

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง “วาทวิเคราะห์พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา (พ.ศ.2493-2542)” โดยอาศัยปริบทบ้านเมืองในช่วงสมัยต่างๆ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ปริบทด้วยกัน ได้แก่

1. รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม (เมษายน 2491-กันยายน 2500)
2. รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516
3. รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จนถึง เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519
4. เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จนถึง รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์
5. รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง
  - พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (สิงหาคม 2531-กุมภาพันธ์ 2534)
  - นายอานันท์ ปันยารชุน (พฤษภาคม 2534-มีนาคม 2536)
  - นายชวน หลีกภัย (เมษายน 2536-พฤษภาคม 2538)
  - นายบรรหาร ศิลปอาชา (พฤศจิกายน 2538-ธันวาคม 2539)
  - พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (มกราคม 2540-พฤศจิกายน 2540)
  - นายชวน หลีกภัย (พฤศจิกายน 2540-2542 ปัจจุบัน)

ในส่วนการวิเคราะห์พระราชดำรัสแต่ละปริบท ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน
คือ

- ส่วนที่ 1 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัสพร้อมตัวอย่าง
- ส่วนที่ 2 แสดงลักษณะการอ้างเหตุผลตามแบบจำลองทูลมิน
- ส่วนที่ 3 ศึกษาสำนวน ถิ่น และภาษาที่ทรงใช้ในพระราชดำรัส

ซึ่งผลการศึกษาเรื่อง วาทวิเคราะห์พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ ภูมิพล
อดุลยเดช เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา (พ.ศ.2493-2542) ดังต่อไปนี้

1. ปรับบททางการเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม (เมษายน พ.ศ.2491-กันยายน พ.ศ.2500)

รัฐประหาร 2490 จอมพล ป.พิบูลสงครามคืนสู่อำนาจ

รัฐประหารที่เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2490 ทำให้การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยโดยหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 ต้องหยุดชะงักไปหลายปี ผู้นำของคณะรัฐประหารประกอบด้วยนายทหารนอกประจำการที่ไม่เคยมีชื่อเสียงในวงการเมืองมาก่อน คือ

- (1) พลโทผิน ชุณหะวัณ นายทหารนอกประจำการอดีตแม่ทัพไทยที่ไปรบที่เชียงตุง คนสำคัญอีกคนหนึ่งคือ พ.อ.เผ่า ศรียานนท์ นายทหารนอกประจำการและเป็นบุตรเขยของพลโทผิน ชุณหะวัณ
- (2) นาวาอากาศเอกกาจ กางสงคราม อดีตสมาชิกคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 แต่ไม่ใช่กลุ่มชั้นนำในครั้งนั้น ขณะยึดอำนาจ พ.ศ.2490 เป็นนายทหารประจำการและเป็นสมาชิกพฤฒิสภา (ภายหลังเปลี่ยนเป็นวุฒิสภา)ด้วย
- (3) พันโทกำน จำนงภูมิเวท นายทหารนอกประจำการและสมาชิกพฤฒิสภา
- (4) พันเอกสวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ เจ้ากรมเกียกกายทหารบก

นอกจากนี้ ยังมีนายทหารที่ถูกชักชวนให้มาร่วมก่อการ เพราะเป็นนายทหารที่คุมกำลัง คือ

- (1) พันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1
- (2) พันโทประภาส จารุเสถียร ผู้บังคับกองพัน กรมทหารราบที่ 1
- (3) พันโทถนอม กิตติขจร อาจารย์โรงเรียนนายร้อยทหารบก

จอมพล ป.พิบูลสงครามไม่ได้มีส่วนโดยตรง แต่ฝ่ายรัฐประหารได้ชักชวนเข้าภายหลัง ทั้งนี้ เพราะเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับในวงการทหาร และได้กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกีครั้ง ในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2491 เมื่อมีอายุได้ 51 ปี ภายหลังจากที่กลุ่มรัฐประหารบีบให้รัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ออกจากตำแหน่ง ในช่วงรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการยึดอำนาจที่สำคัญหลายครั้ง ได้แก่ กบฏเสนานิการ (1 ตุลาคม 2491) โดยนายทหารเสนานิการ กบฏวังหลวง (26 กุมภาพันธ์ 2492) โดยฝ่ายประชาธิปไตยพลเรือนของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งใช้กำลังส่วนหนึ่งบุกยึดพระบรมมหาราชวัง คณะรัฐประหารได้ทำการกวาดล้างเป็นผลให้ ดร.ปรีดี

พนมยงค์ ต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ และถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจวายที่บ้านพักกรุงปารีส เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2526 (รวมอายุ 83 ปี) หลังการกบฏ มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยหลายคน ลี้ภัยไปต่างประเทศ บางคนถูกจับตายระหว่างการจับกุม และมีอดีตรัฐมนตรี 4 คน ในสมัยรัฐบาล ดร.ปรีดี พนมยงค์ ถูกฆ่าตายหลังจากการจับกุมไปแล้ว โดยภายหลังกบฏเสนาธิการ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เริ่มเข้ามาบริหารทางการเมืองมากยิ่งขึ้น กบฏแมนฮัตตัน (29 มิถุนายน 2494) โดยนายทหารเรือกลุ่มหนึ่งโดยจับตัวจอมพล ป. ขณะรับมอบเรือขุดตันคอนชื่อ “แมนฮัตตัน” จากสหรัฐอเมริกา กบฏถูกปราบปรามอย่างแข็งขันโดยฝ่ายทหารบก ทหารอากาศ และตำรวจ กองทัพอากาศส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดใส่เรือรบหลวงศรีอยุธยาจนเรือจม แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็รอดชีวิตมาได้ หลังเหตุการณ์พลโทสุภคร์ ชนะรัชต์ (ยศขณะนั้น) ซึ่งเป็นผู้บัญชาการสำคัญในการปราบกบฏครั้งนี้ ได้เลื่อนยศเป็นพลเอกในปีต่อมา และเป็นจอมพลในปี พ.ศ.2499 ส่วน พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้เลื่อนขึ้นเป็นอธิบดีกรมตำรวจ

เหตุการณ์คณะรัฐประหาร ปี พ.ศ.2494

จากการปราบปรามกบฏหลายครั้ง ในปลายปี พ.ศ.2494 คณะรัฐประหารสามารถควบคุมการเมืองไทยไว้ได้โดยเด็ดขาด คณะรัฐประหารได้ทำการรัฐประหารทางวิทยุ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 สาเหตุสำคัญที่อ้างในการรัฐประหารได้แก่สถานการณ์ระหว่างประเทศและการคุกคามของคอมมิวนิสต์ และอ้างว่าพวกคอมมิวนิสต์กำลังแทรกซึมเข้ามาในสภา และคณะรัฐบาล ถึงแม้รัฐบาลจะพยายามแก้ไขแต่ไม่สำเร็จ การทำรัฐประหารนี้เพื่อล้มวุฒิสภาลงและได้เลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2492 นำรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2475 พร้อมบทเฉพาะกาลกลับมาใช้ใหม่ ทำให้คณะรัฐประหารที่ยังเป็นข้าราชการประจำในกองทัพ สามารถดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและตำแหน่งการเมืองอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย และเปิดทางให้รัฐบาลแต่งตั้งส.ส.ประเภทที่สองไว้ครึ่งสภา เพื่อถ่วงดุลย์ส.ส.ที่มาจากการเลือกตั้ง หลังรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ทำการปราบปราม ผู้ต้องสงสัยว่าเป็น คอมมิวนิสต์ชาวจีน อย่างรุนแรง และปิดหนังสือพิมพ์จีน “ฉวนหมินเป่า” โดยกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์

ผลจากการรัฐประหารทางวิทยุ ทำให้เมื่อสิ้นปี พ.ศ.2494 การเมืองไทยก็ตกอยู่ภายใต้ระบอบอำนาจนิยมที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีการใช้อำนาจเผด็จการอย่างชัดเจนในระหว่างปี พ.ศ.2495-2500 บทบาทของตำรวจภายใต้การนำของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ มีลักษณะของ “รัฐตำรวจ” (Police State) (ชาญวิทย์ เกษนครศิริ, 2538 : 409) จนมีคำขวัญว่า “ไม่มีอะไรภายใต้พระอาทิตย์ที่ตำรวจไทย

ทำไม่ได้” นอกจากนั้นพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ยังได้มีอำนาจในการควบคุมกลไกพรรคของรัฐบาล อีกด้วย ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ได้กุมอำนาจทางฝ่ายทหารทั้งหมด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัติพระนคร

ในช่วงปลายปี พ.ศ.2494 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จกลับ จากประเทศสวีเดนอร์แลนด์ ซึ่งการเสด็จครั้งนี้เป็นการกลับมาอยู่เมืองไทยเป็นการถาวร มีข้อนำ ตั้งเกิดจากนักวิชาการบางท่าน คือทักซ์ เจลิมเตียร์น (Wilson อ้างถึงใน ทักซ์ เจลิมเตียร์น, 2526 : 410) ได้อ้างถึงข้อสังเกตของเดวิด วิลสัน (David Wilson) ที่เขียนไว้ว่า

จอมพล ป.พิบูลสงคราม รู้สึกไม่สบายใจมากเมื่อรู้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นที่รักใคร่ของประชาชนเมื่อเสร็จประพาสภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จอมพล ป.หวาดเกรงมาก จนกระทั่งไม่ยอมให้งบประมาณในการเสด็จประพาสครั้งต่อ ๆ ไป ยิ่งกว่านั้น เพื่อแสดงว่ากริ้วจอมพล ป. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงไม่เสด็จในงานสำคัญ ๆ ในพิธีฉลองครบรอบพุทธศตวรรษที่ 25 พ.ศ.2500

รูปแบบการปกครองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ในขณะที่จอมพล ป.พิบูลสงครามเอง เริ่มพยายามรักษาดำแหน่งอันชอบธรรมในการ เป็นผู้นำด้วยการฟื้นฟูวัฒนธรรม โดยเริ่มจากการตั้งกระทรวงวัฒนธรรม ในพ.ศ.2495 และตั้งสภา วัฒนธรรมแห่งชาติโดยการรวมเอากรมวัฒนธรรม กรมการศาสนา และกรมศิลปากรเข้าไว้ด้วยกัน และทำงานประสานกับสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ (ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังการปฏิวัติทางวิทยุกระจายเสียง พ.ศ.2495) ภายใต้การนำของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม คนแรก มีการเน้นหนักการพัฒนาด้านวัฒนธรรม และจิตใจเป็นหลัก (ซึ่งตรงข้ามกับสมัย จอมพลสฤษดิ์ที่เน้นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ) และแสดงตนว่าเป็นฝ่ายอเมริกัน ในขณะที่ส่งเจ้าหน้าที่ทางวัฒนธรรมไปตามโรงเรียนต่าง ๆ จัดรายการวิทยุ แจกเอกสาร และจัดหน่วยวัฒนธรรม เคลื่อนที่ ออกไปให้การอบรมสั่งสอนประชาชนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เนื้อหาสาระเน้นความ กตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดา เคารพผู้อาวุโส นอกจากนี้มีการยกเลิกละครวิทยุซึ่งเป็นที่นิยมในขณะ นั้นโดยห้ามนำเสนอรายการที่ชวนเศร้าเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ที่ผิดศีลธรรม ครอบครัวยุติแตกร้าง ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม มองว่าจะทำให้ประชาชนเกิดความเศร้าหมองและละเลยหน้าที่การทำงานได้ (จิต ภาสกรวิชัย, 2503 : 126) รายการต่างๆ ที่จะนำออกอากาศต้องเน้นเรื่องความกตัญญูกตเวทีต่อบิดา มารดา ความรักชาติ และการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และให้นิยมอเมริกัน โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรม

จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในช่วงการเป็นผู้นำครั้งนี้ยังรวมเอาด้านศิลปะและศาสนาเข้าไว้ด้วย มีการฟื้นฟูดนตรีไทยและศิลปะในรูปแบบอื่น ๆ และยังสามารถขยายที่ขยายระดับฐานะทางสังคมของกลุ่มศิลปินนักแสดง มีการเขียนบทละครและแสดงละครเกี่ยวกับอุดมการณ์ในการปกครองโดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม แสดงตนเป็นบิดาปกครองบุตร คือประชาชน ผ่านทางบทละคร เช่น บทละครเรื่อง อานุภาพพ่อขุนรามคำแหง จอมพล ป.พิบูลสงครามได้พยายามเป็นผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ด้วยการปฏิสังขรณ์อนุสาวรีย์ วัควาอาราม และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาต่าง ๆ เช่น มีการสร้างอนุสาวรีย์พระยาพลพลพยุหเสนา และพระเจ้าตากสินมหาราช ในปี พ.ศ.2499 ซึ่งเป็นปีฉลองครบรอบ 25 พุทธศตวรรษ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ส่งเสริมพุทธศาสนาในนามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ในรายละเอียดของแผนการฉลองฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงมีบทบาทร่วมในการเฉลิมฉลองแต่อย่างใด และพระองค์มิได้ปรากฏพระองค์ ในงานฉลองหลายแห่ง โดยประทับอยู่ที่พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากประชวรด้วยพระโรคหัด (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526 : 126)

ในช่วงปลาย พ.ศ.2495 ได้มีพลังต่อต้านรัฐบาลที่ไม่ใช่มาจากกลุ่มทหารบก ทหารเรือ หรือพลเรือนกลุ่มใด แต่เป็นขบวนการสังคมนิยม ซึ่งมีลักษณะชัดเจนในด้านอุดมการณ์ และมีการเคลื่อนไหวในลักษณะทิศทางที่เป็นขบวนการมวลชน โดยประชาชนเป็นจำนวนมาก รัฐบาลได้กวาดล้างครั้งใหญ่ในเดือนพฤศจิกายน ทำให้ในช่วงปี พ.ศ.2496-2497 กลายเป็นการปกครองในระบอบเผด็จการโดยทหารและตำรวจ

การต่อต้านคอมมิวนิสต์กับความสัมพันธ์กับอเมริกา

ขณะที่ในปี พ.ศ.2493-2498 เป็นช่วงการปกครองของตำรวจและทหารอย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกากับไทยเริ่มมั่นคงขึ้น รัฐบาลไทยเป็นเป้าหมายสำคัญของสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงมหาอำนาจตะวันตกในอันที่จะใช้เป็นฐานที่มั่นในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีผลให้สหรัฐอเมริกาหันมาสนับสนุนจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในฐานะนายกรัฐมนตรีซึ่งมีผลต่อฐานะทางการเมืองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม มั่นคงยิ่งขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สหรัฐเริ่มให้การสนับสนุนด้านการทหารของไทยโดยให้เงินช่วยเหลือครั้งแรกในปี พ.ศ.2493 เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปีเดียวกันนี้ ไทยได้ส่งทหารพร้อมด้วยข้าวสองหมื่นตัน ในนามองค์การสหประชาชาติ ไปร่วมรบในสงครามเกาหลี ไทยกลายเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ให้การสนับสนุนต่อนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกา และได้ลงนามในสัญญาช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการศึกษา นอกจากนั้นยังมีการ

ช่วยเหลือด้านการแพทย์ เช่น การปราบปรามไข้มาลาเรีย และในปีถัดมามีการส่งอาวุธให้ถึง 28 ครั้งโดยมีทั้งเครื่องบินและเรือรบ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวรัฐบาลไทยได้รับทั้งเงินและอาวุธยุทโธปกรณ์

การโครงการเลือกตั้งและการคอร์รัปชันเป็นสาเหตุการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

จนถึง พ.ศ.2498 แนวโน้มการเมืองเริ่มเปลี่ยนแปลงหลังจากที่นายกรัฐมนตรีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เดินทางเยือนต่างประเทศครั้งใหญ่ หลังการเยือนต่างประเทศจอมพล ป.พิบูลสงคราม เริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายนำไปสู่ประชาธิปไตยเพื่อธำรงไว้เพื่อความมั่นคงในอำนาจของตน โครงการใหม่ ๆ ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นการเลียนแบบโดยตรงจากความคิดของประเทศตะวันตก เพื่อให้ตนเป็นที่เลื่อมใสในทางด้านการเมือง โดยมีการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ทุก ๆ วันศุกร์ ผ่อนปรนการตรวจเซ็นเซอร์ของหนังสือพิมพ์ โดยหวังจะให้เปิดโปงการฉ้อราษฎร์บังหลวงของฝ่ายตรงข้ามกับตน อนุญาตให้มีการชุมนุมทางการเมือง โดยใช้สนามหลวงเป็นที่ไฮด์ปาร์ก (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526 : 128-129) การกระทำต่างๆ เพื่อเตรียมการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์พ.ศ.2500 แต่การเลือกตั้งครั้งนี้นำมาสู่การปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในที่สุด เนื่องจากพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ กระจายกำลังเข้าคุกคามผู้ออกเสียงลงคะแนนและเข้าไปยุ่งกับหีบใส่บัตรลงคะแนนอย่างเปิดเผย จนทำให้นักศึกษา ประชาชนและหนังสือพิมพ์บางส่วนเกิดความไม่พอใจในการคดโกงการเลือกตั้ง รวมทั้งกรณีการของการคอร์รัปชันต่างๆนำไปสู่การรัฐประหารยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในเดือนกันยายน พ.ศ.2500 โดยได้รับสนับสนุนจากประชาชนจอมพล ป.พิบูลสงคราม หนีออกนอกประเทศ ส่วนพล.ต.อ.เผ่าเข้ามาอบตัว และขอลี้ภัยไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์

2. วิเคราะห์พระราชดำริในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม (เมษายน พ.ศ.2491- กันยายน พ.ศ.2500)

ในช่วงการปกครองสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ.2491-2500 นั้น พระราชดำริเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ยังมีได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร พระราชดำริที่ปรากฏโดยการรวบรวมสำเนาของทางสำนักราชเลขาธิการพบว่า เริ่มมีการบันทึกเมื่อ ปี พ.ศ.2493 เป็นต้นมา ได้แก่ พระราชดำริในพิธีการต่าง ๆ เช่น วันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาวิสามัญ และกระแสพระราชดำริต่อสภาก่อนเสด็จไปสวิตเซอร์แลนด์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จนิวัติพระนครอย่างถาวรหลังจากเสด็จไปประทับ ณ ประเทศสวีเดนแลนด์ ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2494 (จากเพิ่มเติมข้างปกก่อน เรื่อง “พระราช-ดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2511-2534) พระราชดำรัสที่พระราชทาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2493-2510 จะเป็นพระราชดำรัสที่พระราชทานเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ที่ปรากฏตำนาน มีดังต่อไปนี้

1. พระราชดำรัสที่พระราชทานเนื่องในงานต่างๆ เช่น เนื่องในโอกาสงานฉลองพระชนมายุครบ 80 พรรษาของสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2495
2. พระราชดำรัสที่พระราชทานในพิธีเปิดงานต่าง ๆ เช่น ในพิธีเปิดประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญประจำปี ซึ่งมีการเก็บรวบรวมตำนานเป็นลายลักษณ์อักษรตั้งแต่ปี พ.ศ.2493-2500
3. พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนโดยตรง ได้แก่ กระแสพระราชดำรัสอำลาก่อนเสด็จไปสวีเดนแลนด์ 24 มิถุนายน พ.ศ.2493 การเสด็จออกผนวช ในปี พ.ศ.2499 ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ประชาชนทั่วไป ในวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ.2499 และพระราชดำรัส ในโอกาสขึ้นปีใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ.2497 เป็นต้นไป

ในช่วงสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ไม่ปรากฏว่ามีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ผู้วิจัยขอใช้พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ ซึ่งเป็นพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนโดยตรงมาวิเคราะห์แทน

ส่วนที่ 1 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัสพร้อมตัวอย่าง

พระราชดำรัสในโอกาสขึ้นปีใหม่ ที่มีการเก็บรวบรวมและปรากฏเป็นหลักฐานนั้น มี 3 องค์ด้วยกัน คือ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2496 วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2498 และวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2499 โดยเน้นเนื้อหาส่วนใหญ่ เมื่อนำพระราชดำรัสมาพิจารณาวิเคราะห์ทางด้านเนื้อหาแล้ว ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นเนื้อหาทางด้านคุณธรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2496, พ.ศ.2498 และพ.ศ.2499

แก่นเรื่อง	เน้นคุณธรรม	รวม
จำนวนแก่นเรื่อง (เรื่อง)	3	4
คิดเป็นร้อยละ	75	100

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าในพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ทั้ง 3 องค์ มีแก่นเรื่องสำคัญ ที่เน้นคุณธรรมคิดเป็นร้อยละ 100

จากตารางดังกล่าว ทำให้ทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ทรงแสดงบทบาทผ่านพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่พสกนิกร ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ข้างต้น เป็นเพียงพระราชดำรัสที่ทรงกล่าวเน้นเรื่องคุณธรรม ยังมีได้ทรงกล่าวเน้นเรื่องอื่น ข้อสังเกตคือ พระราชดำรัสที่พระราชทานจากหลักฐานที่พบยังมีจำนวนไม่มากนัก อาจเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพิ่งจะเสด็จนิวัติประเทศไทย หลังจากประทับต่างประเทศมาเป็นเวลานาน พระราชมารกาจึงยังไม่มากนัก การพระราชทานพระราชดำรัสในช่วงต้นจึงเป็นองค์สั้นๆ มีแก่นเรื่องที่ไม่หลากหลาย และพระราชดำรัสในระยะแรกๆ นั้น สังเกตได้ว่า เป็นพระราชดำรัสที่ทรงอ่านจากต้นฉบับ ซึ่งเป็นพระราชดำรัส ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2496 จนถึง พ.ศ.2510 ซึ่งเห็นได้จากถ้อยคำสำนวนภาษาที่ใช้ เป็นภาษาเขียนมากกว่าภาษาพูด

ตัวอย่างพระราชดำรัส

ตัวอย่างพระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรม โดยเป็นการนำคุณธรรมนั้น ๆ มาประพฤติปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการทำความดี พระราชดำรัสในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2496 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2537 : 1)

“...บางท่านอาจท้วงว่า ทำดีก็มีได้อะไร บางคนที่ไม่ทำความดีกลับได้ความสบายก็มี ชื่อนี้ ถ้าดูแลแต่เพียงผิวเผิน การอาจเป็นดั่งว่า แค่เพียงเชื่อได้ละหรือว่าผู้ที่ทำความไม่ดีนั้น มีความสุขสบายจริง อย่างน้อยในเบื้องต้นแห่งหัวใจของเขา อาจไม่มีสุขเลย หากมีทุกข้ออยู่ก็ได้ และสุขที่เราเห็นว่าเขามีอยู่นั้นก็เพียงชั่วแค้นเท่านั้น ตามหลักพระพุทธศาสนา บุคคลใดประกอบความดี คุณความดีนั้นย่อมสนองตอบ และคุณความดีนี้แหละในที่สุดก็ย่อมจะชนะ ข้าพเจ้าจึงขอชักชวนแต่ละท่านให้พยายามบำเพ็ญความดีด้วยน้ำใจอันบริสุทธิ์แม้บางโอกาสอาจจะต้องเสียสละบ้าง...”

พระราชดำรินี้กล่าวถึงความดีให้ประชาชนประพฤติความดีตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะความดีย่อมทำให้ชนะทุกสิ่งทุกอย่าง

นอกจากนี้ ยังทรงสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องของความสามัคคี และความซื่อสัตย์สุจริตดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2498 (สำนักพระราชวัง, 2516ก : 22)

“...อันกิจการบ้านเมือง และสถานการณ์ของโลก ในรอบปีที่แล้มาแล้วแต่ละประเทศก็ดูแสดงที่ท่าว่า มุ่งประสงค์ในสันติ แต่กระนั้น ปรากฏการณ์ความไม่สงบ ก็ยังอุบัติขึ้นหลายแห่ง เราจึงไม่ควรประมาท ถ้าหากเราชาวไทยยังคงมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันโดยทั่วไปอย่างที่ได้ประจักษ์แก่ข้าพเจ้า ในคราวไปเยือนจังหวัดต่าง ๆ นี้แล้ว ก็จะช่วยเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ประเทศชาติ ให้อยู่ในฐานะสามารถเผชิญเหตุการณ์ที่จะมีมาในภายหน้าได้ดี ฉะนั้น ขอทุกฝ่ายจงตั้งใจร่วมกันสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ บิดมั่นในอุดมคติที่จะปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อประเทศของเราจะได้เจริญวัฒนาสถาพรสืบไป...”

ในพระราชดำรัสองค์นี้ ทรงสั่งสอนประชาชนในประเทศ ให้มีความสามัคคีกันเพื่อให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

มีข้อน่าสังเกตว่า ลักษณะเนื้อหาที่พระราชทานมีแก่นเรื่องเกี่ยวข้องกับความสามัคคี และความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองเริ่มตึงเครียด มีการแย่งชิงอำนาจกันระหว่าง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อีกทั้งจอมพล ป.พิบูลสงครามเอง ก็พยายามที่จะรักษาฐานะการเป็นผู้นำประเทศของตนเองไว้ นอกจากนั้น ยังมีปัญหาการคอร์รัปชันกันของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ที่หารายได้พิเศษเพื่อใช้สำหรับกิจกรรมทางการเมือง ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็อาศัยเงินจากกองสลากเพื่อหารายได้ให้แก่ตนเอง (ลิขิต วีรเวทิน, 2540 : 144) จะเห็นได้ว่า พระราชดำรินี้มิได้เอ่ยถึงเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างเฉพาะเจาะจง อาจจะเป็นเพราะอำนาจในการปกครองบ้านเมืองเป็นของฝ่ายบริหาร คือ ฝ่ายรัฐบาลจะต้องดำเนินการเอง มิได้อยู่ในพระราชอำนาจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ในเรื่องของความสามัคคี และความซื่อสัตย์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกคนและทุกสถานการณ์

นอกจากในเรื่องของความสามัคคีและความซื่อสัตย์แล้ว ยังทรงกล่าวถึงเรื่องการปฏิบัติตามหน้าที่ของคนทั้งในทางพระพุทธศาสนาและในทางด้านประชาธิปไตย ดังในพระราชดำรัสในโอกาสขึ้นปีใหม่ เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2499 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ก : 39)

“...ปีใหม่ที่ถึงนี้ เป็นปีที่เราชาวพุทธศาสนิกชนควรมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระพุทธศาสนาได้เจริญขึ้นมาครบ 25 ศตวรรษ เป็นโอกาสอันดีที่เราควรน้อมจิตระลึกถึงพระคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเฉลิมฉลองกันด้วยความตั้งใจพยายามปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระองค์ นอกจากนี้ ยังประจวบกับจะได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วราชอาณาจักร

ตามพระราชกฤษฎีกาอีกด้วย นับว่าเป็นปีที่มีความสำคัญ ซึ่งท่านทั้งหลายจะได้ใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ของคนในการนี้พร้อมกันทั่วประเทศ ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความหวังว่า ทุก ๆ ฝ่ายคงจะไม่ทะเลาะในอันจะบำเพ็ญกรณียกิจตามหน้าที่ตน เพื่อเป็นผลดีแก่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะว่าถ้าขาดความพร้อมเพียงในการนี้เสียแล้วก็ยากที่ระบอบประชาธิปไตยของเราจักเจริญวัฒนาได้ตามควร...”

สาเหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงเรื่องของการปฏิบัติตามหน้าที่ของคนทั้งในทางพระพุทธศาสนาและในทางประชาธิปไตย เนื่องมาจากในปี พ.ศ.2500 เป็นปีที่พระพุทธศาสนาเมื่ออายุครบ 25 พุทธศตวรรษ อีกทั้งยังเป็นปีที่มีการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศขึ้น พระราชดำรัสนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2500 ที่ประชาชนชาวไทยควรร่วมกันปฏิบัติตนตามหน้าที่ทั้งในทางพระพุทธศาสนาและในทางหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ในส่วนของพระราชดำรัสที่พระราชทานเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนประชาชนในต่างจังหวัด ทรงกล่าวขอใจการแสดงการต้อนรับพระองค์ในขณะนั้น ซึ่งลักษณะดังกล่าว ทรงกล่าวเพียงกว้าง ๆ ไม่ได้ทรงแสดงอย่างชัดเจนว่าการเสด็จพระราชดำเนินนั้นทรงไปเยี่ยมเยียนประชาชน ภาคใด หรือที่ใด ในขณะที่หากเปรียบเทียบในสมัยต่อมาพระราชทานพระราชดำรัสในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องทุกปี

พระราชดำรัส ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2498 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ก : 22)

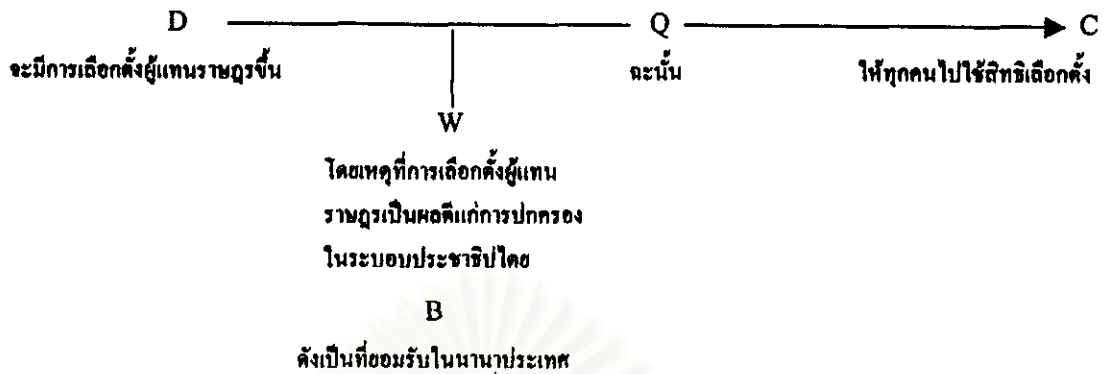
“...ก่อนอื่น ขอขอบใจทุกท่าน ที่ได้แสดงไมตรีจิตอันดีต่อข้าพเจ้าและพระราชินีกับลูกตลอดมา เมื่อเร็ว ๆ นี้ ข้าพเจ้าและพระราชินี ได้มีโอกาสไปเยือน ทุกข์สุข ของประชาชน ในส่วนภูมิภาคหลายจังหวัด เราทั้งสองมีความชื่นชมยิ่งนักที่ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี ทุกหนแห่งที่ผ่านไป และมีความยินดีเป็นอันมาก ที่ได้แลเห็นความสามัคคีกลมเกลียวของทุกฝ่ายในจังหวัดเหล่านั้น จึงขอแสดงความขอบใจเป็นพิเศษในโอกาสนี้ด้วย...”

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในช่วงการบริหารประเทศที่นำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น จอมพล ป. ได้เน้นการฟื้นฟูวัฒนธรรม อีกทั้งยังแสดงบทบาทผู้นำที่เน้นความกตัญญู รักษาดี ต่อด้านลัทธิคอมมิวนิสต์และนิยมอเมริกัน นอกจากนี้ยังแสดงตนเป็นผู้ทำนุบำรุงศาสนา สร้างและปฏิสังขรณ์วัดเป็นจำนวนมาก และเป็นผู้จัดงานครบรอบพุทธศาสนา 2500 ปี ขึ้นในปี พ.ศ.2500 จึงมีข้อน่าสังเกตว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีบทบาทเด่นชัดในการเป็นพระประมุขที่ทรงศัพทราชาธรรม ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย หากมองผ่านทางพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชน เพราะนอกจากจำนวนของเอกสารที่มีการรวบรวมไว้จะมีน้อยแล้ว เนื้อหาในเอกสารแต่ละฉบับยังเป็นการเน้นในเรื่องคุณธรรมเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ผู้ฟังหรือประชาชนนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสถานการณ์การเมืองด้วย

ส่วนที่ 2 พระราชดำรัสที่แสดงการโน้มหน้าใจด้วยการอ้างเหตุผลด้วยแบบจำลองทูลมิน

พระราชดำรัส ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2499 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516 ก : 39)

“...ปีใหม่ที่จะถึงนี้ เป็นปีที่เราชาวพุทธศาสนิกควรมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระพุทธศาสนาได้เจริญยืนยาวมาครบ 25 ศตวรรษ เป็นโอกาสอันดีที่เราควรน้อมจิตระลึกถึง พระคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเฉลิมฉลองกันด้วยความตั้งใจพยายามปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระองค์ นอกจากนี้ ยังประจวบกับจะมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามพระราชกฤษฎีกาอีกด้วย นับว่าเป็นปีที่มีความสำคัญ ซึ่งท่านทั้งหลายจะได้ใช้สิทธิ และปฏิบัติหน้าที่ของตนในการนี้พร้อมกันทั่วประเทศ ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความหวังว่า ทุก ๆ ฝ่ายคงจะไม่ละเลย ในอันจะบำเพ็ญกรณียกิจตามหน้าที่ของตน เพื่อเป็นผลดีแก่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะว่าถ้าขาดความร่วมมือเพียงในการนี้เสียแล้ว ก็ยากที่ระบอบประชาธิปไตยของเราจักเจริญวัฒนาได้ตามควร...”

ลักษณะการอ้างเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เป็นการอ้างเหตุผลจากกฎเกณฑ์ (Argument from Principle) ซึ่งทรงกล่าวไว้ในพระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2499 (ตำนักราชเลขชาธิการ, 2516ก : 39) โดยใช้ข้อสนับสนุน (warrants) ที่ว่าการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรนั้น เป็นผลดีกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การที่ทรงกล่าวเช่นนี้เนื่องจาก ต้องการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในขณะที่กำลังมีภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์เริ่มคุกคามประเทศไทย และยังใช้ข้อยืนยันข้อสนับสนุน (backing of the warrant) เพิ่มเติมเข้ามาเพื่อให้การอ้างเหตุผลนั้นมีน้ำหนักในการโน้มน้าวใจมากยิ่งขึ้น โดยทรงยืนยันว่า นานาประเทศนั้นก็ยอมรับกันว่าการเลือกตั้งฯ เป็นสิ่งจำเป็นในระบอบประชาธิปไตย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยและทรงเชื่อว่า การเลือกตั้งจะทำให้การปกครองระบอบนี้ พัฒนายิ่งขึ้นและมีส่วนให้ประเทศเจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งหากนำแบบจำลองทุกมโนมาแสดงในการโน้มน้าวใจให้ประชาชนไปใช้สิทธิของคนในระบอบประชาธิปไตย โดยให้เหตุผลว่าการเลือกตั้งเป็นเรื่องของราษฎรในระบอบประชาธิปไตย ควรปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับกันของนานาประเทศ เราทุกคนจึงควรไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาธิปไตยพัฒนาต่อไป เป็นการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ไปด้วย

ส่วนที่ 3 ศึกษาถ้อยคำ ถ้อยคำ และภาษาที่ทรงใช้ในพระราชดำรัส

ลักษณะถ้อยคำ ถ้อยคำ และภาษาที่ทรงใช้ ในช่วงสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีข้อสังเกตว่าเป็นลักษณะการที่ทรงอ่านพระราชดำรัสจากต้นฉบับ มีลักษณะของภาษาเขียนเป็นหลัก ภาษาที่ทรงใช้เป็นภาษาที่เรียบง่าย และมีลักษณะพรรณนาความ (description) ทรงกล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปีที่ผ่านมา ตัวอย่างพระราชดำรัสที่พระราชทาน ในโอกาสขึ้นปีใหม่ พ.ศ.2497 ในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2496 (ตำนักราชเลขชาธิการ, 2537 : 1) ดังนี้

“ประชาชนชาวไทย
 พุ้งนี้ก็จะในวันขึ้นปีพุทธศักราช 2497 แล้ว ด้วยความจริงใจ ข้าพเจ้าขอส่งพรปีใหม่
 มายังท่านทั้งปวงด้วยกัน กล่าวโดยทั่วไป เราได้ผ่านปี 2496 มาโดยเรียบร้อย แม้จะมี
 อุปสรรคบ้างก็ตาม แต่ประเทศชาติของเราจะเจริญวัฒนา และสามารถฟันฝ่าอุปสรรค
 ซึ่งอาจมีมาข้างหน้าอีก ด้วยอาศัยที่ท่านทั้งหลายต้องร่วมใจกัน และต่างตั้งหน้า
 บำเพ็ญความดีมุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นประการสำคัญ บางท่านอาจท้วงว่า ทำดี
 ก็มีได้อะไร บางคนที่ไม่ทำความดีกลับได้ความสบายก็มี ข้อนี้ ถ้าดูแต่เพียงผิวเผิน
 การอาจเป็นดั่งว่า แต่พึงเชื่อได้ละหรือว่าผู้ที่ทำความไม่ดีนั้น มีความสุขสบายจริง
 อย่างน้อยในเบื้องลึกแห่งหัวใจของเขา อาจไม่มีสุขเลย หากมีทุกข์อยู่ก็ได้ และสุขที่
 เราเห็นว่าเขามีอยู่นั้นก็เพียงชั่วแค้นเท่านั้น ตามหลักพระพุทธศาสนา บุคคลใด
 ประกอบความดี คุณความดีนั้นย่อมสนองตอบและคุณความดีนี้แหละ ในที่สุด ก็ย่อม
 จะชนะ ข้าพเจ้าจึง ขอชักชวน แต่ละท่านให้พยายามบำเพ็ญความดี ด้วยน้ำใจอัน
 บริสุทธิ์ แม้บางโอกาสอาจจะต้องเสียดสละบ้าง ก็จงมานะอย่าทอดลอย จงสมัครสมาน
 สามัคคี ร่วมใจกันให้มั่นคง ทั้งนี้ เพื่อความสุขสวัสดิ์ของท่าน และเพื่อความวัฒนา
 ถาวรของประเทศชาติ อันเป็นที่รักของเราทั้งหลาย โอกาสนี้ขอคุณพระศรีรัตนตรัย
 จงดคุ้มครองทุกท่านให้ปราศจากโรคและภัยทั้งปวง มีความสุขกายสบายใจพร้อมด้วย
 พรอันเป็นมงคลสำหรับปีใหม่ทุกประการ”

กล่าวโดยสรุปแล้ว ภาษาและสำนวนที่ใช้เป็นภาษาที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา ใช้
 ประโยคกระทัดรัด กระชับรัดกุม และลำดับความเป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงกันดี

3. ปรับทการเมืองไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (16 กันยายน พ.ศ.2500-14 ตุลาคม พ.ศ.2516)

การเมืองหลังการรัฐประหาร 2500

ปลายเดือนกันยายน พ.ศ.2500 เป็นการเริ่มต้นยุคใหม่ของประวัติศาสตร์การเมืองไทย
 การรัฐประหารนำเอากลุ่มผู้นำทางการทหาร ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการฝึกฝนและการศึกษาภายใน
 ประเทศเข้ามาเป็นผู้นำทางการเมืองที่แตกต่างไปจากระบบก่อนซึ่งได้ตกทอดมาจากการปฏิวัติ
 พ.ศ.2475 ที่สำคัญก็คือระบบการเมืองใหม่นั้นถือได้เป็นการปฏิวัติ (ทักษ์ เถกิมเตียรณ, 2526:157)
 หลังจากการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลสฤษดิ์ได้จัดตั้ง “พรรคชาติสังคมน” ขึ้น

โดยเปลี่ยนมาจากพรรคสหภูมิ นายพจน์ สารสิน ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และได้จัดการเลือกตั้งขึ้น พรรคชาติสังคมของจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ได้รับคะแนนเสียงข้างมาก ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้น และให้พล.ท.ถนอม กิตติขจรเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2501 ซึ่งจอมพลถนอม กิตติขจรถือเป็นกำลังสำคัญมาตลอด ตั้งแต่เข้าสู่การเมืองและเป็นคนที่จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ไว้วางใจ (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2539 : 140-147) ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ เดินทางไปศึกษาโรคม้ามที่สหรัฐอเมริกา และต่อไปยังประเทศอังกฤษ และเดินทางกลับประเทศไทยเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ.2501 และในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ได้เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติทำการยึดอำนาจอีกครั้ง จอมพลถนอม กิตติขจร ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งในตอนกลางวันและตอนกลางคืน จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ทำการยึดอำนาจ และยกเลิกรัฐธรรมนูญ ซึ่งจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ร่วมเป็นรองประธานคณะปฏิวัติด้วย และในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2502 จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี และได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรี จอมพลถนอม กิตติขจรเป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ส่วนจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2527 : 375-378)

ภายหลังการยกเลิกรัฐธรรมนูญ จอมพลสฤษดิ์ได้ปกครองประเทศโดยอาศัยคำสั่งคณะปฏิวัติโดยจอมพลสฤษดิ์เป็นผู้ลงนาม โดยออกเป็นประกาศคณะปฏิวัติรวม 57 ฉบับ และได้ประกาศใช้ระหว่างวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ถึงวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2502 จากนั้นคณะปฏิวัติได้ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ซึ่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรให้อำนาจเด็ดขาดแก่นายกรัฐมนตรี ในมาตรา 17 และจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ก็ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2502 โดยมีคณะรัฐมนตรีเพียง 14 คน (ไม่นับรวมนายกรัฐมนตรี) ซึ่งไม่มีรัฐมนตรีช่วยหรือรัฐมนตรีลอยแต่อย่างใดซึ่งแสดงถึงการมีอำนาจเด็ดขาดทางการเมืองอย่างแท้จริง (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2539 : 140-147)

จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ได้ครองอำนาจอยู่ถึง 5 ปี ก็ป่วยด้วยโรคตับแข็ง และถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2506 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ถึงแก่อสัญกรรมได้เกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับมรดกของจอมพลสฤษดิ์ระหว่างทายาทคือท่านผู้หญิงวิจิตรา อนุรักษ์ และบุตรชาย 2 คน ซึ่งเกิดจากภรรยาคนก่อน ทำให้เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณชนว่าท่านมีมรดกเป็นจำนวนถึง 2,874 ล้านบาท และจอมพลถนอมได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนและสรุปว่าทรัพย์สินของจอมพลสฤษดิ์จำนวนมากได้มาด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง และรัฐบาลได้ประกาศริบทรัพย์สินไว้เป็นจำนวน 574,328,078.26 บาท (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2539 : 147-149)

รูปแบบการปกครองภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจร

หลังการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จอมพลถนอมได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ซึ่งมีการร่างกันมาตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์) เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2511 และได้มีการจัดการเลือกตั้งขึ้น ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2512 (เชาวนะ ไตรมาศ, 2542 : 38) การเลือกตั้งครั้งนี้มีขึ้นเป็นครั้งแรกหลังจากว่างเว้นมา 11 ปี มีนักการเมืองหน้าใหม่เข้ามาในการเลือกตั้งครั้งนี้หลายคน เช่น นายชวน หลีกภัย, นายอุทัย พิมพ์ใจชน, นายพิชัย รัตตกุล ซึ่งภายหลังก็จะได้เป็นนักการเมืองชั้นแนวหน้าของประเทศ โดยในการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคสหประชาไทยของจอมพลถนอม กิตติขจร ได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุดและจอมพลถนอม กิตติขจร ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง โดยรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลมีนายทหารคุมกำลัง เช่น จอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการทหารบกเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในขณะที่จอมพลถนอม กิตติขจร นอกจากเป็นนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดแล้วยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอีกด้วย หลังการเลือกตั้งอำนาจทางการเมืองของจอมพลถนอม กิตติขจร ไม่สะดวกเหมือนก่อนหน้านี้ เนื่องจาก ก่อนการเลือกตั้งการปกครองประเทศ ได้ใช้เพียงธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร อำนาจในการปกครอง ขึ้นตรงกับ จอมพลถนอม กิตติขจร โดยตรง โดยธรรมนูญการปกครองฯ ได้ให้อำนาจจอมพลถนอมคุมสถานิติบัญญัติได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากไม่มีส.ส.มาจากการเลือกตั้ง (ณรงค์ สันนาศรี, 2539 : 147-149) จากปัญหาในการบริหารบ้านเมือง ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลของตน และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยกเลิกกฎหมายพรรคการเมือง และประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2515 ซึ่งให้อำนาจเผด็จการแก่นายกรัฐมนตรี จนถึงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งจึงเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจากตำแหน่ง และเดินทางไปต่างประเทศ เช่นเดียวกับจอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร ซึ่งเป็นบุตรเขยของจอมพลประภาส นับเป็นการสิ้นสุดอำนาจของระบอบเผด็จการสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส

การปกครองแบบพ่อขุน

ในส่วนของลักษณะของการปกครองประเทศในช่วงนี้ ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้ทำการปกครองแบบพ่อปกครองลูกได้ดำเนินไปตามแบบการปกครองของพ่อขุนรามคำแหง (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526 : 157) แต่เป็นลักษณะที่ยังคงอยู่ได้ การปกครองที่พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นหลัง ปี พ.ศ.2475 การปกครองในฐานะพ่อขุนของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระทำโดยให้การช่วยเหลือลูก (ประชาชน) เช่น การประกาศลดอัตราค่ากระแสไฟฟ้า ยกเลิกภาษีบางประเภท ให้ครอบครัวที่ยากจนรับบริการรักษา

พยาบาลตามโรงพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น โดยให้การรักษาความเรียบร้อยในครอบครัว (ประเทศไทย) เช่น การออกคำสั่งว่าอันธพาลผู้ที่ทำการก่อความวุ่นวายในเขตพระนครจะต้องถูกจับกุม และนำมาอบรม มีการจับกุมเขาวิชชุนที่ชอบเที่ยวตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ในตอนกลางคืน สั่งจับกุม โสภณีและทำการฝึกอาชีพใหม่ให้ เป็นต้น ให้การส่งเสริมสุขภาพและศีลธรรม เช่น ห้ามสูบบุหรี่ มีการปิดโรงยาฝิ่นอย่างถาวร จัดตั้งศูนย์บำบัดรักษาเพื่อช่วยให้เลิกยาเสพติด มีการออกคำสั่ง เช่น ออกคำสั่งประหารชีวิตแก่บุคคลต่าง ๆ ที่ผิดใฝ่คอมมิวนิสต์ต่อหน้าประชาชน และการออกเขียนเวียนครอบครัว (ประชาชน) เป็นต้น

การพัฒนาประเทศไทยใต้ระบอบการปกครองสฤษดิ์-อนุโม-ประภาส

เศรษฐกิจสมัยจอมพลสฤษดิ์เน้นที่การส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมทดแทนการตั้งเข้า (Import Substitution Industry) (Narongchai Akrasanee, 1980 : 32-33) มีการจูงใจนายทุนต่างชาติด้วยการส่งเสริมการลงทุนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในการลงทุนในประเทศ ได้มีการดำเนินการพัฒนาประเทศตามทิศทางและปรัชญาซึ่งเสนอโดยนักวิชาการ และข้าราชการประจำ ซึ่งขณะนั้นยังเกิดบรรยากาศการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของประเทศมหาอำนาจตะวันตก ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา เพราะความกลัวระบบคอมมิวนิสต์จะแผ่ขยายในประเทศต่าง ดังนั้นวิธีการที่จะต่อสู้กับคอมมิวนิสต์คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับนโยบายขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้เสนอนโยบาย ทศวรรษแห่งการพัฒนาขึ้น โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ในช่วงนี้มีการใช้นักวิชาการสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะนักเศรษฐศาสตร์เพื่อระดมทรัพยากรทั้งมนุษย์และธรรมชาติเพื่อพัฒนาประเทศ มีการตั้งหน่วยงานใหม่ ๆ เช่น กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ สภาวิจัย ฯลฯ นอกจากนั้นมีการเน้นการลงทุนต่างชาติ การขยายอุตสาหกรรม มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น เขื่อน ถนน เป็นต้น นอกจากนี้มีการกู้เงินจากธนาคารโลก การวางแผนเศรษฐกิจ การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วก็ถูกเสริมโดยสงครามเวียดนามและนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจต่าง ๆ ไล่สืบทอดมาในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ลักษณะการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ รัชชต์แตกต่างจากจอมพลถนอม กิตติขจร ตรงที่จอมพลสฤษดิ์ รัชชต์จะเน้นเรื่องการพัฒนา ดังมีคำขวัญว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” หรือการในด้านบริการประชาชน เช่น “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ บำรุงความสะอาด” ในขณะที่ในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร การบริหารประเทศด้านการพัฒนาไม่เด่นชัดเท่าสมัยจอมพลสฤษดิ์ รัชชต์ จึงพยายามสร้างบทบาทในระบอบเผด็จการของตนด้วยการหันมาเน้นเรื่องของคุณธรรมเป็นนโยบายหลักแทน เช่นคำขวัญ “จงทำดี มีศีลธรรม ถือความสัตย์” หรือ “พึงขจัดความโลภ และ โกรธหลง” เป็นต้น (ลิขิต ชีรวะกิน, 2540 : 176-189)

การเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เกิดชนชั้นใหม่ ๆ ประชากรตั้งแต่ปี พ.ศ.2503-2513 เพิ่มขึ้นจาก 26 ล้านคนในปี 2503 เป็น 36 ล้านคนในปี 2513 อันนำมาซึ่งผลกระทบทางสังคม เช่น การทำให้เกิดชุมชน เนื่องจากมีการย้ายถิ่นจากชนบทไปสู่ตัวเมืองเกิดกลุ่มอาชีพต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเกิดชนชั้นกลางทางเศรษฐกิจ เกิดชนกลุ่มใหม่ ได้แก่ กลุ่มนักธุรกิจในการธนาคาร สถาบันการเงิน นักธุรกิจส่งเข้า-ออก และผู้ลงทุนอุตสาหกรรมและกิจการบริหาร, กลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและกิจการบริการ, และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มนักศึกษา นักเรียนอาชีวะซึ่งเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมาก จากผลของการขยายการศึกษา

จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์กับการเชิดของกัพระประมุข

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับพระมหากษัตริย์ ในกลุ่มผู้นำทางการเมืองยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และประภาส ต่างจากยุคจอมพล ป.พิบูลสงคราม เนื่องจากทั้งสามคนดังกล่าวข้างต้นเป็นผู้ได้รับการศึกษา และอบรมในประเทศไทย ไม่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิเสรีนิยมแบบตะวันตกโดยตรง และประสบการณ์ทางการเมืองจัดว่าอยู่ในวงแคบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นที่เคารพสักการะ และเพื่อเพิ่มรากฐานของรัฐบาลให้มั่นคง จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ หันไปพึ่งพระบรมโพธิสมภารเพื่อการสนับสนุนและเพื่อความชอบธรรม พระมหากษัตริย์ได้แสดงพระองค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรม เช่น พิธีแรกนาขวัญขึ้น โดยพระยาแรกนาได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ ขบวนพระราชพิธีทอดพระกรุณิทางชลมารคซึ่งถูกระงับไป ในช่วงปี พ.ศ.2473 มีการซ่อมแซมเรือพระที่นั่งขึ้นใหม่ รัฐบาลจัดให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสภายในประเทศและต่างประเทศ และเริ่มเสด็จออกต้อนรับให้ภาคเอกชนและคณะทูตานุทูตต่างประเทศได้เข้าเฝ้ามากขึ้น (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526 : 411-413)

การล่มสลายของระบอบเผด็จการ สู่เหตุการณ์ 14 ตุลา 16

การล่มสลายของระบอบเผด็จการ เกิดจากความแตกแยกกันขึ้น ภายในคณะปฏิวัติ และปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปี พ.ศ.2515-2516 ซึ่งเป็นช่วงปีวิกฤติการขาดแคลนข้าว เกิดการขาดแคลนน้ำตาล ประชาชนที่รักประชาธิปไตยเริ่มไม่พอใจรัฐบาลที่ปกครองประเทศมานาน และมีข่าวลือว่ามีคองกำลังในระดับผู้นำรัฐบาล โดยเฉพาะในหมู่นิสิตนักศึกษาซึ่งนอกจากการตื่นตัวทางปัญญาความคิดที่ขยายวงกว้างในหมู่นิสิตนักศึกษา ซึ่งมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมต่าง ๆ มีการก่อตั้งองค์กรนิสิตนักศึกษาขึ้นชื่อ "ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย" ซึ่งเป็นแกนนำในการประท้วงรัฐบาล เช่น ปี พ.ศ.2515 ได้ชักชวนประชาชนให้ร่วมประท้วงสินค้าญี่ปุ่น ประท้วง

กรณีทุ่งใหญ่ และความไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมจำนวนมาก (เขาวนะ ไตรมาส, 2542 : 37) จนกระทั่งในช่วงเดือนตุลาคมเกิดการประท้วง และการเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญเกิดการจลาจลขึ้น เหตุการณ์ตุลาคมเริ่มต้นด้วยกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญเพียงไม่กี่คน แต่ถูกถามกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวและสนับสนุนของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนจำนวนมากชุมนุมที่ท้องถนน และเกิดเหตุการณ์นองเลือดขึ้นในวันที่ 13 และ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นเหตุการณ์ครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองถูกประชาชนไล่ออกจากตำแหน่ง ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญมากของประวัติศาสตร์การเมือง (ณรงค์ ถินสวัสดิ์, 2539 : 147-149) จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจรต้องเดินทางออกนอกประเทศ และนายสัญญา ธรรมศักดิ์ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

4. วิเคราะห์พระราชดำริในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (16 กันยายน พ.ศ.2500-14 ตุลาคม พ.ศ.2516)

พระราชดำริที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ที่พระราชทานในช่วงสมัยของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้น ในช่วง ปี พ.ศ.2500 (ตั้งแต่ 16 กันยายน พ.ศ.2500)-2510 จะเป็นการวิเคราะห์พระราชดำริที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ เนื่องจากช่วงปีดังกล่าว ยังไม่มีการรวบรวมพระราชดำริในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาปรากฏให้เห็น จึงยังคงใช้พระราชดำริในวันขึ้นปีใหม่วิเคราะห์แทน โดยมีพระราชดำริที่ใช้วิเคราะห์ทั้งสิ้น 11 องค์ ซึ่งพระราชดำริ ในวันขึ้นปีใหม่จะมีลักษณะของพระราชดำริที่ทรงอ่านจากต้นฉบับ สังกัดได้จากสำนวนภาษาด้อยคำที่ใช้

ส่วนในช่วงปี พ.ศ.2511-2516 จะเป็นการวิเคราะห์พระราชดำริเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ซึ่งได้เก็บรวบรวมไว้โดยสำนักราชเลขาธิการ โดยในปี พ.ศ.2515 ไม่ปรากฏการพระราชทานพระราชดำริเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา จึงมีพระราชดำริที่ใช้วิเคราะห์ทั้งสิ้น 5 องค์ โดยพระราชดำริตั้งแต่ปี พ.ศ.2511 จนถึงปี พ.ศ.2542 นั้น จะเป็นพระราชดำริที่พระราชทานโดยไม่มีการเขียนไว้ล่วงหน้า (ภาษาปริทัศน์, 2537:13)

ส่วนที่ 1 ส่วนแสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำริพร้อมตัวอย่าง

พระราชดำริในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ปี พ.ศ.2500-2510 ในเรื่องของการเน้นเนื้อหาสามารถแสดงได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเนื้อหาพระราชดำรัส ในปี พ.ศ.2500-2510

แก่นเรื่อง	เน้นเหตุการณ์ต่าง ๆ	เน้นพระราชกรณียกิจฯ	เน้นการสนับสนุนรัฐบาล	เน้นภัยคอมมิวนิสต์	เน้นคุณธรรม	รวม
จำนวนแก่นเรื่อง (เรื่อง)	7	9	5	7	10	38
คิดเป็นร้อยละ	18.42	23.68	13.16	18.42	26.31	100

จากตารางดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเน้นเนื้อหาด้านคุณธรรมมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.31 ส่วนการเน้นเนื้อหาเรื่องลงมาถึง ทรงกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่เสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ การเยือนนานาประเทศ และการต้อนรับอาคันตุกะประเทศต่าง ๆ เมื่อมาเยือนประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 23.68 เน้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศและภัยคอมมิวนิสต์ มีน้ำหนักในการเน้นเนื้อหาเท่ากันคือ ร้อยละ 18.42 และส่วนเรื่องการสนับสนุนรัฐบาลมีการเน้นน้อยที่สุดคือร้อยละ 13.16

สรุปแล้ว การเน้นเนื้อหาของพระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ระหว่างปี พ.ศ.2500-2510 จะแสดงถึงแก่นเรื่องที่เน้นด้านคุณธรรมควบคู่กับรายงานเหตุการณ์ และพระราชภารกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร

ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาในพระราชดำรัส

พระราชดำรัส ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ปี พ.ศ.2500-2510 ที่ได้พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย สามารถแยกแยะเนื้อหาได้ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาที่เกี่ยวกับการบอกเล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ เกี่ยวกับโรคระบาดและภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย รวมไปถึงการเสียชีวิตของบุคคลสำคัญๆ
2. เนื้อหาที่กล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงเยี่ยมเยียนประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ การเยือนนานาประเทศ และการต้อนรับอาคันตุกะประเทศต่าง ๆ เมื่อมาเยือนประเทศไทย
3. เนื้อหาที่กล่าวสนับสนุนการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล

4. เนื้อหาที่กล่าวถึงภัยคอมมิวนิสต์
5. เนื้อหาที่กล่าวถึงเรื่องของคุณธรรม

รายละเอียดของเนื้อหาพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2500-2510 กล่าวโดยละเอียดเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาที่เกี่ยวกับการบอกเล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ เกี่ยวกับโรคระบาด และภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย รวมไปถึงการเสียชีวิตของบุคคลสำคัญ ๆ เช่น

พระราชดำรัส ในโอกาสขึ้นปีใหม่ 2502 (สำนักพระราชวัง, 2516 : 76)

“...ในขวบปีที่ผ่านมา มีข้อที่น่าเสียดใจที่ได้เกิดโรคระบาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อหิวาตกโรค มีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิตของประชาชนพลเมือง เพิ่มความทุกข์ยากยิ่งขึ้น แต่ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย ภัยอันตรายในด้านนี้ก็ได้ลดลงเป็นลำดับมา นอกจากนี้สมเด็จพระสังฆราชเจ้า สกลสังฆปริณายก ก็ได้มาสิ้นพระชนม์ลงในเดือน พฤศจิกายน นับเป็นการสูญเสียอย่างใหญ่แก่ประชาชาติของเรา และพุทธศาสนิกชนทั่วไป”

พระราชดำรัสในโอกาสขึ้นปีใหม่ 2506 (สมาคมหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย, 2516 : 240)

“...แม้กระนั้นเราต้องมาพบกับภัยอันเกิดแต่ธรรมชาติ คือ ภัยในภาคใต้ตามที่ท่านทราบอยู่แล้ว ภัยนั้นกระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก ที่ล้มตายไปก็มีไม่น้อย ทวีปสมบัติก็สูญหายอันตรายพินาส ภัยพิบัติครั้งนี้สร้างความสลดใจมาสู่ชาวไทยทั้งมวลอย่างหาที่เปรียบมิได้...”

พระราชดำรัสในโอกาสขึ้นปีใหม่ 2507 (สำนักพระราชวัง, 2516 : 165)

“...ท่านทั้งหลายได้ทราบข่าวอสังกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ท่วมกันแล้ว การจากไปของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นเรื่องเศร้าสลดใจแก่พวกเราเป็นอันมาก เพราะระหว่างที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจอมพลสฤษดิ์ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันขันแข็งเฉียบขาด มุ่งหวังแต่จะให้เกิดความเจริญผาสุกแก่บ้านเมืองและประชาชนเป็นที่ตั้ง สมควรเป็นแบบอย่างอันดีแก่ผู้ที่รับภารกิจบริหารการงานของประเทศไทยให้สำเร็จอุถ่วงสืบไปในภายหน้า...”

พระราชดำรัสใน โอกาสขึ้นปีใหม่ 2510 (สมาคมหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย, 2516 : 314-315)

“...ปีที่แล้ว เราได้รับความเสียหายอย่างหนักจากอุทกภัย ในจังหวัดภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ประสบภัยต้องได้รับความเสียหายและยากลำบากอย่างยิ่ง และความเสียหายนั้น ย่อมกระทบกระเทือนถึงผลเป็นประโยชน์ของประชาชน โดยส่วนรวมด้วยไม่น้อย แต่อุทกภัยครั้งที่แล้ว ก็เป็นเครื่องชี้ให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติไทยเราอย่างแจ่มชัด ความเสียสละและช่วยเหลือกันและกัน ที่ประชาชนทั้งชาติ ได้แสดงให้ปรากฏนั้นเป็นหลักประกันความมั่นคงของบ้านเมืองของเราอย่างแท้จริง...”

ข้อสังเกตของพระราชดำรัสเกี่ยวกับการเสียชีวิตของบุคคลสำคัญๆ เช่น การถึงแก่อสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวยกย่อง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะเป็นผู้นำประเทศ ที่ขยันขันแข็ง และเสียสละ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทรงพอพระทัยในตัวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกระทำหน้าที่เป็นผู้บอกเล่าเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นภายในประเทศให้ประชาชนทั่วไปทราบ ซึ่งลักษณะเนื้อหาดังกล่าวไม่เคยปรากฏมาก่อนในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม

2. เนื้อหาที่กล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงเยี่ยมเยียนประชาชนและการเยือนนานาประเทศ เช่น

พระราชดำรัส ใน โอกาสขึ้นปีใหม่ 2502 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ก : 76)

“...ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขออัญญาแก่ท่านว่าไมตรีจิตที่ท่านทั้งหลายได้แสดงแก่ข้าพเจ้า พระราชินี และลูก ๆ ตลอดมา เป็นที่ชื่นชมแก่เรายิ่งนัก เช่นในคราวที่เราทั้งสองเดินทางขึ้นไปเยือนภาคเหนือ เมื่อเดือนมีนาคมที่แล้ว ก็ได้การต้อนรับขับสู้ด้วยน้ำใจอันดียิ่งจึงขอถือโอกาสแสดงความขอบใจอีกครั้งหนึ่ง ณ ที่นี้...”

พระราชดำรัส ใน โอกาสขึ้นปีใหม่ 2503 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ก : 87)

“...ข้าพเจ้ามีความชื่นชมในไมตรีที่ท่านทั้งหลายแสดงแก่เราเสมอมา การต้อนรับอย่างดีและพร้อมเพรียงที่ข้าพเจ้าและพระราชินีได้รับในคราวไปเยือนจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ เมื่อเดือนมีนาคมที่แล้วก็ดี

...ในปีที่เราได้มีโอกาสถวายการต้อนรับแก่พระราชวงศ์แห่งมิตรประเทศ คือเจ้าหญิง อเล็กซานดราแห่งเคนต์ การต้อนรับที่ประชาชนทั้งหลายได้มีส่วนถวายด้วยนั้น ก็เป็นที่ทรงชื่นชม ทั้งนี้ เป็นทางเชื่อมสายสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศอังกฤษ ให้สนิทสนมยิ่งขึ้น ส่วนในการไปเยือนประเทศเวียดนามเป็นทางการของเรา ซึ่งได้แจ้งให้ทราบแล้วนั้น ท่านประธานาธิบดีและประชาชนชาวเวียดนามก็ได้ให้การต้อนรับแก่เราอย่างดียิ่ง เหมาะสมเกียรติของประเทศไทยทุกประการ เราเชื่อว่าการเยือนประเทศเวียดนามนี้ จักอำนวยผลดีแก่สัมพันธภาพระหว่างประเทศทั้งสอง เมื่อได้กล่าวถึงการไปเยือนต่างประเทศแล้ว ก็ใครขอแจ้งให้ท่านทั้งหลายทราบว่า นอกจากประเทศเวียดนามนี้แล้ว เรายังได้รับคำเชิญจากประเทศใกล้เคียง คือ ประเทศอินโดนีเซีย และพม่า ให้ไปเยือนประเทศทั้งสองคู่กัน ซึ่งจะได้ไปในเดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคมโดยลำดับ นอกจากประเทศใกล้เคียงเหล่านี้แล้ว เรายังได้รับคำเชิญจากสหรัฐอเมริกา และจากประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปอีกมากมาย ซึ่งคำนี้จะไปในกลางปี เป็นเวลาประมาณ 6 เดือน เราหวังว่าการไปเยือนนานาประเทศเป็นทางการ อันจะได้กระทำในนามของท่านทั้งปวงต่อไป จักเป็นผลช่วยส่งเสริมชื่อเสียงของประเทศไทย ทั้งความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับประเทศดังกล่าวให้ดียิ่งขึ้น..."

พระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2504 จาก โลกษานันท์ สวิตเซอร์แลนด์ (สมาคมหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย, 2516 : 118)

"...ข้าพเจ้า และสมเด็จพระบรมราชินี พร้อมทั้งลูก ๆ ได้จากท่านทั้งหลายไปตั้งแต่มิถุนายนที่แล้วมา เพื่อเดินทางไปเยือนต่างประเทศเป็นทางการในอเมริกาและยุโรปรวม 14 ประเทศด้วยกัน ดังที่ข้าพเจ้าได้แจ้งให้ท่านทราบเป็นระยะ ๆ ตลอดมาแล้ว..."

พระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2507 (สำนักพระราชวัง, 2516 ก : 165)

"...ในขอบปีที่ล่วงมา ในด้านสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ ข้าพเจ้าได้ไปเยือนประเทศญี่ปุ่น จีน และฟิลิปปินส์ มีความยินดีที่จะแจ้งให้ท่านทั้งหลายทราบว่า เราได้รับการต้อนรับจากประเทศนั้น ๆ ด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดียิ่ง นอกจากการไปเยือนต่างประเทศด้วย เช่นสมเด็จพระราชินีนาถ กูเลียนาเป็นต้น..."

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้ออกเยี่ยมเยียนประชาชนเท่าใดนัก สาเหตุดังกล่าวอาจมาจากการที่ในสมัยเผด็จการจอมพลสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส เป็นผู้นำที่แตกต่างจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม เนื่องจากทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้ได้รับการศึกษาภายในประเทศ ไม่ได้รับอิทธิพลจากลัทธินิยมแบบตะวันตก ซึ่งมีแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยเข้ามา อีกทั้งฐานะทางการเมืองยังไม่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ซึ่งพยายามกระทำตนเป็นศูนย์กลางจิตใจของคนทั้งชาติ ต่างจากสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธีระวัชร ซึ่งมึนโอบายสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ แสดงความจงรักภักดี และสนับสนุนองค์พระประมุขของประเทศในการเสด็จเยี่ยมเยียนประชาชน และเสด็จเยือนต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส เป็นที่ยอมรับของประชาชนและนานาประเทศ

พระราชดำรัสที่พระราชทานในวันขึ้นปีใหม่ข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการเสด็จเยี่ยมเยียนประชาชน ประพาสต่างประเทศ รวมไปถึงการเสด็จออกต้อนรับให้ภาคเอกชนและคณะทูตานุทูตต่างประเทศ เข้าเฝ้าฯ โดยทั้งหมดนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ทำให้ประชาชนได้ทราบถึงพระราชกรณียกิจด้านนี้ผ่านพระราชดำรัสเกือบทุกปี

3. เนื้อหาที่สนับสนุนการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล เช่น

พระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2504 (สำนักพระราชวัง, 2516ข : 119)

“...ในเรื่องการภายในของเรานั้น ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ท่านทั้งหลายมีความเป็นอยู่ด้วยความสงบสุข และทางรัฐบาล ก็พยายามดำเนินการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติอย่างค้ำจุนแล้วทุกด้าน และบัดนี้ ด้วยความร่วมมือร่วมใจกำลังความคิดจากบรรดาข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ รัฐบาลได้วางแผนและโครงการ เพื่อฟื้นฟูการเศรษฐกิจ และปรับปรุงการศึกษาของชาติขึ้นใหม่แล้ว ซึ่งจะเริ่มใช้ปฏิบัติกันในปีพุทธศักราช 2504 นี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าแผนและโครงการนี้ จะมีประโยชน์ดีสำหรับบ้านเมือง แต่ข้อสำคัญก็อยู่ที่การปฏิบัติตามแผน และโครงการนั้น โดยพร้อมเพรียงกันทุกฝ่าย จึงจะเป็นผลแก่ประเทศชาติได้ หวังว่าท่านทั้งหลายจะให้ความร่วมมือแก่ทางราชการในการนี้ต่อไป...”

พระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2509 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ข : 298)

“...ในด้านการทำนุบำรุงบ้านเมืองเราก็สามารถดำเนินงานตามโครงการสำคัญๆ สำเร็จลุล่วงไปได้อีกหลายประการ มีการสร้างและปรับปรุงขยายทางหลวง และการสร้างเขื่อน และโรงไฟฟ้าพลังน้ำ โครงการแม่น้ำทุ่ง จังหวัดสตูลนคร เป็นต้น...”

ลักษณะเนื้อหา เป็นการกล่าวถึงการบริหารงานของรัฐบาลที่ผ่านมา โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนับสนุนการบริหารบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ของรัฐบาล

การกล่าวถึงการบริหารบ้านเมืองในสมัยสฤษดิ์-ถนอม-ประภาสข้างต้นนี้ มีพระราชดำรัสสนับสนุนงานของรัฐบาล ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามอีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลช่วงนี้อีกด้วย เช่น มีการสร้างเขื่อน ถนน เป็นต้น จนมีคำกล่าวขวัญในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศว่า “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ บำรุงความสะอาด”

4. เนื้อหาที่กล่าวถึงภัยคอมมิวนิสต์ เช่น

พระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2505 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ข : 155)

“...เหตุการณ์ในอาณาเขตใกล้เคียง มีลักษณะทำให้น่าวิตก จะวางใจเสียไม่ได้ เราจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังสอดส่องอย่าให้เหตุการณ์ซึ่งเป็นภัยเช่นนั้นเข้ามาคุกคามประเทศเรา ภัยดังกล่าวนี้ เป็นภัยที่ร้ายแรงน่ากลัว ถ้าปราศจากการตรวจตราเฝ้าระวังอย่างกวดขันแล้ว อาจแทรกซึมเข้ามาที่ละเล็กละน้อยโดยไม่รู้ตัว คอยบั่นทอนความสามัคคีกลมเกลียว และเป็นปีกแผ่นของชาติ...”

พระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2509 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ข : 299)

“...แต่พร้อมทั้งที่บ้านเมืองของเรากำลังพัฒนาก้าวหน้าไปนี้ ก็มีเหตุการณ์อันน่าวิตกเกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งด้วย คือ ฝ่ายตรงข้ามได้แสดงเจตน์เจ้านำให้ทราบเป็นแน่ชัดว่า ประเทศไทยเป็นที่หมายที่เขาคงจะรุกราน และได้ลงมือทำการนั้นแล้ว ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อ ด้วยการแทรกซึม และด้วยวิธีการอันรุนแรง ในที่ที่เขาทำได้ทั่ว ๆ ไป เหตุการณ์ของโลกและของประเทศใกล้เคียงก็ยังคงเครียดอยู่ จึงเป็นที่น่าห่วงใยว่า หากเราไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการรุกรานที่กล่าวแล้วนั้น...”

ในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับภัยคอมมิวนิสต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2508 ได้กล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งในช่วงนี้บรรยากาศต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์แผ่ขยายไปในประเทศต่าง ๆ นอกจากนั้นทรงกล่าวขย่งทหารที่ไปรบเวียดนาม ซึ่งไทยได้เข้าร่วมกับสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามในเวียดนาม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ลักษณะเนื้อหาภัยคอมมิวนิสต์ ทำให้ทราบในช่วงสมัยดังกล่าวคอมมิวนิสต์เริ่มเข้ามามีบทบาทหรือเริ่มจะเข้ามาคุกคามในประเทศไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นย้ำถึงภัยอันตรายของคอมมิวนิสต์ เพื่อให้ประชาชนชาวไทย ได้ตระหนักถึงภัยดังกล่าวและช่วยกันป้องกัน สาเหตุอีกประการหนึ่ง อาจเนื่องมาจาก ภัยคอมมิวนิสต์เป็นภัยที่เป็นอันตรายแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ การที่ทรงกล่าวถึงการร่วมมือกันต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์อย่างต่อเนื่อง อาจมาจากการที่พระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะธำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

เนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสโดยทรงเน้นคุณธรรมเรื่องความสามัคคี และความซื่อสัตย์สุจริต เช่น

พระราชดำรัสใน โอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2501 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ก : 61)

“...ในขวบปีที่ล่วงมา ได้มีเหตุการณ์ต่าง ๆ อันมีความสำคัญแก่ชาติบ้านเมือง ดังที่ได้ทราบกันอยู่แล้ว นับได้ว่าประชาชาติของเราได้ผ่านหัวเลี้ยวสำคัญขั้นหนึ่งแล้ว ค่อยไปนี้จึงเป็นหน้าที่ของเราทั้งปวง ที่จะต้องช่วยกันประคับประคองให้กิจการงานของชาติบ้านเมืองดำเนินไปด้วยดี เพื่อความเจริญผาสุกของประเทศชาติ ในการนี้ความสามัคคี ประนีประนอมซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งจำเป็น และพึงปรารถนาอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความหวังว่าชาวไทยทุก ๆ คน คงจะพยายามรักษาความสามัคคีกลมเกลียวกันดังว่านั้น และตั้งใจปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของแต่ละคนให้เป็น ไปอย่างดีที่สุดที่จะพึงทำได้ ทั้งนี้เพื่อช่วยกันสร้างเสริมความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติของเราสืบไป...”

พระราชดำรัสในวันขึ้นปีใหม่ 2505 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ข : 156)

“...ฉะนั้น จึงขอให้ท่านทั้งหลายจงช่วยกันรักษาสามัคคี ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ร่วมกันตรวจตราระมัดระวัง อย่าให้เหตุร้ายใด ๆ เกิดขึ้นได้ เพื่อความปลอดภัยและวัฒนาถาวรของประเทศเรา...”

พระราชดำรัสในวันขึ้นปีใหม่ 2506 (สำนักพระราชวัง, 2516ข : 241)
 "...งานของชาติที่จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากท่านทั้งหลาย ยังมีอีกมาก งานเหล่านี้ล้วนแต่เป็นงานที่ทุก ๆ คนของชาติ เพื่อให้ชาติของเรามีความสุข ขอท่านทั้งหลายจงอย่า ได้ประมาท ควรพร้อมอยู่เสมอที่จะเผชิญต่อภัยทั้งปวงที่จะมีมา ซึ่งอาจน่ากลัวยิ่งกว่าภัยธรรมชาติก็ได้ ขอท่านทั้งหลายจงช่วยป้องกันภัยอันตรายใด ๆ อันจะมีมาในภายหน้า ดังเช่น บรรพบุรุษของเราได้ฟันฝ่ามาแล้วในอดีต และรักษาความเป็นไทยของชาติไว้ให้ยืนยง..."

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นถึงเรื่องความสามัคคีและความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็นคุณธรรมเบื้องต้นเป็นหลัก ความสามัคคีมักจะทรงเน้นว่าความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคนในชาติจะทำให้ประเทศรุ่งเรืองและปลอดภัยจากคอมมิวนิสต์

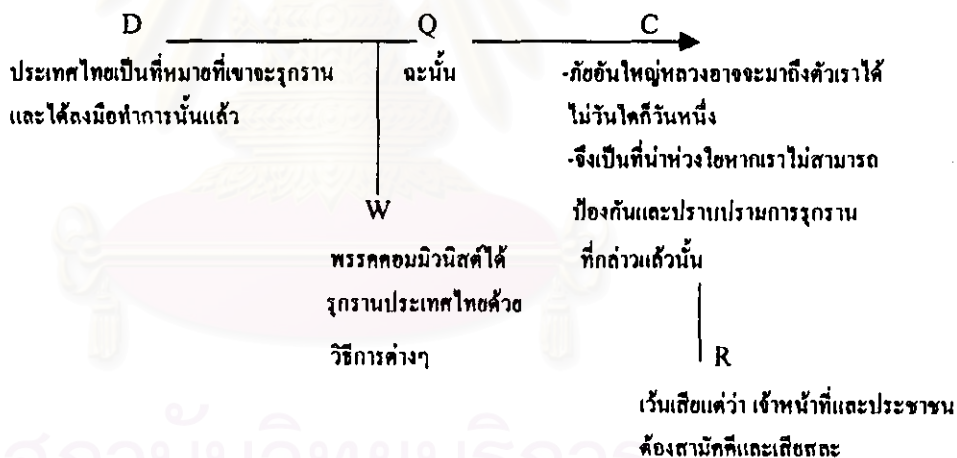
ลักษณะเนื้อหาทางด้านคุณธรรมนั้น ทรงกล่าวเน้น 2 เรื่อง คือ เรื่องความสามัคคีและความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งนี้เนื่องมาจากในช่วงสมัยดังกล่าวมีภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ ซึ่งเริ่มเข้ามาแทรกซึมในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์จะให้ประชาชนมีความสามัคคีกัน เพื่อเป็นเกราะป้องกันภัยจากภายนอกประเทศ ส่วนในด้านความซื่อสัตย์นั้น อาจเนื่องมาจากการบริหารประเทศในช่วงสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์(พ.ศ.2500-2506) มีการคอร์รัปชันกันมากเห็นได้จาก หลังจากการเสียชีวิตของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์แล้ว มีการเปิดเผยทรัพย์สินต่อสาธารณชนว่ามีมูลค่ารวมถึง 2,874 ล้านบาท ซึ่งจากการตรวจสอบ พบว่าทรัพย์สินได้มาโดยไม่สุจริต ที่มีพระราชดำรัสดังกล่าวจึงเป็นการตักเตือนและอบรมสั่งสอนให้ทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อจะนำมาซึ่งความเจริญของประเทศ

ส่วนที่ 2 แสดงลักษณะการอ้างเหตุผลตามแบบจำลองทูดมิน

เนื่องจากในช่วง พ.ศ.2500-2510 นั้น ภัยคอมมิวนิสต์เริ่มเข้ามารุกรานประเทศไทยมาก อีกทั้งสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือประเทศไทย ในด้านต่างๆ เนื่องจากทรงเกรงว่าประเทศไทยจะตกอยู่ภายใต้การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์ เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนเห็นถึงภัยของคอมมิวนิสต์และร่วมมือกันต่อต้าน มีการโน้มน้าวใจผ่านทางพระราชดำรัส ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ถึงการอ้างเหตุผลจากหลักการทั่วไป (Argument by Generalization)

พระราชดำรัส วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2508 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2516ข : 283)

“...แต่พร้อมกับที่บ้านเมืองของเรากำลังพัฒนาก้าวหน้าไปนี้ ก็มีเหตุการณ์อันน่าวิตกเกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งด้วย คือ ฝ่ายตรงข้ามได้แสดงเจตน์จำนงให้ทราบเป็นแน่ชัดว่า ประเทศไทยเป็นที่หมายที่เขาจะรุกราน และได้ลงมือทำการนั้นแล้ว ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อ ด้วยการแทรกซึม และด้วยวิธีการอันรุนแรง ในที่ที่เขาทำได้ทั่ว ๆ ไป เหตุการณ์ของโลกและของประเทศใกล้เคียงก็ยังคงเครียดอยู่ จึงเป็นที่น่าห่วงใยว่า หากเราไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการรุกรานที่กล่าวแล้วนั้น ภัยอันใหญ่หลวงอาจจะมาถึงตัวเราได้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ท่านทั้งหลายอย่าได้มีความประมาท ขอให้ท่านต่อต้านการรุกรานนี้ ด้วยความร่วมมือกันทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ และฝ่ายประชาชน และด้วยความเสียสละ พร้อมทั้งตั้งใจประกอบกิจการด้วยความขยันขันแข็ง โดยมุ่งถึงความปลอดภัยและความวัฒนาถาวรของประเทศชาติโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ...”

กล่าวโดยสรุปแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้กลวิธีที่โน้มน้าวใจโดยอ้างถึงเหตุผล เพื่อให้ประชาชนชาวไทยร่วมแรงร่วมใจกันด้านภัยคอมมิวนิสต์ ที่เข้ามารุกรานประเทศไทย ทรงแสดงให้เห็นว่า การอ้างเหตุผลของพระองค์ มีตัวอย่างของการกระทำของคอมมิวนิสต์ ซึ่งทุกคนรู้เห็นได้ และทรงใช้ข้ออ้างโต้แย้งกลับ (rebuttal) เพื่อแสดงการที่ไทยจะชนะภัยคอมมิวนิสต์ได้ด้วยคุณธรรม คือ ความสามัคคีและเสียสละ จะเห็นได้ว่าพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่พสกนิกรเพื่อโน้มน้าวใจให้ประชาชนร่วมกันด้านคอมมิวนิสต์ อีกนัยหนึ่งก็เพื่อความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่จะถูกคอมมิวนิสต์รุกราน

ส่วนที่ 3 ศึกษาตำนาน ตีฉา และภาษาที่ทรงใช้ในพระราชดำรัส

พระราชดำรัสในช่วงสมัยนี้จะเป็นการบอกกล่าวถึงเหตุการณ์โดยเรียงลำดับโครงสร้างโดยกล่าวถึงเหตุการณ์โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ (ascending descending sequence) ซึ่งในแต่ละปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญโดยเรียงลำดับเริ่มจากทรงขอบใจประชาชนในเรื่องต่าง ๆ การเสด็จเยือนต่างประเทศหรือการต้อนรับอาคันตุกะจากต่างประเทศ การกล่าวถึงภัยธรรมชาติต่าง ๆ สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งลักษณะการเรียงเนื้อหาจะเป็นเช่นนี้ทุกปี เช่น พระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ.2502 (สำนักพระราชวัง, 2516ก : 76)

“ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย

ในวาระขึ้นพุทธศักราช 2502 นี้ ข้าพเจ้าขอส่งพรปีใหม่มายังท่านทั้งปวงและลูก ๆ ตลอดมา เป็นที่ชื่นชมแก่เรายิ่งนัก เช่นในคราวที่เราทั้งสองเดินทางขึ้นไปเยือนภาคเหนือ เมื่อเดือนมีนาคมที่แล้ว ก็ได้รับการต้อนรับขับสู้ด้วยน้ำใจอันดียิ่งขอถือโอกาสแสดงความขอบใจอีกครั้งหนึ่ง ณ ที่นี้

ในขวบปีที่ผ่านมา มีข้อที่น่าเสียใจที่ได้เกิดโรคระบาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอหิวาตกโรค มีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิตของประชาชนพลเมือง...

นอกจากนี้สมเด็จพระสังฆราชเจ้า สกลสังฆปริณายก ก็ได้มาสิ้นพระชนม์ลงในเดือนพฤศจิกายน นับเป็นการสูญเสียอย่างใหญ่แก่ประชาชาติของเราและพุทธศาสนิกชนทั่วไป...

พระราชดำรัส ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ.2508 (สำนักพระราชวัง, 2516ข : 282)

“ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย

บัดนี้ ถึงวาระที่จะขึ้นพุทธศักราช 2508 แล้ว ข้าพเจ้าขออวยพรปีใหม่แก่ท่าน ดังเคยข้าพเจ้าขอขอบใจ ที่ท่านทั้งหลายได้แสดงไมตรีจิตต่อข้าพเจ้า และพระราชินีกับลูก ๆ ตลอดมา และยินดีที่ท่านทั้งหลาย ได้ร่วมมือกับเราอย่างดียิ่งในการต้อนรับบรรดาประมุข และผู้แทนของมิตรประเทศซึ่งมาถึงพระนครของเราหลายคราว ในปีนี้ เป็นประโยชน์ในการเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศนั้น ๆ เป็นอันมาก สถานการณ์บ้านเมืองของเราในรอบปีที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ที่มีได้คาดคิดไว้เกิดขึ้น หลายอย่าง รวมทั้งอุทกภัยในภาคกลาง ซึ่งกระทบกระเทือนความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก... เหตุการณ์ของโลกและภูมิภาคใกล้เคียงกันกับเรา ยังมีสภาพที่น่าวิตกอย่างยิ่งอยู่ การที่ไม่มีอันตรายใด ๆ เกิดขึ้นแก่ประเทศไทย...”

พระราชดำรัส ในโอกาสขึ้นปีใหม่ พ.ศ.2510 (สมาคมหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย, 2516 : 314-315)

“...เมื่อกกลางปี ข้าพเจ้าได้เดินทางไปประเทศอังกฤษเพื่อเยี่ยมเยือนลูกชาย ระยะเวลาที่ได้มีโอกาสไปเยือนประเทศที่มีสัมพันธไมตรีกับเราตามคำเชิญอีก 4 ประเทศ คือ เยอรมัน, ออสเตรเลีย, เดนมาร์ก, เบลเยียม, ได้รับประโยชน์ในการเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศเหล่านั้นอย่างมาก

ปีที่แล้ว เราได้รับความเสียหายอย่างหนักจากอุทกภัยในจังหวัดภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ...

การคุกคามจากภายนอกยังมีอยู่ไม่ขาดสาย และรุนแรงขึ้นเรื่อยมา เป็นที่น่าวิตกห่วงใยมาก เพราะอาจนำความพินาศมาสู่ชาติเราเมื่อไรก็ได้...”

กล่าวโดยสรุปแล้ว ส่วนวน ลีลา และภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่เรียบง่าย มีรูปแบบที่ตายตัว ในการเรียงลำดับเนื้อหา คือกล่าวถึงการทรงขอบใจประชาชนของพระองค์ การเยือนต่างประเทศ หรือต้อนรับอาคันตุกะต่างประเทศ สถานการณ์บ้านเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งแสดงว่าทรงให้ความสำคัญแก่ผู้ฟังคือ ประชาชนของพระองค์เป็นอันดับหนึ่ง และการที่พระราชดำรัสมีรูปแบบที่ตายตัว อาจเนื่องมาจากการที่ทรงอ่านพระราชดำรัสจากต้นฉบับ ที่มีการร่างมาก่อน

5. วิเคราะห์พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2511-2516

ในส่วนของการวิเคราะห์พระราชดำรัส เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เริ่มมีการเก็บรวบรวมสำเนาโดยสำนักราชเลขาธิการไว้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2511 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยเริ่มจาก พ.ศ.2511 เป็นต้นไป โดยในปี พ.ศ.2511-2516 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาแก่พสกนิกรและผู้เข้าเฝ้าฯ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคมของทุกปี แต่ในปี พ.ศ.2511 ได้พระราชทานพระราชดำรัส 2 วัน คือในวันที่ 4 ธันวาคมได้พระราชทานแก่สถาบันและองค์กรที่เกี่ยวกับศาสนา และในวันที่ 5 ธันวาคมได้พระราชทานแก่ครู และนักเรียนที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ซึ่งจะนำพระราชดำรัสทั้งสองครั้งนี้มาวิเคราะห์ด้วย

ส่วนที่ 1 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัสพร้อมตัวอย่าง

พระราชดำรัสที่พระราชทาน เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ตั้งแต่ พ.ศ.2511-14 ตุลาคม 2516 (โดยรวมพระราชดำรัสที่พระราชทานในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2516 ด้วย) การเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัสมีการเปลี่ยนแปลงจากที่ทรงพระราชทานพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ.2500-2510 ซึ่งสามารถแบ่งการเน้นเนื้อหาที่ได้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2511-2516

แก่นเรื่อง	เน้นคุณธรรม	เน้นเรื่องของบ้านเมือง	รวม
จำนวนแก่นเรื่อง (เรื่อง)	6	1	7
คิดเป็นร้อยละ	85.71	14.29	100

จากตารางดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชดำรัสที่พระราชทาน เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ตั้งแต่ พ.ศ.2511 จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 (โดยรวมพระราชดำรัสที่พระราชทานในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2516 ด้วย) ทรงรกล่าวเน้นถึงเรื่องของคุณธรรม คิดเป็นร้อยละ 85.71 และกล่าวถึงเรื่องของบ้านเมือง คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาในพระราชดำรัส

การเน้นเนื้อหาในช่วงสมัยดังกล่าว มีการเน้นถึงเรื่องคุณธรรมเป็นหลัก เนื่องจากในฐานะการเป็นพระมหากษัตริย์ผู้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งมีได้ทรงเป็นผู้บริหารประเทศโดยตรง พระองค์ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทแนะนำประชาชนให้ปฏิบัติตามคุณธรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งเพื่อตนเองและประเทศชาติ

เนื้อหาในพระราชดำรัสประกอบด้วย 2 เนื้อหาหลัก คือ

1. เนื้อหาที่กล่าวถึงเรื่องคุณธรรม ได้แก่
  - 1.1 เรื่องของการไม่เบียดเบียนผู้อื่น รวมไปถึงการปฏิบัติตามหลักศาสนา เช่น พระราชดำรัสฯ ที่พระราชทานแก่สถาบันและองค์การที่เกี่ยวกับศาสนา

ในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2511 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2513 : 70)

“...ประโยชน์ของคนเองนี่ก็อยู่ที่ประโยชน์ของสังคมด้วย เพราะเราอยู่ในสังคม ถ้าไม่รู้จักควบคุมความรู้ที่มีในทางวัตถุก็อาจเกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น ในที่สุดก็เป็นความเดือดร้อนต่อตนเอง จึงอยากขอร้องให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาได้ทำหน้าที่ของตนทุกชั้น หมายถึงว่าผู้ที่ศึกษาพระศาสนาใด ๆ อย่างสูงชั้นปรีชา ชั้นปรีชา ก็อย่าลืมว่าศีลก็มี ศีลนี้ก็หมายความว่า เป็นกฎเกณฑ์หรือกฎปฏิบัติในสังคม ศีลไม่ใช่สิ่งที่สูงส่งแท้ ๆ คือถ้าพูดถึงทางศาสนาก็เป็นขั้นบันได มีศีลก็หมายถึงว่าสามารถที่จะมีชีวิตอยู่โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น แล้วก็ไม่เบียดเบียนตัวเอง จึงต้องขอร้องทุกคนกันคว่านในทางศาสนาของแต่ละคน...”

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2512 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2514 : 11)

“...ศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ทราบกันอยู่แล้วว่าต้องมี และถึงว่าศาสนามีความหมายได้หลายอย่าง ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นศาสนาที่มีชื่อหรือที่ต้องเคร่งครัดตามแนวทางการสั่งสอนอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นแต่ต้องมีแนวความคิดที่แน่นอน ที่ดี และไม่เบียดเบียนผู้อื่น อย่างนี้ ก็ถือเป็นศาสนาได้ทั้งนั้น ในเมืองไทยนี้ใครจะถือปฏิบัติตามศาสนาใดก็ได้ทั้งนั้น เคยชี้แจงอยู่เสมอว่าเมืองไทยนี้ที่อยู่ได้ก็เพราะไม่มีการกีดกันว่าคนโน้นศาสนาโน้นคนนี้ศาสนาใด แต่ว่าเป็นที่ทราบกันดีว่าทุกคนปฏิบัติศาสนกิจของตน ๆ ด้วยความมุ่งดีหวังดี ตั้งใจที่จะให้เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวม ศาสนาทุกศาสนาจึงใช้ได้ทั้งนั้น ขอแต่เพียงอย่าให้เบียดเบียนซึ่งกันและกัน...”

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2513 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป ก : 16)

“...ความสุขคือหาความสงบในจิตใจแท้ ๆ ของแต่ละคน ข้อนี้เป็นจุดมุ่งหมายของทุกศาสนากการสั่งสอนของศาสนาที่แท้จริงก็คือสอนให้คนได้มีความสุขซึ่งมาจากความนิ่งในใจและความดีไม่เบียดเบียนผู้อื่น ถ้าแต่ละคนสามารถที่จะทำเช่นนี้ได้แล้ว แล้วก็เมื่อแผ่คนอื่นบ้าง คนอื่นก็จะมีความสุขสงบเหมือนกัน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันทั้งในทางวัตถุทั้งในทางจิตใจ...”

1.2 เรื่องของการให้ทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ของตน เช่น

พระราชดำรัสฯ ปี ที่พระราชทานแก่ครูและนักเรียนที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพร ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2511 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2513 : 76-77)

“...ที่ทุกคนมาให้พรนี้ สรุปได้ว่าขอให้สุขภาพจิตดีขึ้น การทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น ก็คือช่วยกันขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วยการปฏิบัติตนให้คิดตามหน้าที่ของตน คือตั้งใจที่จะเป็นคนดี ถ้าเป็นนักเรียนก็ให้เล่าเรียนให้ดี เป็นครู เป็นพยาบาล เป็นอะไรก็ตามหน้าที่ให้ดีที่สุด การช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจแท้จริงเพื่อส่วนรวมนั้นจะเป็นการให้พรที่ประเสริฐที่สุด จะทำให้อายุยืนได้จริง ๆ ถ้ามีความมุ่งมั่นอยู่เรื่อย ๆ อย่างที่เป็นอยู่นี้ก็รู้สึกว่าคุณจะไม่ยืน แต่ถ้าทุกคนช่วยกัน พระสุขภาพจิตอาจดีขึ้น ทำให้อายุยืนได้...”

1.3 เรื่องการสั่งสอนให้เยาวชนเป็นคนดี โดยทรงหยิบยกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น เช่น

พระราชดำรัส ๔ ปี ที่พระราชทานแก่ครูและนักเรียนที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2511 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2513 : 76-77)

“...ทีนี้หากจะกลับมาพูดเรื่องระเบิดขวดเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความไม่เรียบร้อยที่มีในประเทศ ถ้าทุกคนทั้งที่อยู่ในที่นี้และที่กลับบ้านไปแล้ว มาให้พรให้ทรงพระเจริญด้วยใจจริง ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ ทุกคนก็มีหน้าที่ที่จะช่วยกันกำจัดจิตใจระเบิดขวดนี้ให้หมดไป คือกำจัดคนที่มีจิตใจที่จะใช้ระเบิดขวดด้วยเหตุด้วยการสอดส่อง อย่างที่ได้เคยขอรองนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้สอดส่องดูแลมาแล้วเวลานี้ทั้งครูก็อยู่ทั้งเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจก็อยู่ด้วยพร้อมกัน ทุกคนที่ให้พรให้ทรงพระเจริญ จะต้องทำหน้าที่ จะต้องช่วยกันสอดส่องไม่ให้เกิดจิตใจระเบิดขวด...”

...วิธีที่จะปราบปรามก็ปราบปราม 2 ทาง ทางหนึ่งปราบปรามทางจิตใจ หรือว่าชี้แจงให้เข้าใจว่าการที่ทำการระเบิดเล่นนั้นเป็นอำนาจ เป็นสิ่งที่สนุก มีเสียงดังด้วย แต่ว่าเมื่อเสียงดังก็หมายความว่ามีความวุ่นวายทำให้เกิดอันตรายได้ ทุกสิ่งทุกอย่าง ยารักษาโรค อุปกรณ์ต่าง ๆ เกิดอันตรายได้ทั้งนั้น ถ้าอยากแกล้งกัน สนุกกัน ก็ต้องไม่ให้เกิดอันตราย ทุกสิ่งทุกอย่างมีทั้งคุณมีทั้งโทษ อย่างไฟก็มีทั้งคุณทั้งโทษ”

พระราชดำรัส ๔ ปี พ.ศ.2513 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป ก : 12-15)

“...ในปัจจุบันนี้ทุกคนอยู่มากเกี่ยวข้องกับความไม่เรียบร้อย ความไม่เรียบร้อยของบ้านเมืองก็ตาม ของมนุษย์ทั่วไปก็ตาม ของโลกก็ตามกำลังเป็นปัญหา เวลาไปพบกับผู้ที่เป็นผู้แทนสมาคมหรือองค์กรหรือสถาบันทางศาสนา ก็เกิดปัญหาอยู่เสมอว่า ทำอย่างไร จึงจะให้โลกนี้เรียบร้อยขึ้น ไม่ตีกัน ไม่เกิดแก่งแย่งกัน และปัญหาสำคัญที่ยก

ขึ้นมา เพื่อพบกับผู้ที่เป็นผู้แทนองค์การศาสนาต่าง ๆ ก็พูดอยู่เสมอว่า ควรจะทำอะไร เพื่อที่จะให้เยาวชนมีความเรียบร้อย ในข้อนี้ก็เห็นว่ามีโอกาสที่จะพูดให้แจ่มแจ้งได้ โดยสะดวกที่สุด เพราะว่ามีทั้งผู้แทนองค์การศาสนา มีทั้งผู้แทนของสถานบันการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมถึงชั้นอุดมศึกษามาอยู่ด้วยกันพร้อม...

...อีกอย่างหนึ่ง ที่เกิดปัญหาเยาวชนก็คืออย่างที่เคยได้กล่าวมาหลายครั้งแล้ว ในประเทศไทย พลเมืองได้เพิ่มขึ้นมารวดเร็วภายในไม่กี่ปี ถ้ามานับเฉลี่ยประชากรผู้ที่อายุมากและที่อายุน้อยดู กลุ่มอายุมากกับกลุ่มอายุน้อยจะเปลี่ยนดุลย์ไป แต่ก่อนนี้ สมมุติว่าเมื่อ 20 ปีหรือ 30 ปีมาแล้ว ผู้ใหญ่กับเด็กสมดุลกัน จึงมีผู้ใหญ่ที่จะสอนเด็กได้ ปัจจุบันนี้พลเมืองเกิดขึ้นมาเป็นจำนวนสองสามเท่า กลุ่มอายุเด็กย่อมจะต้องมีมากกว่ากลุ่มอายุผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงไม่มีพอสำหรับมาสอนเด็ก วิธีแก้คือให้เด็กผู้ที่อยู่ในกลุ่มเด็กเป็นผู้ใหญ่ขึ้นโดยเร็ว และทำตัวเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นการที่เกิดปัญหาเยาวชนก็เห็นได้ว่ามาจากกลุ่มเด็กเพิ่มจำนวน แล้วก็กลุ่มผู้ใหญ่ก็นับว่าลดจำนวนไม่สมดุลกัน การที่พูดอย่างนี้ก็หมายความว่าผู้สอนที่มากพอใช้แล้วสอนผู้ที่รับการสอนน้อยกว่าหน่อย หมายถึงว่าถ่ายทอดวิชาซึ่งกันและกันต่อ ๆ ไปตามความสามารถ ด้วยความสามัคคี ไม่ใช่จะคอยให้ผู้ที่เรียกว่าผู้ใหญ่มาสอนกลุ่มผู้ที่เรียกว่าเด็กต้องสอนถ่ายทอดกันมาเรื่อย ผู้ที่มีความรู้มากกว่าในวิชาแต่ละวิชาที่สอนผู้ที่มีวิชาน้อยลงไปเป็นขั้น ๆ เป็นทอดๆ ดังนี้จะไม่เกิดปัญหาเยาวชน..."

กล่าวโดยสรุป พระราชดำรัสที่ทรงกล่าวในเรื่องคุณธรรม ในช่วงสมัยจอมพลสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส อันได้แก่ เรื่องการไม่เบียดเบียนผู้อื่น การปฏิบัติตามหน้าที่ของตน และการที่ทรงสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดีนั้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ในการดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะและเป็นหลักของชาติ โดยทรงมุ่งหวังให้ประเทศพัฒนาต่อไป โดยผ่านการนำคุณธรรมไปปฏิบัติตามเพื่อมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศทางอ้อม

2. เนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องของบ้านเมือง ได้แก่ ประชาธิปไตย เช่น

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2512 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2514 : 13 -14)

"...เวลาเราโตขึ้น มีความรู้หรือมีความคิดอย่างที่ว่าจะดำเนินจึงค่อยแสดง เพราะบ้านเมืองของเราก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป ถ้าเราอยากเป็นประชาธิปไตย หรืออยากให้บ้าน

เมืองมีเสรีในความคิด ก็ต้องนึกเหมือนกันว่าการออกความคิดหรือแสดงออกมานั้น เรามีเสรีภาพของเราจริงหรือเปล่า เสรีภาพของเราอาจเป็นการจำกัดเสรีภาพของคนอื่นก็ได้ ในงานศึกษานักเรียน หรืออะไรก็ตาม ถ้าเราเดินไปแล้วไปมองหน้าพวกนักเรียนอีกฝ่ายหนึ่งแล้วไปเหย้าเขาให้เขาตีหัวเราแล้วเราก็ตีหัวเขาอย่างนี้ เราก็ไม่มีเสรีภาพที่จะทำแท้ ๆ เพราะทำอย่างนั้นไม่ใช่เสรีภาพ ไม่ได้เรียกเสรีภาพ เรียกว่าเบียดเบียนผู้อื่น...

...ทุกวันนี้ที่บอกว่าเมืองไทยอยู่ในระบอบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยหรืออะไรก็ตาม นั่นอาจเป็นจริงได้ ถ้าแปลคำประชาธิปไตยมาจากฝรั่ง แต่ขอให้เรานึกถึงว่า เวลาเราออกความคิดเราถูกบังคับอะไรหรือเปล่า เราก็ยังออกความคิดได้ นั่นเรียกว่าเรายังเป็นประชาธิปไตย ฉะนั้นจึงได้พูดในทางขอร้องที่จะให้ทุกคนที่อยู่ในที่นี้ ทั้งที่มีอายุน้อย ๆ จนถึงอายุมาก ๆ ให้ร่วมมือกันปฏิบัติงานและพยายามที่จะทำให้มีความเรียบร้อยเพื่อประโยชน์ของแต่ละคน แต่ละคนจะได้สามารถมีเสรีภาพมากที่สุดที่จะได้ โดยมีความนับถือไม่เบียดเบียนเสรีภาพของผู้อื่น..."

ข้อนำสังเกต เนื่องจาก ปี พ.ศ.2512 เป็นปีที่นายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร ได้มีการจัดการเลือกตั้งขึ้นในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2512 การเลือกตั้งครั้งนี้มีขึ้นเป็นครั้งแรก หลังจากที่มีการว่างเว้นมา 11 ปี ลักษณะของพระราชดำรัสในปีนี้ จึงมีการกล่าวถึงเรื่องของประชาธิปไตย

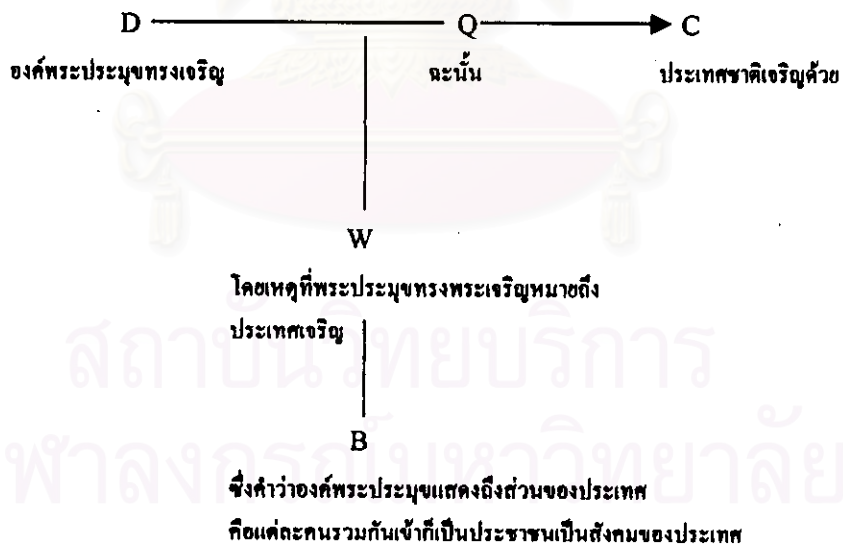
กล่าวโดยสรุปแล้ว เนื้อหาที่เน้นเรื่องของบ้านเมืองนั้น แสดงให้เห็นว่านอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงห่วงใยให้ประชาชนประพฤติตนตามคุณธรรมแล้ว พระองค์ยังทรงให้ความสำคัญกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อแสดงให้เห็นว่าในฐานะประมุขของชาติ ในขณะที่ภัระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์กำลังคุกคามประเทศ ประชาชนต้องช่วยกันป้องกันโดยการปฏิบัติตามหน้าที่ของประชาชน โดยมีเสรีภาพทางความคิดเห็นภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ส่วนที่ 2 แสดงลักษณะการอ้างเหตุผลตามแบบจำลองทอมิน

ลักษณะพระราชดำรัสที่ทรงกล่าวในช่วงนี้เน้นเรื่องคุณธรรมเป็นหลัก โดยมุ่งให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อนำมาซึ่งความเจริญของประเทศ ทรงโน้มน้าวใจให้ประชาชนประพฤติตามคุณธรรม มีการอ้างเหตุผลโดยอ้างหลักองค์รวม (Argument from holistic

view or from parts to whole) ในปี พ.ศ.2511 พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ครูและนักเรียนที่เข้า
เผื่อฯ ถวายพระพร (สำนักกราชเลขานุการ, 2513 : 75)

“...คำว่าองค์พระประมุขนั้นแสดงถึงส่วนรวมของประเทศ คือแต่ละคนรวมกันเข้าก็
เป็นประชาชน เป็นสังคมของประเทศ ผู้ที่อยู่ในที่นี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของประชาชน
เป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ถ้าแต่ละคนอยากคิดก็จะต้องช่วยกันทำให้ประเทศดีขึ้น
อย่างเมื่อก็เดินผ่าน ทหาร ตำรวจ นักเรียนที่เป็นลูกเสือ นักเรียนที่เป็นอนุชาชาด
นักเรียนที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนรัฐบาล นักศึกษาจากมหาวิทยาลัย
ต่าง ๆ ทุกคนพากันถวายพรให้ทรงพระเจริญจึงต้องขอรับรองทุกคนที่ขอให้ทรงพระเจริญ
นี้ทำหน้าที่ เพราะถ้าพูดหรือคิดขึ้นมาว่าขอให้ทรงพระเจริญเป็นการคิดเป็นคำพูด
ลอย ๆ เก่ ๆ ตามสมัย โดยเฉพาะในวันเฉลิมพระชนมพรรษาซึ่งต้องพูดอย่างนั้นแล้ว
ก็จะไม่ได้ผลแต่ถ้านึกถึงว่าทรงพระเจริญหมายความว่าองค์พระประมุขทรงพระเจริญ
หมายความว่าประเทศจงเจริญก็เกิดหน้าที่ขึ้นมา แต่ละคนเกิดมีหน้าที่ต่อประเทศชาติ
ซึ่งหมายความว่าหน้าที่ส่วนตัวของตัวเองและหน้าที่ในส่วนรวมของกลุ่มด้วย...”

พระราชดำรัสที่ทรงอ้างเหตุผลนี้ ทรงใช้ข้อสนับสนุน (warrant) ว่า โดยเหตุที่พระ
ประมุขทรงเจริญหมายถึงประเทศเจริญ คือ พยายามโน้มน้าวใจ ให้ประชาชนเห็นว่าการถวาย
พระพรให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญนั้น การที่พระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระเจริญได้ ก็
เนื่องจากประชาชนในสังคมเจริญก้าวหน้า ซึ่งพระองค์ทรงใช้ ข้อยืนยันข้อสนับสนุน (backing of
the warrants) เพื่อโน้มน้าวใจให้ประชาชนทำประโยชน์ประเทศชาติ

กล่าวโดยสรุป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพยายามโน้มน้าวใจเพื่อให้ประชาชนที่มาอวยพร เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาให้พระองค์ทรงพระเจริญนั้น ทรงเล็งเห็นว่าสิ่งที่พระองค์จะทรงพระเจริญได้ย่อมมาจากความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาตินั่นเอง โดยลักษณะการโน้มน้าวใจดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนทั้งประเทศ และแสดงถึงความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร (ethos) เพื่อให้ประชาชน รวมไปถึงรัฐบาลร่วมมือกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น เมื่อนั้นการที่มาอวยพรให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญ จึงจะทำให้พระองค์ทรงพระเจริญอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 3 ศึกษาตำนาน ลีลา และภาษาที่ทรงใช้ในพระราชดำรัส

ลักษณะของตำนาน ลีลา และภาษาที่ทรงใช้ในพระราชดำรัส ยังคงเป็นรูปแบบของการพรรณนา มีลีลาที่เรียบง่าย ชื่อน่าสังเกตคือทรงใช้ตำนานเปรียบเทียบ เช่น ในพระราชดำรัส ปี 2511 ที่พระราชทานแก่ครู และนักเรียน (สำนักราชเลขาธิการ, 2513 : 76)

“...จิตใจระเบิดขวคนั้น วิเคราะห์ได้ว่าเป็นความไม่รู้ ความอยากมีอำนาจแล้วไม่รู้ว่าอำนาจนั้นจะเป็นอย่างไร จิตใจระเบิดขวคนมีได้ทุกชั้น ตั้งแต่จิตใจระเบิดแก่ปี จิตใจระเบิดที่ทำด้วยกระดาษแล้วรอกน้ำโยนลงหัวคน จนกระทั่งถึงระเบิดปรมาณู ถ้าใช้ด้วยความไม่รู้จักผิดชอบ ไม่รู้ผิดรู้ชอบ ไม่รู้เหตุผลแล้วก็เกิดอันตราย เกิดวุ่นวาย...”

ใช้การอุปมาหรือเทียบเคียง (Simile) พระราชดำรัส ปี 2511 ที่พระราชทานแก่สถาบันและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (สำนักราชเลขาธิการ, 2513 : 72)

“...เราจะต้องร่วมกันขึ้นภูเขาให้ถึงยอดด้วยกัน ทุกศาสนาถือว่าการที่ขึ้นถึงยอดด้วยกันนั้นเป็นบุญที่สูงที่สุด หมายความว่าเราจะช่วยซึ่งกันและกัน ให้บรรลุถึงความดีพร้อมกันเป็นบุญที่สูงสุดทุกศาสนาถือเช่นนั้น...”

นอกจากนี้ พระราชดำรัสทรงใช้รูปแบบของคำต่าง ๆ กัน ได้แก่ ใช้คำต่างประเทศ เช่น

“...ปรมาตฺถ (บาลีสันสกต) ที่หมายถึงหลักของศาสนาที่เป็นปรัชญา...” (สำนักราชเลขาธิการ, 2513 : 71)

“generation gap (อังกฤษ) ซึ่งหมายถึงช่องโหว่ระหว่างรุ่น...” (สำนักราชเลขาธิการ, มปป ก : 15)

มีการซ้อนคำ (Identical Statement) คือการกล่าวคำที่ซ้ำกับคำเดิม ช่วยให้คำกล่าวนั้น มีความเป็นจริงอยู่ในตัว เช่น

“...ความรู้ที่สำคัญที่สุดก็คือความรู้ข้อสุดท้าย คือ ความรู้ในธรรมะ จึงเป็นเกณฑ์ว่า คนไหนที่มีความรู้ในธรรมะ มีเหตุผลโดยธรรมะ ธรรมะจะนำไปสู่ประสพแต่ความดี...”

(สำนักราชเลขาธิการ, มปป ก : 14)

วิกฤตภาวะ (Climax) คือการทำให้ข้อความที่ต้องการพูดเกิดความเข้มข้นขึ้น เช่น

“...ขอให้ระลึกถึงว่า ฝ่ายการศึกษาที่มาวันนี้ก็เป็นทุกชั้นตั้งแต่ชั้นที่เรียกว่าชั้นอนุบาล ชั้นเยาว์ จนกระทั่งถึงชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา ชั้นอุดมศึกษา และชั้นสูงกว่า อุดมศึกษาด้วยซ้ำ ทุกชั้นนี้จะต้องพยายามปฏิบัติให้ดีเพื่อให้ตนเองและส่วนรวมได้รับประโยชน์...”

(สำนักราชเลขาธิการ, 2516 ค : 6)

กล่าวโดยสรุปแล้ว ลักษณะภาษาที่ทรงใช้ยังคงเรียบง่าย แต่เริ่มมีการใช้ภาษาในการเปรียบเทียบ (analogy or comparison) เข้ามาเพื่ออธิบายให้สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการกล่าวชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนการใช้คำต่าง ๆ ในพระราชดำรัสมีความหลากหลายมากขึ้น เริ่มใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจใน การสื่อสารมากยิ่งขึ้น อาจเนื่องมาจาก พระราชดำรัสที่พระราชทาน เนื่องในวโรกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา ตั้งแต่ พ.ศ.2511 เป็นต้นไปนั้น เป็นเพราะพระราชดำรัสที่พระราชทาน โดยไม่มีการเขียนไว้ล่วงหน้า ทรงกล่าวจากแนวพระราชดำริของพระองค์เอง โดยไม่มีการร่างต้นฉบับขึ้นแต่อย่างใด

6. ปรับบทการเมืองไทยสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จนถึง เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

(ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึง เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519)

ประชาธิปไตยภายใต้ระบอบเผด็จการ

ภายหลังการออกนอกประเทศของสามทราซีย์ คือ ถนอม-ประภาส-ณรงค์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยไม่ต้องมีประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนอง

พระบรมราชโองการแต่งตั้ง และให้เป็นผู้จัดตั้งคณะรัฐบาล รัฐบาลชุดนี้ได้ชื่อว่า รัฐบาล “พระราชทาน” (ฉรงค์ พ่วงพิศ, 2527 : 288)

นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นอกจากเป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว ยังเป็นประธานองคมนตรีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบกับตำแหน่งประธานศาลฎีกาในอดีต ทำให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์เป็นที่ยอมรับในหมู่นักศึกษา (วิลเลียม แบริดลีย์ และคณะ, 2522 : 1)

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นช่วงที่ถือว่าประชาธิปไตยแบ่งบานที่สุด นิสิตนักศึกษา กลุ่มพลังต่าง ๆ พากันเรียกร้องและสร้างความกดดันต่อรัฐบาลโดยตลอด โดยการใช้วิธีกดดัน ในขณะที่บทบาทของทหารที่เคยเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองไทย ได้ลดบทบาทของตัวเองลง ปัญหาด้านเศรษฐกิจในช่วงนั้นคือ ปัญหาราคาน้ำมันตลาดโลกขึ้นสูง รัฐบาลต้องขึ้นราคาน้ำมันในประเทศ ทำให้น้ำมันขาดแคลน ส่งผลให้สินค้าอุปโภคบริโภคและบริการต่าง ๆ ขึ้นราคาไปด้วย รัฐบาลต้องเผชิญกับความกดดันว่าจะมีการปฏิวัติซ้อน ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ความรุนแรงของนิสิตนักศึกษา ประชาชน ตลอดจนการแตกความสามัคคีระหว่างทหาร ดำรงกับประชาชนซึ่งเริ่มก่อตัวขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ทำให้รัฐบาลไม่กล้าใช้อำนาจรุนแรง

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ใช้เวลาร่างจนกระทั่งประกาศใช้ กินเวลาถึงเกือบหนึ่งปีเต็ม โดย รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517 ระบุให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และ นายกรัฐมนตรีต้องเป็น ส.ส.ด้วย และได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นในวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2518 (เชาวนะ ไตรมาศ, 2542 : 40) หลังการเลือกตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และได้เป็นองคมนตรีตั้งแต่นั้นมา

ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช กับการเป็นนายกรัฐมนตรี 1 เดือน

หลังการเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์ นำโดยม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชได้รับเลือกตั้งมากที่สุด 114 ที่นั่ง จาก ส.ส. 279 คน และได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้น โดยรวมกับพรรคเกษตรสังคมซึ่งมี แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่รับนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ทำให้รัฐบาลต้องลาออกโดยเป็นรัฐบาลในช่วงสั้นๆ ระหว่างวันที่ 15 กุมภาพันธ์-14 มีนาคม พ.ศ.2518 เท่านั้น

สาเหตุสำคัญที่สภาผู้แทนราษฎรไม่รับนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเกษตรสังคม มาจากการไร้ความกดดัน ทางทหาร พรรคการเมืองแต่ละพรรค ยังไม่มีประสบการณ์ทางการเมือง รวมทั้งพรรคประชาธิปัตย์ด้วย ทำให้วางขั้นตอนทางการเมืองผิดพลาด การรวมน้อยพรรค ทำให้คะแนนน้อยและมีผลให้นโยบายไม่ผ่าน และสุดท้ายทำให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี โดยจัดตั้งรัฐบาลผสม ซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมือง 8 พรรคด้วยกัน

การบริหารประเทศภายใต้การนำของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่จนถึงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2519 ก็ยุบสภาเพื่อเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2519 เนื่องจากความยุ่งยากในการบริหารรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองหลายพรรคด้วยกัน เกิดความขัดแย้งกันอย่างมากในพรรคร่วมรัฐบาล ผลการเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งมากที่สุด ได้จัดตั้งรัฐบาลผสมและ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2519 จอมพลถนอม กิตติขจรเดินทางกลับประเทศ และเกิดความวุ่นวายทางการเมืองขึ้น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชประกาศลาออกกลางสภา แต่ได้รับเลือกเข้ามาดำรงตำแหน่งอีกครั้ง จนถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เกิดการจลาจล และปราบปรามนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะทหารนำโดย พล.ร.อ.สัจด์ ชลชอยู่ เข้ายึดอำนาจ ประกาศยุบสภา ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แต่งตั้งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะปฏิรูปซึ่งนำโดยพลเรือเอกสัจด์ ชลชอยู่

ในการบริหารประเทศในช่วง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงนี้มีปัญหาการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง นอกจากนั้นมีการเดินขบวนเรียกร้องต่าง ๆ มาก จากทั้งนิสิต นักศึกษา และกลุ่มต่าง ๆ และมีข่าวลือว่าทหารจะยึดอำนาจออกมาเป็นระยะ ๆ สถานการณ์คอมมิวนิสต์ของประเทศเพื่อนบ้านของไทย คือ เขมร ลาว และเวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งหมด ในขณะที่สหรัฐอเมริกา เริ่มสร้างความสัมพันธ์ อันดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และสหรัฐเริ่มถอนกำลังทหารออกจากภูมิภาคแถบนี้

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้บริหารประเทศอยู่ประมาณ 1 ปี โดยมีผลงานที่สำคัญ ๆ เช่น การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน การกำหนดเวลาให้ทหารอเมริกันถอนจากประเทศไทย การยุบองค์การซีโต้ การกระจายความเจริญไปยังชนบทโดยใช้เงินผัน เป็นต้น

สภาพบ้านเมืองก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลา 19

ในสมัยการบริหารประเทศของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งถือเป็นช่วงสภาพการณ์ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นับว่าเป็นช่วงที่มีความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างกลุ่มสุดขั้ว คือกลุ่มขวาจัดและซ้ายจัดมาถึงจุดสูงสุด สถานการณ์ทางการเมืองค่อนข้างสับสนด้วยกลุ่มพลังต่าง ๆ ที่ก่อตัวขึ้นเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ กลุ่มพลังเหล่านี้มีความพยายามในการวางรากฐานประชาธิปไตยด้วยการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ เช่น สภภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) และประชาธิปไตยเพื่อประชาชน (ปช.ปช.) เป็นต้น บรรยากาศทางสังคมการเมืองเปิดกว้างมีการตีพิมพ์หนังสือ แนวทฤษฎี ปรัชญา และอุดมการณ์มาร์กซิสต์เข้ามาเผยแพร่ มีการพิมพ์งานของนักเขียนไทยที่ได้ชื่อว่า “หัวเอียงซ้าย” ออกมาอย่างกว้างขวาง เช่น งานเขียนของจิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับความยุติธรรมและเอารัดเอาเปรียบของสังคมไทยไว้ ในขณะที่ฝ่ายขวา ซึ่งประกอบด้วยนักธุรกิจ ข้าราชการประจำทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนส่วนใหญ่ และชนชั้นสูงอื่น ๆ มีความหวาดกลัวว่าการต่อสู้เรียกร้องต่าง ๆ จะเป็นช่องทางให้พรรคคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจรัฐได้ จึงได้รวมกลุ่มกันต่อต้าน โดยมีการปิดประกาศ และโฆษณาจากพรรคการเมืองบางพรรค ในช่วงการเลือกตั้ง ว่า “สังคมนิยมทุกชนิดเป็นคอมมิวนิสต์” และกิดติวาทโศกนาฏกรรม ยังได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์อีกว่าการฆ่าคอมมิวนิสต์นั้นไม่เป็นบาป นอกจากนี้ยังใช้การกล่าวอ้างถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นเครื่องมือในการป้ายสี ถ้าใครเป็นปรปักษ์หมายถึงไม่รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ปัญหาต่างๆ ที่รุนแรงเข้าของกลุ่มพลังต่าง ๆ ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นด้วยการเดินทางกลับประเทศไทยของจอมพลถนอม-ประภาส-ณรงค์ ซึ่งทำให้สถานการณ์ทางการเมืองเลวร้ายขึ้น จนนำไปสู่เหตุการณ์นองเลือด 6 ตุลาคม 2519

เหตุการณ์ 6 ตุลา 19

ลำดับเหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เริ่มจากเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2519 โดยคนงาน 2 คนที่นครปฐมออกไปปิดโปสเตอร์ประท้วงอดีตเผด็จการจอมพลถนอมที่กลับเข้ามาประเทศโดยเข้ามาในขณะที่ถือเพศบรรพชิต คนงานถูกตำรวจท้องที่ตีจนตายแล้วนำศพไปแขวนคอ ซึ่งสองวันก่อนหน้าการรัฐประหารนองเลือด คณะแสดงของนักศึกษาหัวรุนแรงได้แสดงละครล้อเลียนการฆาตกรรมที่ลานโพธิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการรณรงค์ขับไล่จอมพลถนอมในระดับชาติ หนังสือพิมพ์ดาวสยามได้นำรูปภาพการแสดงไปแต่งจนคล้ายกับว่าผู้แสดงที่ถูกแขวนคอนั้นคล้ายกับมกุฎราชกุมาร และได้มีการออกอากาศทางสถานีวิทยุยานเกราะขู่ยงให้ประชาชน ซื้อหนังสือพิมพ์ดาวสยาม และเรียกร้องให้มีการลงโทษ เนื่องจากหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และเกิดการปราบปรามกลุ่มนักศึกษาโดยตำรวจและกองกำลังติดอาวุธตามตึกต่างๆ ของ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 อันหาเหตุผลที่กระทำต่อนิสิตนักศึกษา การแขวนคอ การเผาโดยใช้ยางรถยนต์เป็นเชื้อ การรุมฆ่า ฯลฯ มีคนจำนวนหนึ่งเสียชีวิต คนจำนวนไม่น้อยหนีเข้าป่า นักวิชาการอีกไม่ใช่น้อยหลบไปต่างประเทศ อันเป็นผลจากเหตุการณ์ที่ได้ถือว่าเป็นวันมหาวิปโยค “ที่ไทยฆ่าไทย” ซึ่งเป็นการนำไปสู่การรัฐประหารและการเมืองการปกครองโดยทหารอีกครั้ง

7. วิเคราะห์พระราชดำริในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จนถึง เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 (ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 – เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519)

ส่วนที่ 1 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำริพร้อมตัวอย่าง

พระราชดำรัสฯ ในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จนถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 มีทั้งสิ้น 3 องค์ด้วยกัน คือในปี พ.ศ.2517-2519 โดยสามารถแบ่งการเน้นเนื้อหาได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2517-2519

แก่นเรื่อง	เน้นคุณธรรม	เน้นเรื่องของบ้านเมือง	รวม
จำนวนแก่นเรื่อง (เรื่อง)	3	1	4
ร้อยละ	75	25	100

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า เนื้อหาแบ่งออกเป็นสองเรื่องคือคุณธรรมและเรื่องของบ้านเมือง โดยเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรม มีการกล่าวถึง 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 75 และเรื่องของบ้านเมืองมีการกล่าวถึง 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25

ในช่วงสมัยรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ จนถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 หากวิเคราะห์ผ่านพระราชดำรัสแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าหน้าที่ในการพัฒนาประเทศเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาล แต่ก็เริ่มมีการกล่าวถึงเรื่องบ้านเมืองบ้างเล็กน้อย

ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาในพระราชดำรัส

ลักษณะเนื้อหาที่พระราชทานในช่วงนี้ ประกอบด้วย 2 เรื่องคือ

1. เรื่องคุณธรรม
2. เรื่องบ้านเมือง

1. เรื่องคุณธรรม เช่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2518 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ก : 35)

“...การปฏิบัติในสิ่งที่เรียกว่าดี หมายความว่าไม่เบียดเบียนผู้อื่นสร้างสรรค์ทำให้มีความเจริญ ทั้งวัตถุทั้งจิตใจ แล้วไม่ต้องกลัว ไม่ต้องกลัว เพราะผู้ที่ทำในสิ่งที่บริสุทธิ์ แม้ถึงจะตายก็ตายดี ที่เขาเรียกว่าผู้มันตายดี ก็หมายความว่าเขาไปดี ที่เขาเรียกว่าผู้มันตายดี ก็หมายความว่าเขาไปดี เขาไม่ต้องเป็นห่วงอะไรเลย เขาทำแต่ความดี เราทุกคนไม่อยากตายแต่ถ้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่ดีจะนำไปสู่ความตายที่สบาย...”

ปฏิบัติหน้าที่ของคนให้ดี มีเหตุมีผลในการทำงาน มีความสามัคคี และมีเมตตา

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2517 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ก : 13)

“...วันนี้ ท่านทั้งหลายอาจอึดอัดใจ เพราะทางเจ้าหน้าที่ได้ยื่นแล้วยื่นอีกว่า ห้ามนำสิ่งของมาให้ เป็นของขวัญ ห้ามเด็ดขาด แม้ดอกไม้ดอกเดียวก็ไม่ได้ ใบไม้เหี่ยวหนึ่งใบก็ไม่ได้ เพราะเหตุว่าสิ่งเหล่านั้นไม่มีความจำเป็น ถ้าแต่ละคนทำหน้าที่ทั้งในหน้าที่ที่มี ทั้งหน้าที่ที่ได้ตั้งไว้กับตัว หรืออาชีพ ทั้งในหน้าที่ที่มีในทางที่เป็นคนไทย เป็นมนุษย์ ที่จะต้องมีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกัน ถ้ามีความคิดที่เที่ยงตรง ที่มีเหตุผล ไม่ได้หมายความว่าต้องเห็นด้วย เห็นพ้องกันเสมอ ไม่หมายความว่าถ้าใครพูดอะไรไปจะต้องถือว่าใช่แล้ว ยกมือแบบที่เขาถือกันในสภา มีความคิดเห็นต่างกันได้ แต่ถ้าพูดกันด้วยเหตุผลแล้ว ไม่ใช่มีฉันทิฐิ คือไม่ถือเอาเหตุผลลับ ๆ ล่อ ๆ มาใช้ เชื่อว่าเราอยู่ด้วยกันได้อย่างดี...”

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2519 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ก : 51)

“...ความบึกแผ่นนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ และต้องแสดงออกมา ถึงดีใจและยินดีในความเดือดร้อนของท่าน แม้จะเดือดร้อนก็แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เหนือความเดือดร้อน คือ ท่านยอมเดือดร้อน เพื่อรักษาความบึกแผ่น อันนี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องให้พิจารณาจากเหตุการณ์วันนี้ และไม่จำเป็นต้องพูดอะไรมากกว่านี้ เพราะแต่ละท่าน ย่อมต้องทราบดีว่า ความเดือดร้อนเป็นอย่างไร และความดีเป็นอย่างไรถ้าจะมาบรรยายมากกว่านี้ ก็ควรจะดูความเดือดร้อนตรงไหน ความดีตรงไหน มิฉะนั้นท่าน

ทั้งหลาย ไม่ได้มาช่วยอะไรเลย แต่ที่ท่าน อยากช่วยดังที่ท่านได้ให้พรว่า อยากได้ อะไรให้เป็นผล ข้าพเจ้าได้ทำอะไรที่ถูกต้องท่าน คือ รักษาความเป็นอยู่ของประเทศชาติให้อยู่ดี ให้ปลอดภัย ไม่ใช่หน้าที่ของข้าพเจ้าคนเดียว เป็นหน้าที่ของทุกคน ใครอยากได้ความปลอดภัย ต้องทำให้เกิดความปึกแผ่น ให้เกิดความปลอดภัย ต้องพิจารณาว่า ผู้ที่มีหน้าที่ต่างๆ กัน ย่อมต้องทำหน้าที่นั้น ๆ ให้ดีข้อหนึ่ง อีกข้อหนึ่งในการทำหน้าที่นั้น ต้องไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นสามารถทำหน้าที่ได้ ข้อต่อไป หน้าที่ของแต่ละคนแต่ละคนก็มีและมีความสามารถแตกต่างกัน จะต้องอาศัยผู้อื่นในสิ่งที่เราไม่แตกฉาน เราไม่ชำนาญ ฉะนั้นแต่ละคนย่อมต้องอาศัยคนอื่น ถ้าแต่ละคนอาศัยคนอื่นได้ก็เป็นบุญของแต่ละคน เพราะอาศัยกันได้ ก็คือต้องเมตตาซึ่งกันและกัน ถ้าเมตตาซึ่งกันและกันแล้วสิ่งที่เราต้องการก็ได้มาแล้ว คือความเอ็นดูของผู้อื่น เราเมตตาเขา เขาก็เมตตาเรา ความเมตตา นั้น ดูเหมือนว่าเป็นเรื่องที่ยากไม่ได้ แต่ความเมตตา นี้ ก็นำมาสู่ความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ความเอื้อเฟื้อกันทั้งในด้านความเป็นอยู่ ทั้งในความปลอดภัย ทั้งในความเจริญ ความก้าวหน้า และความสุขที่เพิ่มขึ้นได้..."

เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเสรี ประชาธิปไตยกำลังเบ่งบาน หลังจากที่ผ่านเหตุการณ์เลวร้ายช่วง 14 ตุลา 2516 มาแล้ว แต่ก็มีความแตกแยกกันของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ทั้งระหว่างทหาร ตำรวจ และประชาชน รัฐบาล รวมไปถึงปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ พระราชดำรัสที่พระราชทานจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องความสามัคคี การปฏิบัติตามหน้าที่ของตนให้ดี โดยเฉพาะใน ปี พ.ศ.2519 ภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 เนื้อหาในพระราชดำรัสทรงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนมีความเมตตาต่อกัน เอื้อเฟื้อกัน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลสะท้อนนโยบายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่รุนแรงในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์จนถึงการกล่าวถึงการฆ่าคอมมิวนิสต์ว่าไม่เป็นบาป รวมไปถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นวันที่ "ไทยฆ่าไทย"

2. เรื่องบ้านเมือง ได้แก่ การให้เมืองไทยอยู่อย่างพอมีพอกิน

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2517 (ตำหนักราชเลขาธิการ, 2541 ก : 13)

“...ทั้งนี้ คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเซ็กซี่ ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคน มีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามี ความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่งกำลังรุ่ง เพราะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิด และมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอกควร พออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวร ที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล...”

พระราชดำรัสในปี พ.ศ.2517 สะท้อนให้เห็นถึงการเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาราคาน้ำมันตลาดโลกที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อมายังประเทศไทย รัฐบาลต้องขึ้นราคาน้ำมันในประเทศ ทำให้ขาดแคลน ส่งผลให้สินค้าประเภทอุปโภคบริโภค และบริการต่าง ๆ ขึ้นราคา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอแนวคิดให้คนไทยอยู่อย่างพอมีพอกิน ลักษณะการเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการอยู่อย่างพอมีพอกินนี้ แสดงถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ในช่วงสมัยรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเป็นรัฐบาลพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ทำให้บทบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะประมุขของประเทศเริ่มแสดงบทบาทการมีส่วนในการบริหารประเทศมากขึ้น

ส่วนที่ 2 แสดงลักษณะการอ้างเหตุผลตามแบบจำลองทูลมิน

เนื้อหาพระราชดำรัสที่ทรงแสดงถึงการโน้มน้าวใจให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อนำมาซึ่งความมั่นคงของประเทศชาติ ในพระราชดำรัส ในปี พ.ศ.2518 (สำนักพระราชวัง, 2541 ก : 35) ซึ่งมีการอ้างเหตุผล จากเหตุไปยังผล (Argument by Cause)

“...นี่กว่าชีวิตคนเราก็กสั้น ทำไมเราจะริเริ่มที่จะทำดีตอนนี้ และจะได้ประโยชน์อะไร อาจเพราะว่าเรานึกว่าเดี๋ยวนี้ ประเทศชาติของเรามีความปั่นป่วน แ่นอนอน มีอันตรายคุกคามจากทุกทิศ ทั้งภายในภายนอกใน กำลังรู้สึกกันว่าเมืองไทยนี้ชักจะมีอันตราย จนกระทั่งมีบางคนเล่าลือกันว่า เก็บกระเป๋ายาของ ไปต่างประเทศ เสียแล้วก็มี แต่ว่าท่านพวกนั้นที่เก็บของยาของหนีออกจากประเทศ เพราะนึกว่า

เมืองไทยมันเต็มทนแล้ว แล้วไปเจอเขาริบของ ในประเทศนั้นที่ไปอาศัยเขา หาว่าเมืองไทยนี่น่าอยู่ ชาวต่างประเทศที่อยู่ต่างประเทศ ในเมืองที่เป็นอารยประเทศ เป็นประเทศที่ศิวิไลซ์ ประเทศที่ก้าวหน้าแล้ว เขาอยู่ไม่ได้ เขาขอมายู่เมืองไทย ขอมาตั้งรกรากที่เมืองไทยนี่ ก็มี

ประเทศไทยนี้ทำไมยังอยู่ได้ ก็เพราะพวกเราทุกคนสร้างความคิด คือ ปฏิบัติในสิ่งที่สุจริต โดยบริสุทธิ์ใจและตั้งใจดี อาจมีผิดพลาดบ้าง แต่ทำไมได้ตั้งใจผิดพลาด ตั้งใจทำดี ก็เป็นการสร้างกำลังของบ้านเมืองให้ทนทาน เป็นเหมือน การฉีดยาป้องกันโรค เราต้องฉีดยาป้องกันโรคไว้ก่อน จึงจะได้ผล หมอกก็ทราบดี ถ้าเราฉีดยา ต้องให้ครบโดสถึงจะป้องกันโรคภัยไข้เจ็บได้ การป้องกันให้ครบโดส เราต้องทำให้สิ่งที่ดีที่ชอบตลอดไปเป็นเวลานาน อาจน่าเบื่อ แต่แม้กระนั้นอย่าเพิ่งท้อใจ บางทีเราทำตลอดชีวิตแล้ว ก็ยังไม่พอ แต่ทำไมเมืองไทยยังอยู่ได้ ก็เพราะว่าบรรพบุรุษของเราทำมาเป็นแรมปี เป็นร้อย ๆ ปี ทำมาด้วยความสุจริตใจ ตามที่เราดูในประวัติศาสตร์ ว่านักรบไทยได้ป้องกันเมืองไทยให้อยู่ได้ ให้ตกทอดมาถึง...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้การอ้างเหตุผลจากเหตุไปยังผล (Argument by Cause) โดยยกสาเหตุของเรื่องราว คือ “บรรพบุรุษของเราทำมาเป็นแรมปี เป็นร้อย ๆ ปี ทำมาด้วยความสุจริตใจ” ซึ่งเป็นข้อมูลเสนอแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป (claim) ที่ว่า เมืองไทยนั้นจะยังอยู่ได้แม้ถูกภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ โดยเหตุที่มีข้อสนับสนุน (warrants) ว่าทุกคนต้องสร้างความคิด คือปฏิบัติในสิ่งที่สุจริต ดังเช่นที่บรรพบุรุษของเราได้กระทำมาเป็นร้อย ๆ ปี

จากแบบจำลองทูลมินข้างต้นทำให้ทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ให้ประเทศชาติ ซึ่งขณะนั้นถูกภัยทางคอมมิวนิสต์คุกคาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาให้แก่ประชาชนเพื่อโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ด้วยความสุจริต และกระทำความคิด เพื่อประเทศชาติจะได้อยู่รอดปลอดภัย

ส่วนที่ 3 ศึกษาสำนวน ถิ่น และภาษาที่ทรงใช้ในพระราชดำรัส

ลักษณะของพระราชดำรัส ในช่วงสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จนถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 มีการใช้คำที่หลากหลายออกไป เช่น ทรงใช้คำแสลง (Slang) “มีผู้เอ๋อถึงในขณะนั้น จากคำว่า “ไทยแลนด์” ว่าเป็น “ตายแลนด์” ซึ่งเป็นการทำนายของคนบางกลุ่มว่าเมืองไทยจะไปไม่รอด นอกจากนี้ยังมีการใช้คำต่างประเทศ เช่น “เมคอินไทยแลนด์” “...ถ้าเราฉีดยา ต้องให้ครบโดส ถึงจะป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บได้...”

นอกจากนี้ ยังทรงใช้สำนวนภาษา แบบอุปมา หรือเทียบเคียง (Simile) บ่อยครั้ง เช่น พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2518

“...เขาบอกว่าดินกับพินมันต้องกระทบกัน จริง ดินกับพินต้องกระทบกัน บางทีพินก็กัดดิน แต่ใครเป็นดินใครเป็นพิน เอ๊ะ พินกัดดิน ดินมันเจ็บ ดินกระทบพิน พินไม่เค็ดร่อน เฉย อาจถือว่าที่กรอของทันตแพทย์นั้น ทำให้พินเจ็บได้ เปรียบเทียบอย่างนี้ มันตลกมาก ที่เปรียบเหมือนดินกับพิน แต่แล้วก็เปรียบโบราณ ถ้ามานึกเปรียบ ถ้าเราอยากตลก เราก็ตลกให้เต็มที่ชิ ดินกับพินกระทบกัน ขอให้คิด เอ๊ะ พินมันกระทบดินมันกัดดิน ดินก็เจ็บ เขว่าดินคือประชาชน พินคือนายทุน เขาบอกว่าต้องปลดแอก ก็ต้องถอนพิน แล้วจะเป็นอย่างไร ถ้าถอนพินออกหมด...”

(สำนักพระราชพิธีการ, 2518 : 31)

อีกตัวอย่างหนึ่ง พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2518

“...ประเทศนี้ทำไมยังอยู่ได้ ก็เพราะพวกเราทุกคนสร้างความคิด คือ ปฏิบัติในสิ่งที่สุจริต โดยบริสุทธิ์ใจ และตั้งใจดี อาจมีผิดพลาดบ้าง แต่ไม่ได้ตั้งใจผิดพลาด ตั้งใจทำดี ก็เป็นการสร้างกำลังของบ้านเมืองให้ทนทาน เป็นเหมือนการฉีดยาป้องกันโรคไว้ก่อน จึงจะได้ผล หมอก็ทราบดี ถ้าเราฉีดยา ต้องให้ครบโดสถึงจะป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บได้ การป้องกันให้ครบโดส เราต้องทำในสิ่งที่ดีที่ชอบตลอดไปเป็นเวลานาน...”

(สำนักพระราชพิธีการ, 2541 ก : 37)

มีการใช้เสียงสัมผัส (Assonance) เป็นการสัมผัสอักษร โดยการเน้นคำเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ

พระราชดำรัส เช่น พระราชดำรัสปี พ.ศ.2517

“...เปรียบเทียบประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพอดูพอกินนี้ได้ เราก็จะขอดึงยวดยลได้ ประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะแสวงหาความยิ่งยวด...”

(ตำนักราชเลขานุการ, 2541 ก : 13)

ยังมีการใช้คำในลักษณะเทียบฉายา (Transferred epithet) เพื่อต้องการให้ผู้ฟังเห็นภาพพจน์ชัดเจนขึ้น อีกทั้งแสดงความแตกต่างระหว่างสิ่งสองสิ่งที่กล่าวถึงอย่างชัดเจน เช่น พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2518 (ตำนักราชเลขานุการ, 2541 ก : 31)

“...แต่ถ้ามาคิดดู ประเทศหนึ่งๆ มักชอบแบ่งพวกกัน เป็นพวกทหาร พวกพลเรือน หรือ

ตำรวจ พวกที่อยู่ในเครื่องแบบ และพวกที่อยู่นอกเครื่องแบบ แบ่งเป็นพวกเจ้าหน้าที่กับพวกประชาชน แบ่งเป็นผู้ใหญ่เป็นผู้น้อยเป็นผู้เฒ่า โคโคโนเสาร์กับนักศึกษามาและนักเรียน...”

นอกจากนี้ ยังทรงใช้การเปรียบเทียบ (analogy or comparison) เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจถึงความหมายหรือสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงได้เป็นอย่างดี เช่น พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2518

“...เมื่อตะกี้ ก็ได้พูดแล้ว เปรียบเทียบว่าบารมีนั้น คือ ทำความดีเปรียบเทียบกับการธนาคารต้องมีธนาคารในที่นี้ ถ้าเราสะสมเงินให้มาก เราก็สามารถที่จะใช้ดอกเบี้ย ใช้เงินที่เป็นดอกเบี้ย โดยไม่แตะต้องทุน แต่ถ้าเราใช้มากเกินไป หรือเราไม่ระวังเรา กินเข้าไปในทุน ทุนมันก็น้อยลงๆ จนหมด ลงท้ายเข้าก็...ใช้คำว่าอย่างไร...ที่ไปเบิกเงินบัญชี เกินที่มีอยู่...”

(ตำนักราชเลขานุการ, 2541 ก : 39)

จะเห็นได้ว่า การใช้ภาษาลีลา ในช่วงสมัยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงสมัยเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ภาษาที่หลากหลายขึ้นกว่าช่วงสมัยก่อน ๆ ตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม และยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือ มีการใช้คำสแลงเทียบฉายา เปรียบเทียบคำ เป็นต้น

7. ปรับบทบาทการเมืองสมัยหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 จนถึง รัฐบาลสมัยพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ (หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 – 2529-27 กรกฎาคม 2531)

รัฐบาลขวาสุด ด้านกษัตริย์คอมมิวนิสต์

ภายหลังการรัฐประหารเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 โดยพลเรือเอกสัจด์ ชะลออยู่ เป็นหัวหน้าเข้ายึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน และควบคุมสถานการณ์ภายในประเทศไว้ได้ และได้จัดแต่งตั้งรัฐบาลใหม่นำโดย นายธานินทร์ กรัยวิเชียร อดีตผู้พิพากษา เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลนี้ได้เปรียบเทียบกับตัวเองว่าเป็นเสมือน เนื้อหอย ซึ่งมีเปลือกหอยซึ่งได้แก่ทหารเป็นผู้ให้ความคุ้มครอง (ลิขิต ชีรเวทิน, 2541 : 153)

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียรดำเนินนโยบาย “ขวาสุด” และกลับมาใช้ระบบ “เผด็จการเต็มรูป” วางแผนพัฒนาประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนเป็นเวลายาวนานถึง 12 ปี จึงจะให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือการเลือกตั้งใหม่ นโยบายเด่นชัดของรัฐบาลชุดนี้ คือ การต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยมีการอบรมข้าราชการกรมกองต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงภัยคอมมิวนิสต์ ส่วนในระดับระหว่างประเทศก็ได้มีการต่อต้านลัทธิและการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ โดยสหรัฐอเมริกาได้ถอนทัพไปจากภูมิภาคแถบนี้จนหมดแล้ว ส่วนสถานการณ์ภายในประเทศพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เร่งปฏิบัติการก่อการร้ายรุนแรง และขยายวงกว้างขึ้น มีผู้คนจำนวนมากเดินทางเข้าไปร่วมกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในป่า บางส่วนเกรงกลัวภัยคอมมิวนิสต์ถึงกับเดินทางไปตั้งรกรากอยู่ประเทศสหรัฐ-อเมริกา

ผลงานของรัฐบาลชุดนี้ ได้มีการเรียกรับเงินสร้างโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธราช ตามอำเภอต่าง ๆ ในวโรกาสวันอภิเษกของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารกับพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี และยังมีกรออกหนังสือพิมพ์เจ้าพระยา เพื่อทำให้เป็นหนังสือพิมพ์ตัวอย่าง เนื่องจาก คณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นผู้ขาดประสบการณ์ ในการบริหารบ้านเมือง แม้ตัวนายกรัฐมนตรีนายธานินทร์ กรัยวิเชียรจะเป็นผู้มีแนวทางที่มุ่งมั่นและซื่อสัตย์ แต่ผลจากการบริหารงานก็ไม่ประสบความสำเร็จนัก โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายสุดโต่ง ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ สร้างความตึงเครียดระหว่างรัฐบาลกับประชาชนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับนักศึกษา ที่ยังเข้ากันไม่ได้ เพราะการออกระเบียบที่เข้มงวดที่รัฐบาลกำหนดผ่านทบวงมหาวิทยาลัย เช่น การยกเลิกกิจกรรมนอกหลักสูตร การห้ามมิให้มีการเลือกตั้งคณะดีและอธิการบดี เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการปราบ

ปราชญ์ชาวจีนที่เข้ามาเผยแพร่วิทยาการต่าง ๆ อย่างจริงจัง ด้วยการเข้ามาตรา 21 ลงโทษผู้ต้องหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ด้วยการกวาดล้างอย่างรุนแรงและกว้างขวางเช่นนี้ สร้างความหวาดกลัวให้ประชาชนเป็นอย่างมาก (ศิริอร หริ่มปราณี, 2539 : 81-84)

นอกจากนโยบายชาตินิยมที่ทำให้ประชาชนหวาดกลัวแล้ว ยังทำให้เศรษฐกิจของประเทศชะงักงันเนื่องจากนโยบายดังกล่าวด้วย และเหตุการณ์ที่สร้างความไม่พอใจแก่ประชาชนอีกกรณีหนึ่งก็คือรัฐบาลบกพร่องในการดูแลสุขภาพอารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และเจ้าลูกเธอทั้ง 3 พระองค์ ขณะทรงเยี่ยมเยียนราษฎร ณ จังหวัดยะลา

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ถูกยึดอำนาจเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 โดยคณะบุคคลซึ่งส่วนใหญ่คือกลุ่มผู้ยึดอำนาจในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่เป็นหัวหน้า คณะอีกครั้งหนึ่ง การยึดอำนาจครั้งนี้ทำพอเป็นพิธี เพราะผู้คุมกองทัพทุกกองทัพพร้อมมือด้วย เหตุผลในการยึดอำนาจก็คือ รัฐบาลชุดนี้ไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความแตกแยกในความคิดของคนในประเทศ และต้องการใช้เวลาถึง 12 ปีในการพัฒนาประชาธิปไตยซึ่งถือว่านานเกินไป (ฉรงค์ สิ้นสวัสดิ์, 2539:164) ต่อมานายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นองคมนตรีจนถึงปัจจุบัน

การรัฐประหารนำมาซึ่งนายกรัฐมนตรีทหาร

คณะปฏิวัติได้แต่งตั้งพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ซึ่งเป็นเลขาธิการคณะปฏิวัติขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งคณะรัฐบาล ขึ้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ.2522 ในช่วงสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นั้น นโยบายชาตินิยมได้เปลี่ยนเป็นนโยบายยึดหยุ่น เริ่มต้นทำสัมพันธไมตรี กับสาธารณรัฐประชาชนจีน สืบต่อนโยบายริเริ่มของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เข้ามามอบตัว พร้อม ๆ กับจีน ได้ผลักดันสถานีวิทยุกระจายเสียงประชาชนไทยของ พคท. ออกจากฐานที่มั่นเมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน ซึ่งสร้างความอ่อนแออย่างมาก ให้แก่พรรคคอมมิวนิสต์ไทย(ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์, 2541 : 16-18)

รัฐบาลภายใต้การนำของพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้จัดให้มีการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2521 ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 นับเป็นครั้งแรกที่มีการเลือกตั้งหลังจากเกิดเหตุการณ์ยึดอำนาจในเดือนตุลาคม พ.ศ.2519 (ฉรงค์ สิ้นสวัสดิ์, 2539 : 165-

184) และได้จัดตั้งรัฐบาลผสมโดยมีพล.อ.เกรียงศักดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลชุดนี้เป็นช่วงภาวะที่
 อำนวยการเมืองมีความแตกแยกและแตกต่างในหลายข้อด้วยกัน อันเป็นผลจากอำนาจรัฐที่ขาดเอก
 ภาพ เพราะมีความแตกแยกทั้งกลุ่มผู้นำทหาร กลุ่มตัวแทนอำนาจทางเศรษฐกิจที่เป็นนักการเมือง
 อาชีพ กลุ่มธนาคารและอุตสาหกรรมการค้า และการพาณิชย์กรรมต่าง ๆ ซึ่งล้วนเข้ามามีบทบาทใน
 การสร้างแรงกดดันต่อรัฐบาลของพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชะงักเนื่องจากเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันขึ้น
 ราคา ซึ่งส่งกระทบไปทั่วโลก ปัญหาเงินเฟ้อและสินค้าราคาแพง ตลอดจนปัญหาด้านแรงงาน และ
 การขาดดุลการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชนเป็นอย่างยิ่ง จนเป็นเหตุให้
 ประชาชนแสดงความไม่พอใจ ประกอบกับความขัดแย้งทางด้านรัฐสภา พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชะงัก
 ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งกลางสภาในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2523 (เชาวนะ ไตรมาส, 2542 : 42)

การก้าวเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

เมื่อพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชะงักประกาศลาออกกลางสภาฯ ทางสภาฯ ได้ชาวเสียงและ
 เลือกพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นคนต่อมา เมื่อวันที่ 12 มีนาคม
 พ.ศ.2523 ท่าเหตุที่พล.เอกเปรม ติณสูลานนท์ ก็เนื่องจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องการคนกลางใน
 การประนีประนอมพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เข้าร่วมรัฐบาล นอกจากนี้ยังเนื่องมาจากลักษณะ
 ท่าทางที่สุภาพเรียบร้อย และมีประวัติว่าเป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน
 พระมหากษัตริย์อย่างยิ่ง

ในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ.2526 และ 2529 หัวหน้าพรรคการเมืองต่าง ๆ ลงมติให้
 เชิญพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลผสม ซึ่งมีการปรับคณะรัฐมนตรีจาก
 เปรม 1 จนถึงเปรม 5 พล.อ.เปรมได้ประกาศยุบสภาอีกครั้งและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่
 24 กรกฎาคม พ.ศ.2531 เมื่อการเลือกตั้งสิ้นสุด พล.อ.เปรมได้ปฏิเสธที่จะรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
 ที่หัวหน้าพรรคการเมืองต่าง ๆ มาเชิญ รวมระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 8 ปี 5
 เดือน และต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์เป็น
 องคมนตรี ประชาชนกับรัฐบาลได้ยกย่องพล.อ.เปรมให้เป็นรัฐบุรุษคนที่ 2 ของประเทศไทยต่อจาก
 นายปรีดี พนมยงค์

การก่อรัฐประหารเพื่อล้มพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

ในช่วงการบริหารประเทศของพล.อ.เปรม เกิดการก่อรัฐประหารของนายทหารใน
 กองทัพบกและกองทัพอากาศ 2 ครั้ง คือในช่วงต้นและช่วงปลายของการบริหารประเทศ การ

รัฐประหารครั้งแรก เมื่อวันที่ 1-3 เมษายน พ.ศ.2524 กระทำโดยความร่วมมือของนายทหารฝ่ายกุมกำลังจำนวน 42 กองพัน หรือ “กบฏเมษาฮาวาย” โดยกลุ่มยังเติร์ก มีพล.อ.สฤษดิ์ จิตรปฏิมาเป็นหัวหน้า แต่รัฐบาลพลเอกเปรมยี่ออำนาจคืนได้ในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2524 โดยมี พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก เป็นแกนนำในการปราบปราม ส่วนการก่อการครั้งที่สอง คณะผู้ก่อการนำโดยพล.อ.เสริม ณ นคร เหตุเกิดขณะที่นายกรัฐมนตรีไปราชการที่ประเทศอินโดนีเซีย และพล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบกไปราชการอยู่ในยุโรป การยึดอำนาจครั้งนี้ไม่สำเร็จ เพราะกลุ่มนายทหารจปร.5 ซึ่งคุมหน่วยคุมกำลังอยู่มากที่สุด ได้รวบรวมกำลังเข้าต่อต้าน จนพันเอก มนูญ รูปขจร ผู้เป็นตัวตั้งตัวตีในการปฏิวัติต้องลี้ภัยต่างประเทศอีกครั้ง ภายหลังเหตุการณ์ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ถูกปลดออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2529 โดยให้ยังคงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดเพียงตำแหน่งเดียว และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้บัญชาการทหารบกแทน คือ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เสนาธิการทหารบกในขณะนั้น และเป็นกำลังสำคัญที่หนุนหลังอยู่คือ กลุ่ม จปร.5 ซึ่งมีแกนนำคนสำคัญ เช่น พล.ท.สุจินดา คราประยูร พล.ท.อิสระพงศ์ หนุนภักดี พล.อ.ท.เกษมศร โรจนนิล (ยศขณะนั้น) เป็นต้น เหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นกับ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ คือการโดนลอบทำร้ายหลายครั้งด้วยกัน เช่น ขบวนการของนายกรัฐอุกมือมีดยิงระเบิดเอ็ม 79 ไล่ มีการขว้างระเบิดเอ็ม 26 ไล่บ้านพักสี่เสาเทเวศน์ เป็นต้น

การแก้ปัญหาภัยคอมมิวนิสต์

ในด้านการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ความรุนแรงเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากความแตกแยกระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ซึ่งมีผลให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแตกแยกออกเป็นสายโซเวียตและฝ่ายจีน และสิ่งที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ในไทยเริ่มสั่นคลอนเนื่องจากนักศึกษาและปัญญาชนที่หนีเข้าป่า เพื่อเข้าร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ เริ่มอยากกลับเข้าใช้ชีวิตตามปกติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 เป็นต้นมา จึงมีพวกเข้าป่ากลับออกจากป่ามามอบตัวกับทางราชการอยู่เรื่อยๆ ในปี พ.ศ.2523 รัฐบาลได้มีคำสั่ง 66/23 ออกมา เพื่ออภัยโทษให้พวกคอมมิวนิสต์กลับใจ ซึ่งปรากฏว่าคำสั่งนี้มีผลทำให้มีคนออกจากป่ามากขึ้น ภัยจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จึงค่อย ๆ น้อยลงตามลำดับ (ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, 2539 : 165-184)

การพัฒนาประเทศในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

ผลงานสำคัญของรัฐบาลได้แก่ การแก้ปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมัน ในช่วงนี้ด้านเศรษฐกิจที่โหมกระหน่ำเริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดี น้ำมันมีราคาตกลง และรัฐบาลได้ตัดสินใจ

ประกาศลดค่าเงินบาท ต่อมาอัตราดอกเบี้ยลดลง ประกอบกับการใช้มาตรการส่งออกอย่างได้ผล และสนับสนุนกิจการท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความมั่นคงขึ้น รัฐบาลนำโดยพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ยึดถึงความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือประชาชนในชนบทที่ยากจนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (พรวณประภา อินทรวินิจฉัย, 2531 : 43)

8. วิเคราะห์พระราชดำรัส ในสมัยหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 จนถึงรัฐบาลสมัยพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์(หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 – 2529-27 กรกฎาคม 2531)

พระราชดำรัสที่พระราชทาน เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ตั้งแต่ ภาย หลังเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 จนถึงสมัยของรัฐบาลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2520-2530 มีทั้งสิ้น 9 องค์ด้วยกัน โดยในปี พ.ศ.2522 ตามหลักฐานที่พบนั้น วันที่ 4 ธันวาคมมิได้เสด็จ ออกให้คณะผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลและเวลาบ่ายเสด็จฯ แปรพระราชฐาน ประทับแรม ณ พระราชวังบางปะอิน (สำนักราชเลขาธิการ, มปป ข : หมายเหตุ) ส่วนในปี พ.ศ.2530 ไม่ปรากฏสำเนาในการรวบรวมของสำนักราชเลขาธิการ

ส่วนที่ 1 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัสพร้อมตัวอย่าง

พระราชดำรัสที่พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ตั้งแต่ พ.ศ.2520-2530 มีพระราชดำรัสทั้งสิ้น 9 องค์ โดยมีลักษณะการเน้นเนื้อหา ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2520-2530

แก่นเรื่อง	เน้นคุณธรรม	เน้นการพัฒนา	อื่น ๆ	รวม
จำนวนแก่นเรื่อง (เรื่อง)	9	7	5	21
คิดเป็นร้อยละ	42.86	33.33	23.81	100

จากตารางดังกล่าวข้างต้น การเน้นเนื้อหาในเรื่องคุณธรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.86 ส่วนเน้นการพัฒนานั้น คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนเรื่องอื่น ๆ นั้น คิดเป็นร้อยละ 21.74 มีข้อน่าสังเกตว่า เมื่อศึกษาถึงการเน้นเนื้อหาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม และการพัฒนาในแต่ละปี มีการกล่าวถึงคุณธรรมโดยไม่มีการกล่าวถึงการพัฒนาเลยมี 2 ครั้ง ซึ่งเป็นพระราชดำรัส ในปี

พ.ศ.2520 และ ปี พ.ศ.2521 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 22.22 ส่วนพระราชดำรัสที่กล่าวถึงการพัฒนาโดยไม่ได้มีการกล่าวถึงคุณธรรมในครั้ง(หรือปี)นั้น ๆ เลยนั้นไม่มี ส่วนพระราชดำรัส ที่กล่าวถึง ทั้งในเรื่องของคุณธรรม และการพัฒนาในปีหรือครั้งเดียวกันนั้น ได้แก่ในปี พ.ศ.2523-2530 มีทั้งสิ้น 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 77.78 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระราชดำรัสโดยเน้นคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนา โดยทรงมุ่งหวังให้นำคุณธรรมมาปฏิบัติในการพัฒนาเพื่อความเจริญของประเทศไทย

ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาในพระราชดำรัส

การเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัส สามารถนำมาแบ่งเป็นเนื้อหาที่ได้กล่าวถึงในแต่ละองค์ได้ดังนี้ คือ

1. เรื่องคุณธรรม ได้แก่ ความสามัคคี การทำความดี การทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นต้น
2. เรื่องการพัฒนาประเทศ ได้แก่ ปัญหาน้ำท่วม ธนาคารข้าวและธนาคารโคกระบือ การพัฒนาชนบท เป็นต้น
3. เรื่องอื่น ๆ ทั่วไป ที่ไม่สามารถนำมาจัดหมวดหมู่ได้ ได้แก่ ความแตกต่างด้านความคิดของคน, พระมหากษัตริย์ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย, อากาศประชวร, ที่มาของพระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

1. เรื่องคุณธรรม เช่น ความสามัคคี

พระราชดำรัสฯ ในปี พ.ศ.2521 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ก : 101)

“...คำว่า “สามัคคี” นี้ ขอวิเคราะห์ศัพท์ ว่าเป็นการกระทำของแต่ละคน ทำความดี เว้นจากความไม่ดี มีความเข้าใจคุณไว้ดี คิดว่าคุณนี้ อาจจะไม่ชอบกันเพราะเหมือนควบคุม เหมือนคุมขัง แต่คุณหมายความว่าอยู่ดี อยู่เป็นชาติได้ ถ้าอยู่เป็นชาติได้แล้ว ทุกส่วนของชาติก็ได้รับประโยชน์ ก็แข็งแรง แล้วก็สามารถที่จะดำรงชีวิตต่อไปอย่างผาสุกได้...”

พระราชดำรัสฯ ในปี พ.ศ.2524 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป ค : 402-403)

“...มาพูดถึงสามัคคีต่อไปว่าหมายความว่า จะต้องสอดคล้อง งานจะต้องสอดคล้องกัน ทั้งในส่วนองงาน ทั้งในส่วนบุคลากร ก็คนก็ต้องมีความปรองดองกัน ทั้งในด้านฯ หลัทธิวิชา ทั้งในด้านจิตใจ สามัคคีนี้ก็แบ่งเป็น 2 อย่าง คือแบ่งเป็นสามัคคีของวิชา

การ ก็อย่างที่ว่าขับรถเมื่อก็ มือที่ถือเบรก แล้วก็มือที่ถือพวงมาลัย ทำที่เหยียบคลัทช์ ผ่อนคลัทช์ออกมา ทำที่เหยียบคันเร่งนั้นต้องตามคติกัน เพราะว่าป็นหลักวิชาต้อง เป็นอย่างนั้น ตามคติก็ถืออย่างก็คือ ตามคติในจิตใจ คือ ประองคองกันโดยเมตตากฎา กัน คนเราถ้าทำงานแล้ว ไม่เมตตากัน ไม่กรุณา กัน มันแห้งแล้ง แห้งแล้งแล้วไม่รู้ ว่าทำงานทำไม มีชีวิตทำไม แล้วก็ถึงท้าย คนที่มีชีวิตมาแล้วก็ยอมมีชีวิต คนที่เกิดมา เขาไม่ตาย ถึงเวลาตายเขาก็ตาย แต่ว่า คนที่เกิดมาต้องมีชีวิต เมื่อมีชีวิตแล้วก็แห้งแล้ง มันก็อยากตาย ถ้าอยากตาย มันก็ไม่มีประโยชน์ เพราะว่าถ้าจะไม่ตายมันก็ไม่ตาย มัน เป็นธรรมดา ฉะนั้น ถ้ามีชีวิตอยู่ก็ต้องมีชีวิตทำงาน ทำการ และมีความคิด ถ้าหากว่า ตามคติในทางเมตตากฎา ก็หมายความว่าถ้าเห็นคนอื่นเขาทำอะไรก็ช่วยเขา ถ้าเขา ทำดีก็ชื่นชม ถ้าเขาทำไม่ดีก็ตักเตือน ถ้าตักเตือนก็ไม่ใช่ไปตักเตือนเขาอย่างที่จะทำให้ เขาเจ็บใจเปล่าๆ ก็ไปตักเตือนเขาอย่างทำให้เขามีกำลังใจเห็นว่าตรงไหนบกพร่องให้ เขาเข้าใจ...”

ในเรื่องของการทำปฏิบัติ

พระราชดำรัสฯ ในปี 2527 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปปจ : 155-156)

“...ท่านผู้ใหญ่ต่าง ๆ ท่านก็สอนได้เสมอ ขอให้มีความตั้งใจ กำลังปัญญา กำลังความคิด ความซื่อสัตย์สุจริต ทุกสิ่งทุกอย่างมีความหมายทั้งนั้น ไม่ใช่ไม่มีความหมาย เวลา ท่านผู้ใหญ่ไปให้โอวาทบอกว่า ขอให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ทำงานทำการให้ทำด้วยความตั้งใจดี ๆ ใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง ท่านผู้ใหญ่ท่านพูดอย่างนั้นมีความหมาย โดยมากท่านผู้ใหญ่ไปที่ไหน ก็ต้องพูดอย่างนั้น แล้วก็เลกกลายเป็น ไม่มีความหมาย ที่จริงมีความหมาย ต้องพูดซ้ำซากอยู่อย่างนั้นว่าขอให้ทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทำ ด้วยรู้ทัน ทำด้วยความรู้ ไม่พลอสติ ทำด้วยความมีหลักวิชา และก็ทำด้วยสุจริต ทำ ด้วยการไม่มีอคติ อคติก็แปลว่าทางที่ไม่ควรไป ทุกสิ่งทุกอย่าง...”

...เหล่านี้ทุกคนมีผิดพลาดได้ แต่ว่าถ้าดูด้วยสติ ด้วยไม่มีอคติ แล้วก็ปฏิบัติให้ดี คำว่า ดีชอบนี้ไม่มีความหมายแล้วสมัยนี้ เพราะว่าพูดกันมาก ของจงทำดีอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ว่าทำไม่มีผลดี ทำมีผลสำเร็จตามประสงค์ตามประสงค์ของแต่ละคน แต่ละคนแม้ผู้ ที่เป็นผู้ร้ายก็ต้องการให้ได้ผลดี ทุกสิ่งทุกอย่างต้องได้ผลดี คือหมายความว่าหาความ สุขสำราญสบายใจสบายกาย แต่ว่ามันก็มีวิธีต่าง ๆ ถ้ามีวิธีที่จะดูสถานการณ์งานการ ด้วยมีสติ คือหมายความว่ารู้ว่ากำลังทำอะไร มันก็จะเห็นชัดว่าอันไหนควรทำ อะไร อันไหนไม่ควรทำ แล้วก็เมื่อทำไปแล้ว สมมุติว่าทำดีเราก็ต้องปลื้มใจ ปลื้มใจน้อยยามา

ทำให้เราเสียหายไป เพราะว่าบางทีปริ่มใจ ถึงโอดไปถึงโอดมา โอดไปโอดมา หกคะเมนก็เป็นได้ แต่ว่าถ้าทำอะไรที่ไม่ดีเราก็ต้องรู้ว่าแก้ไขได้อย่างไร เพราะว่ามิติสติ รู้ถึงจะเป็นประโยชน์...”

กล่าวโดยสรุปแล้ว พระราชดำรัสด้านคุณธรรมนั้นทรงเน้นเรื่องของความสามัคคี เนื่องจากช่วงสมัยดังกล่าวยังคงมีการคุกคามของคอมมิวนิสต์ อีกทั้งยังเน้นการปฏิบัติตนให้คนดี คือมีความซื่อสัตย์ และให้ประชาชนนำไปปฏิบัติเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ

2. เรื่องการพัฒนาประเทศ เช่น

ปัญหาน้ำท่วม

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2525 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป จ : 242)

“...แล้วก็เลยเกิดความคิดว่ากรุงเทพฯ นี้อยู่เหนือน้ำหรือใต้น้ำแน่ ฉะนั้นก็เลยลองคิดว่าวิธีที่จะทำ ทำอย่างไรดี ก็เลยได้วางแผนการในหัว แล้วก็ได้ศึกษาในเรื่องนี้ ที่จริงก็ได้ศึกษามานานแล้ว ก็ได้ขอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมาพบแล้ว ก็มาพูดกัน ให้ทำแผนการเพื่อที่จะป้องกันและเพื่อที่จะแก้ไขสถานการณ์ ก็เลยพบสิ่งเดียวกันที่กล่าวมาเมื่อตะกี้ว่าแต่ละคนต้องทำหน้าที่ และแต่ละคนก็จะต้องช่วยกัน ร่วมกันทำ และจะมีผลสำเร็จ ก็แสดงให้เห็นว่า หลังจากที่ได้ให้ผู้ที่ทำหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ มาร่วมกันก็เกิดผลดี ที่ทำให้น้ำที่ท่วมที่กำลังทำให้เดือดร้อนลดลงไป ถ้าหากว่าไม่ร่วมมือกันก็ไม่สามารถที่จะทำให้เป็นผลสำเร็จตามประสงค์...”

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2526 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2527 : 315-316)

“...ถ้าอยากจะพูด ก็พูดถึงเรื่องน้ำท่วมกันเสียก่อนอื่น เป็นเรื่องที่หมู่นี้ก็เรียกว่าเป็นอันดับหนึ่ง คนสนใจอันดับหนึ่ง ถ้าดูไปวิธีที่จะขจัดน้ำก็มีวิธีหลายวิธี และโดยมากก็ไม่ค่อยคิดกัน วิธีอย่างหนึ่งก็คือสูบน้ำ สูบน้ำอย่างไร ถ้าไม่ระวังก็เป็นการสูบน้ำใส่ให้คนอื่น คนอื่นก็ได้รับน้ำก็ทำให้เดือดร้อนต่อไป คนที่ได้รับน้ำนั้นถ้ามีความสามารถที่จะสูบก็น่าจะสูบลดไปวนไปวนมา น้ำนั้นก็กลับไปที่เดิม เป็นอันว่าความเดือดร้อนนั้น ได้แจกจ่ายออกไปให้ทั่วถึง แล้วก็ไม่มีระบบไม่มีระเบียบ ทำให้เสียกำลังในทางที่จะต้องใช้น้ำถ้าใช้ไฟฟ้า ก็เสียไฟฟ้า ถ้าใช้เชื้อเพลิงอย่างอื่นก็เสียเชื้อเพลิงก็เป็นสิ่งที่สิ้นเปลือง และทำให้เกิดเสียอีกอย่างก็คือ เสียสุขภาพจิต เพราะถ้าหากว่าเราสูบน้ำออกไปทำให้ที่เรานั่ง สุขภาพจิตก็อาจจะดีขึ้น

แต่ไม่ทันไรน้ำก็กลับมามาก ทำให้เสื่อมสุขภาพจิต ฉะนั้น การทำนี้ก็แสดงให้เห็นว่า ความจริงก็ขาดสามัคคีธรรมนั่นเอง แต่จะทำยังไง สำหรับให้เกิดสามัคคีธรรม ทำ ด้วยวิธีที่เหมาะสม ก็ต้องวางแผนให้ดีขึ้นแล้วทุกคนก็ต้องช่วยคิด ให้โครงการ เหล่านั้นได้ผล ซึ่งเวลาไปดูตามภูมิภาคก็เห็นว่า มีวิธีทำบางประการ จึงแจ้งให้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติความจริงการที่ได้ไปดูและแนะนำเจ้าหน้าที่ ซึ่งใช้คำว่า คำริ พระราชดำริ คำรินั้นถ้าแปลเขาก็เป็นความคิดความเห็น เป็นข้อที่ฟังคิดว่าน่าจะ ทำได้ แต่การทำนั้นก็อยู่ที่เจ้าหน้าที่ ถ้าเจ้าหน้าที่เอาความคิดนั้นแล้ว ไปปฏิบัติได้ก็เกิด ผล แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ไปทำแล้วไปทำผิดไปทำในทางที่ไม่ถูกก็ไม่เกิดผล...”

ธนาคารข้าวและธนาคาร โคกระบือ

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2523 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2524 : 305)

“...เพราะว่าธนาคารข้าว นั้น มีกิจการที่เกี่ยวข้องเหมือนการธนาคาร มีข้าวอยู่เป็น ทุน และเมื่อชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้าน ที่ตั้งธนาคารข้าว นั้น เขาขาดแคลนข้าว เขา ต้องการมีข้าวใช้ เพราะว่าเขายังเกี่ยวไม่ได้ หรือไม่มีเงินไปซื้อ เขาก็มาขอยืมคือกู้จาก ธนาคารข้าว เสร็จแล้วเมื่อทำการเก็บเกี่ยวได้เรียบร้อยแล้ว เขาก็จะเอามาคืน หรือเขา อาจจะไปหากินรับจ้างทำงาน จะสร้างถนน หรือสร้างบ้าน หรือมาทำสวน หรืออะไร ก็ตาม และมีเงินเขาก็ซื้อข้าวไปทดแทนข้าวที่เขาขอยืมมา หรือกู้มา โดยมีดอกเบี้ย เรื่องดอกเบี้ยนี้ พวกที่เป็นสมาชิกธนาคารข้าวเป็นผู้ตั้งขึ้นมาเอง โดยมากก็เป็นว่ากู้ยืม ข้าวไป 10 ถึง ก็เอามาคืน 11 ถึง หมายความว่า 10% ซึ่งบางแห่งเขาตั้งดอกเบี้ยนั่นเอง ด้วยการตกลงกันระหว่างชาวบ้าน...”

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2525 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป จ : 244)

“...อันนี้ ขอฝากความคิดกับทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เรื่องธนาคาร โคกระบือ นี้ ก็เป็นสิ่งที่สนับสนุนมาตั้งแต่ต้น แล้วก็เป็นเรื่องของกรมปศุสัตว์ได้รับการกิจรับ เป็นภาระที่จะดำเนิน และได้ทำเป็นผลสำเร็จอย่างดีมาหลายแห่ง เพราะว่าบางที่มี ผู้เลี้ยงสัตว์พาหนะเหล่านี้แล้วก็ไปขาย หรือให้เช่ากับชาวบ้านในราคาที่จะต้องแพง เกินไป ทำให้ชาวบ้านสักรเคือคร้อน เพราะว่าจะต้องเสียเงินสำหรับสัตว์พาหนะ อย่างหนัก ก็ทำให้ทำมาหากินยาก ถ้าไม่มีก็ไม่ได้ ถ้ามีก็ต้องใช้เงินแพง อันนี้เป็น ปัญหาอย่างหนึ่งในหลายปัญหา ธนาคารโคกระบือนี้ได้จัดให้ปัญหานี้ถูกลงไปได้ หลายแห่งแล้ว...”

การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและประชาชน

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2523 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2524 : 309)

“...การที่ได้ไปช่วยชาวบ้าน หรือพัฒนาบ้านเมือง จะต้องมีการวินิจฉัยให้ดีพิจารณาให้รอบคอบว่าอะไรควรทำ อะไรยังไม่ควรทำ หรืออะไรทำได้ก่อนก็ต้องทำอะไรที่ ทำแล้วจะทำให้ชักช้าก็ไม่ควรทำ ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างถนนและการกินข้าว เรื่องหนึ่งเขามายกบอกว่า ถนนที่ผ่านตรงนี้มีฝุ่นมาก ขอให้ลาดยางตลอดสายเพราะว่า เสียดสุขภาพ อันนี้ก็เป็นความจริง แต่ถ้าหากว่า ถนนนั้นเป็นถนนลูกรังที่ใช้การได้พอสมควร ก็ยังใช้ได้ เพราะมีสิ่งที่แรงกว่านั้นกว่า คือจะต้องหาแหล่งน้ำให้ เพื่อที่จะให้ สามารถเพาะปลูกได้ตลอดปี ทำนาและปลูกพืชอื่น ๆ หมุนเวียน ซึ่งจะทำให้ชาวบ้าน มีรายได้ขึ้นไปมาก 2-3 เท่าของที่เคยทำได้ หรืออาจจะมากกว่านั้น เพราะว่าบางปีก็แห้งบางปีก็เปียก ฉะนั้น ก็เลยถามเขาว่าพวกเราชอบกินอะไร ชอบกินข้าว หรือชอบกินฝุ่น เขาก็บอกว่าชอบกินข้าว ถ้าชอบกินข้าวก็สมควรที่จะพัฒนาให้ข้าวมีมากขึ้น ให้มีรายได้ เมื่อกินข้าวได้แล้ว และมีรายได้มากขึ้น การลาดยาง พัฒนาถนนนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยมาก เขาก็พอเข้าใจ อันนี้ที่มาเล่าให้ฟัง เพราะอาจจะไม่มีใครมาฟ้องท่านทั้งหลายว่า พระเจ้าอยู่หัวไปต่างจังหวัด ไปเล่นดิน แต่ไม่ทราบว่าคุณอย่างนี้ ท่านทั้งหลายจะวินิจฉัยว่าเป็นการเล่นดินหรือไม่ แต่รู้สึกว่าเป็นความจริง...”

การพัฒนาชนบท

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2523 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2524 : 309)

“...การที่ไปเยี่ยมราษฎร มีหน่วยหนึ่งก็ออกไปไปตามประชาชนเกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรน้ำและดิน เป็นหน่วยพัฒนาการหน่วยหนึ่ง อีกหน่วยหนึ่งก็ไปไปตามเกี่ยวข้องกับงานในด้านศิลปอาชีพ และอีกหน่วยหนึ่งเป็นหน่วยการแพทย์ ไปสำรวจ เกี่ยวข้องกับการอนามัยของชาวบ้าน เป็นอันว่าเป็น 3 หน่วยที่แยกออกไป เมื่อถึงหมู่บ้านหนึ่งหรือถึงจุดหมายแห่งหนึ่งก็แยกเป็น 3 เมื่อไปเชียงใหม่ตอนต้นปีก็เลยได้ใช้ชื่อว่าเป็น 3 หน่วยนี้ คือ พ่อ ลูก 2 คน เป็น 3 คน ก็หมายความว่า เป็น 3 หรือกลายเป็น “ทริโอ” แล้วเราก็เรียกกันว่าเป็น “เดอะ โกลด์ ทริโอ” นะคะเข้ามาแล้ว คือมีการดูที่ เด็กเขาอ่าน มี 3 ตัว แต่ผีฝรั่งแล้วเขาก็เป็น “ทริโอ” เขาออกไปด้วยกันเสมอ ก็มีตัวหนึ่งที่อ้วน คนที่อ้วนก็ถือตัวว่าเป็นตัวอ้วน มีตัวหนึ่งที่ขี้เกียจ คนที่ขี้เกียจก็ถือตัวว่าเป็นตัวขี้เกียจ แล้วมีตัวหนึ่งที่ขี้โมโห ตัวคนที่ขี้โมโหก็เป็นตัวขี้โมโห เลยออกไป

แต่ความจริงมีประโยชน์มาก และมีประสิทธิภาพมาก เวลาไปถึงไหนก็แยก 3 ทาง และไปปฏิบัติหน้าที่ตามที่มี เมื่อถึงเวลาแล้วก็กลับมาขึ้นรถไปจุดหมายต่อ ก็ได้งานดี อันนี้เล่าถึงวิธีการที่ทำ จึงเห็นว่ามีการพัฒนาในด้านความเป็นอยู่ที่จะให้เขาทำการเพาะปลูกได้ มีการพัฒนาในด้านที่จะให้เขามีอาชีพ เมื่อการเพาะปลูกไม่เรียบร้อย คือขาดน้ำหรือมีน้ำมากเกินไป...”

มีข้อนำสังเกตว่า แก่นเรื่องที่เน้นเรื่องการพัฒนา นั้น เริ่มมีปรากฏชัดเจนขึ้นในช่วงสมัยนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ทรงได้มีการเสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงเยี่ยมเยียนประชาชนในถิ่นทุรกันดารต่าง ๆ ทั่วประเทศ อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน โดยการเสด็จพระราชดำเนินในช่วงแรก ๆ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2496-2497 (วรมุข อุชฌกร, 2540 : 2) จนทำให้ทรงพระราชทานความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนมาเป็นลำดับ โดยโครงการพระราชดำริที่นับได้ว่าเป็นโครงการพัฒนาชนบทโครงการแรก เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2495 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรถบัสโคเชอร์ให้หน่วยตำรวจตระเวนชายแดนค่ายนเรศวร ไปสร้างถนนเข้าไปยังบ้านห้วยมงคลตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2538 : 9) แต่พระราชดำริในช่วงสมัยดังกล่าวคือในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังไม่ได้ทรงพระราชทานพระราชดำริที่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนานั้น อาจเนื่องมาจากการในช่วงแรก ๆ แนวพระราชดำริด้านการช่วยเหลือประชาชน ทรงช่วยเหลือบรรเทาเฉพาะหน้า ไม่มีลักษณะเป็นโครงการเต็มรูปแบบอย่างโจ่งจักษ์ เช่น ปี พ.ศ.2493 ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์จำนวน 500,000 บาท เพื่อใช้สร้างอาคารตึก “มหิดลวงศานุสรณ์” ในบริเวณสถานเสาวภา สำหรับใช้ในกิจการทางด้านวิทยาศาสตร์และผลิตภัณฑ์ บี ซี จี ซึ่งประชาชนในยุคนั้นกำลังประสบปัญหาจากวัณโรคอย่างร้ายแรง

ส่วนการที่พระราชดำริในช่วงสมัยหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จนถึงรัฐบาลสมัย พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์นั้น ที่มีการเน้นเนื้อหาการพัฒนา อาจเนื่องมาจากการที่ทรงช่วยเหลือราษฎรอย่างต่อเนื่อง และแนวพระราชดำริต่าง ๆ ก่อให้เกิดโครงการต่าง ๆ ที่เป็นที่สนใจแก่ประชาชนชาวไทยมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อจะได้ทรงบอกกล่าวถึงความคืบหน้าของโครงการ และแนวพระราชดำรินในการพัฒนาประเทศให้ประชาชนได้รับทราบ อีกประเด็นหนึ่ง คือ แต่เดิมนั้น โครงการที่จัดขึ้นตามพระราชดำริ ยังมีได้มีระเบียบเป็นแนวปฏิบัติอย่างเดียวกัน แต่ละหน่วยต่างจัดทำโครงการ

ของคนขึ้น เพื่อสนองพระราชดำริตามขอบเขตของงานในหน่วยงาน และบางครั้งพระราชดำริ จำเป็นต้องมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาประสานงานกัน ทำให้ดำเนินงานค่อนข้างล่าช้ามากซึ่งในปี พ.ศ.2524 รัฐบาลโดยการริเริ่มของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงได้มีการ ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2524 ขึ้น และจัด ตั้งองค์กรที่เรียกว่า “คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)” ทำให้โครงการต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปตามพระราชประสงค์ (วรรณช อุษณกร, 2540 : 4)

กล่าวโดยสรุป พระราชดำริที่มีการกล่าวถึงการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความเปลี่ยนแปลงการบริหารงานของคณะรัฐบาล ซึ่งรัฐบาล 3 รัฐบาล ในช่วงสมัยนี้ 2 ใน 3 นายกรัฐมนตรี เมื่อลาออกจากราชการแล้วได้รับการพระราชทาน เป็นองคมนตรีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลให้ทรงสามารถแสดงบทบาทด้านการพัฒนาผ่านพระราช ดำริ อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ ภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงในหลายยุคของรัฐบาลทำให้พระองค์ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจช่วยเหลือประชาชนให้กินคืออยู่ดีมากขึ้น เช่น การก่อตั้งธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ การช่วยเหลือเกษตรกรและประชาชน และการพัฒนาชนบท

3. เรื่องอื่น ๆ ทั่วไป ที่ไม่สามารถนำมาจัดหมวดหมู่ได้ ได้แก่ ความแตกต่างด้านความคิดของคน, พระมหากษัตริย์ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย, อาการประชวร, และที่มาของการพระราชทาน พระราชดำริเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

พระราชดำริในส่วนนี้ ทำให้ทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แสดงบทบาท ของการเป็นพระมหากษัตริย์ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน ผ่านกระแส พระราชดำริ เมื่อ ปี พ.ศ.2524 (สำนักราชเลขาธิการ, มปป ค : 397)

“...ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญก็มีอยู่ และตามคำราชของการปกครองของประเทศที่เป็น ประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญก็มีว่า ประมุข พระมหากษัตริย์ที่เป็นประมุขใน ระบอบประชาธิปไตยนั้น พระมหากษัตริย์มีจะเรียกว่าสิทธิก็ไม่ใช่ มีหน้าที่ที่จะให้คำ แนะนำกับรัฐบาล มิใช่ว่าจะเข้าไปเกี่ยวหรือไปข้องหรือไปปฏิบัติในการบริหาร นิติ บัญญัติ และตุลาการ เป็นการให้คำแนะนำตามคำราชของกฎหมาย ซึ่งมีอยู่ในคำราชของ กฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งในประเทศและนอกประเทศ...”

นอกจากนี้ พระราชดำรัสที่พระราชทาน ยังทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของการพระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ในวันที่ 4 ธันวาคมของทุกปี ผ่านทางพระราชดำรัสฯ ในปี พ.ศ.2528 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2528 : 464)

“...ประวัติของอนุสมาคมนี้นี้ก็ตั้งแต่ก่อนนี้เมื่อถึงครบรอบวันเกิดก็มีคนที่อยากมาพบ และได้แบ่งเป็นวันที่มีองค์การหรือสมาคมทางศาสนาต่าง ๆ ทุกศาสนาที่มีอยู่ในประเทศไทย ก็มีจำนวนหลายสิบ และนักเรียนและนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ มาพบครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งก็มีคณะบุคคลต่าง ๆ ก็มีทั้งข้าราชการทั้งพ่อค้าและเอกชนทุกเหล่าทุกหมู่มาพบกันอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันว่าเป็นอนุสมาคมสองครั้ง ต่อมาก็เห็นว่าอนุสมาคมสองครั้งนั้นก็จะมีมากเกินไป ก็เลยทำเป็นอนุสมาคมหนึ่งครั้ง และก่อนนี้อนุสมาคมนี้นั้นส่วนมากก็เรียกว่าเป็นกลุ่มบุคคลค่อนข้างจะเป็นในด้านเอกชน แต่มาเวลานี้คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือคณะต่าง ๆ ที่เคยพบกันบนตำหนักก็ได้มาร่วมอยู่ที่อนุสมาคมนี้นี้ สมาคมนี้นี้จึงเป็นสมาคมที่เรียกว่าใหญ่มาก และจำนวนคนที่เข้ามาพบก็มีมากจนล้น ทำให้ไม่สามารถที่จะมาพบกันในที่ข้างในนี้ ต้องไปพบกันข้างนอกด้วย ซึ่งก็อาจจะเกิดความเดือดร้อนบ้างแต่จะทำอย่างไร ก็ต้องจัดเท่าที่จะทำได้...”

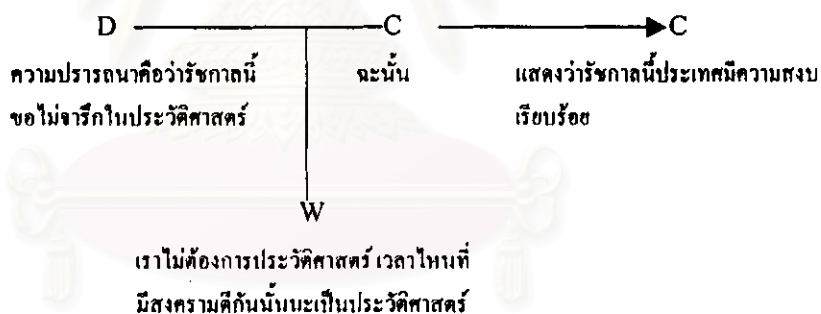
เรื่องอื่น ๆ ที่ทรงกล่าวถึงนั้น จะเป็นเรื่องที่ทำให้ประชาชนได้รับทราบประเด็นที่น่าสนใจต่าง ๆ เช่น ในปีนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประจวบ พระองค์จะทรงพระราชทานพระราชดำรัสเล่ารายละเอียดของพระอาการประชวร จากพระราชดำรัสนั้น ทำให้ทราบถึงที่มาของการมีพระราชดำรัสในวันเฉลิมพระชนมพรรษาว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร

ส่วนที่ 2 แสดงลักษณะการอ้างเหตุผลตามแบบจำลองทูลมิน

ในการใช้การอ้างเหตุผลที่น่าสนใจ ในพระราชดำรัส ช่วงปี พ.ศ.2520 - 2530 นั้น ลักษณะของเนื้อหาที่น่าสนใจที่ทรงโน้มน้ำหนักให้ประชาชนสามัคคีปรองดองกัน เช่น การอ้างเหตุผลโดยสัญญาณบางอย่าง (Argument by Sign) พระราชดำรัสปี 2523 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2524 : 311)

“...เมื่อหลายปีมาแล้ว ตอนที่ไปสหรัฐอเมริกา มีทีวีอเมริกันมาสัมภาษณ์ เขาถามว่าในรัชกาลของท่าน ท่านต้องการอะไร จุดหมายต้องการอะไร อยากให้รัชกาลของท่านเจริญในประวัติศาสตร์อย่างไร ก็ต้องตอบเขาว่า ความปรารถนาคือว่ารัชกาลนี้ขอไม่เจริญในประวัติศาสตร์ ไม่ให้มี เขาก็แปลกใจ แต่ท่าน

ทั้งหลายคงไม่แปลกใจ เพราะอธิบายแล้วว่า ถ้ามีความสงบ มีความเรียบร้อยของ ประเทศชาติ จะไม่เป็นประวัติศาสตร์ เราไม่ต้องการประวัติศาสตร์ เวลาไหนที่มี สงคราม มีความยุ่งยาก ตึกกันนั้นจะเป็นประวัติศาสตร์ ฉะนั้น ที่ต้องการก็คือต้องการ ให้เมืองไทยอยู่ไปอย่างสงบ ไม่ต้องมีอะไรโศกโศนเท่าไร ไม่ต้องมีชื่อ ไม่ต้องดัง แล้วจะมีความสุข และจะยั่งยืน วันไหนที่จะดังเราก็จะดังได้ เพราะว่าเราสงบ พวกที่ ดัง ทั้งบุคคล ทั้งประเทศ ที่ชอบดัง โดยมากดังได้ แต่ดังไม่ได้นาน เพราะว่าถูกตีหัว ตาย ถ้าอย่างนั้นต้องแน่นอน คนไหนที่อยากดังต้องถูกตีหัวแน่ ก็เลยไม่อยู่นานได้ อันนี้เป็นหลักอย่างหนึ่ง ไม่ใช่ว่าขอให้ท่านทั้งหลายไม่ทำอะไร แต่ทำงานทำการใน หน้าที่ในฐานะของแต่ละคนที่จะต้องทำ ให้ทำอย่างดี ๆ ทำเรื่อยไป ไม่ใช่ทำอย่างที่จะอยากดีเด่น ทำดีเด่นไม่ใช่อยากดีเด่น ทำให้ดีแล้วก็จะดีเด่นเอง ไม่ใช่ว่าจุด ประสงค์ที่จะทำเพื่อให้ดีเด่น ทำเพื่อให้ดีเรื่อย ๆ ทำให้หน้าที่ที่มีให้สำเร็จ แต่ไม่ใช่จุด ประสงค์ที่จะดีเด่น ก็อย่างที่ว่าไม่ใช่ทำเพื่อดัง แต่ว่าถ้าต้องการจะดังเมื่อไหร่ก็จะดัง เอง แล้วดังดีด้วยดังไพบระะ ไม่ใช่ดังอย่างน่ารำคาญหรือน่าเกลียด...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอ้างเหตุผลโดยสัญญาเพื่อโน้มน้าวใจประชาชน ว่า การไม่มีประวัติศาสตร์ คือ การที่ประเทศชาติสงบเรียบร้อย โดยใช้ข้อสนับสนุน (warrants) ว่า เราไม่ต้องการประวัติศาสตร์ เวลาไหนที่มีสงครามตึกกันนั้นเป็นประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นการยืนยันข้อสรุป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระราชดำรัสนี้

กล่าวโดยสรุปแล้ว พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สะท้อนให้เห็น ถึงความมุ่งหวังที่จะเห็นประเทศชาติ และประชาชนชาวไทยอยู่ด้วยความสงบเรียบร้อย โดยผ่าน การโน้มน้าวใจให้ประชาชนเห็นตามและปฏิบัติตาม เพื่อให้ทุกฝ่าย ร่วมมือกันทำหน้าที่ของตน อย่างดีที่สุด เพื่อให้ประเทศชาติอยู่ อย่างสงบเรียบร้อย ไม่แก่งแย่ง แดกความสามัคคีกัน มีข้อ

น่าสังเกตว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริสนี้ในขณะที่การปกครองประเทศภายใต้การนำของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงความแตกแยกและแตกต่างภายในรัฐบาล ความแตกแยกทั้งในกลุ่มผู้นำทหารเอง กลุ่มตัวแทนอำนาจทางเศรษฐกิจที่เป็นนักการเมืองอาชีพ และกลุ่มธนาคารและอุตสาหกรรม รวมไปถึงปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่มีผลกดดันให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลาออกจากตำแหน่ง และเป็นช่วงต้นของการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอาจเป็นที่มาของพระราชดำริดังกล่าวก็ได้

ส่วนที่ 3 ศึกษาตำนาน ตีตา และภาษาที่ทรงใช้ในพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ภาษาที่เรียบง่ายในพระราชดำริที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ มีจุดเด่นในการยกตัวอย่าง (example or illustrations) เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจถึงเรื่องราวที่ต้องการบอกเล่าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกล่าวถึงการทะเลาะเบาะแว้งของคนด้านความคิด (เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์)

พระราชดำริ ปี พ.ศ.2520 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ก : 65)

“...สมมติว่ามี 2 คน มีคนที่ 3 คู่ทั้ง 2 คนพร้อมกัน 2 คนนั้นกำลังทะเลาะกันหรือเจรจากัน แต่ละคนจะมองเห็นอีกคนหนึ่งเท่านั้น แต่คนที่ 3 จะเห็นทั้ง 2 คน ถ้าดูในทัศนนะของคนี่ 3 นี้ เวลา 2 คนนั้นทะเลาะกัน อาจจะมีความคิดเหมือนกัน แต่สำหรับสองคนนั้นความเห็นไม่เหมือนกันแน่จึงทะเลาะกัน คนหนึ่งบอกว่าชาติอยู่ข้างซ้าย อีกคนหนึ่งบอกว่าชาติอยู่ข้างขวา ก็ทะเลาะกันว่าซ้ายหรือขวา จะเอากฎเกณฑ์อะไรให้ประเทศชาติเป็นซ้ายหรือเป็นขวา ได้ทั้งนั้น เพราะประเทศชาตินี้ไม่ใช่ซ้ายไม่ใช่ขวา จะว่าเป็นกลางก็ไม่ใช่ ถ้าเอาคำพูดที่เป็นปริศนาเล็กน้อยไปพิจารณา อาจจะได้ว่า ทุกคนล้วนขอตั้งสัตย์ที่จะปฏิบัติงานเพื่อฉลองพระเดชพระคุณ ที่จะสามัคคีกัน...”

และพระราชดำริ ปี 2525 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป จ : 240)

“...คนหนึ่ง ๆ ช่วยกันเล็กน้อย ถ้ามีจำนวนมากทำก็สร้างได้มาก คือว่าแต่ละคนเติมเข้าไปนิดหน่อย ก็สามารที่จะสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างใหญ่หลวง อย่างเมื่อเล็กๆ เคยเล่นกัน มีคนๆ หนึ่งยืนอยู่แล้วก็มีเพื่อน ๆ สัก 5-6 คน หรือ 10 คน เอานิ้วแตะคน ๆ นั้น ยกขึ้นคนละนิ้ว หรือ 2 นิ้ว ยกขึ้นลอย เราจะคิดหรือว่าคนคนหนึ่งเอานิ้วเพียงนิ้วเดียวจะยกขึ้นได้ แต่ถ้าช่วยกัน 10 คน ต่างคนต่างยกพร้อมกัน ก็ลอยขึ้นไป

เลขพิศจน์ ก็เป็นของที่แปลก หรือจะยกของหนักช่วยกันหลาย ๆ คนก็ยกขึ้นได้ ถ้าทำ
ภารกิจอะไรที่หนัก ช่วยกันหลาย ๆ คนทั้งกำลังกาย ทั้งกำลังใจก็ทำได้ทุกอย่างได้ มีใน
ทางที่จะทำที่จะสร้างสรรค์ในทางที่จะทำให้เจริญ...”

มีการใช้นิทานเทียบ หรือนิทานอุปมา ให้เข้ากับเหตุการณ์หรือเรื่องที่ต้องการกล่าว
เช่น พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2521 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ก : 97)

“...เคยเล่านิทานแล้ว คนที่เคยมาเป็นขาประจำ ก็ได้ฟังนิทานมาหลายครั้งหลายคราว
บางทีก็ซ้ำ นึกถึงนิทานเรื่องอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายต่อว่าอวัยวะหนึ่ง คือท้อง บอก
ว่าท้องมีแต่กิน มีแต่รับอาหาร ส่วนอวัยวะอื่น ๆ ต้องทำงานเกือบแบ่ ความจริงถ้า
อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายไม่ได้อยู่ด้วยกัน ไม่ได้ทำหน้าที่ของตน ทั้งภายใน ซึ่งอวัยวะ
ต่าง ๆ เป็นส่วนของกาย ก็ไม่สามารถที่จะอยู่ได้ บางส่วนอาจจะอยู่ได้ เช่น ถ้าคนไหน
ประสบอุบัติเหตุ แล้วแขนขาดก็ยังมีชีวิตต่อไปได้ แต่ว่าชีวิตนั้นไม่สมบูรณ์ ร่างกาย
นั้นไม่ครบถ้วน ทำหน้าที่ไม่ครบถ้วน...”

พระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2526 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2527 : 318)

...ก็คล้าย ๆ กับเรื่องของต่างประเทศ เขามีเรื่องลูกศิษย์ของพ่อมด ที่เวลาพ่อมดออก
จากบ้านไป ลูกศิษย์ก็มาเปิดตำรา ก็มีตำราที่จะทำให้มีความสะดวกต่าง ๆ เพราะว่าพ่อ
มดก่อนที่จะไปต่างจังหวัดก็บอกกับลูกศิษย์ บอกว่าให้กวาดบ้านให้สะอาด แล้วไป
ตักน้ำมาเตรียมสำหรับให้มีพร้อมทุกอย่างในบ้าน ลูกศิษย์พ่อมดก็กวาดบ้าน แต่มัน
เหนื่อยก็หาวิธีที่จะกวาดบ้านให้สะดวกก็ไปหาตำราของพ่อมด เปิดดูแล้วก็มีคาถา
หนึ่งที่จะทำให้ไม้กวาดมันกวาดเอง ก็ดี เมื่อกวาดไป ๆ ก็ไม่เหน็ดเหนื่อย เสร็จแล้วก็
ไปตักน้ำจากบ่อมาใส่ในโอ่ง เหนื่อย การทำงานมันเหนื่อย ก็เลยหาคาถา คาถานั้นให้
เอาธูปไปตักน้ำขึ้นมาแล้วมาใส่ในโอ่ง สบายดี มันทำเอง มันเดินมาเอง ตักน้ำใส่โอ่ง
เอง มีก็โอ่ง ๆ ก็เต็มหมดเลย แต่ทำไปทำมามันเต็มหมดแล้วก็ยังตักน้ำมา โอ่งนั้นก็ดัน
ที่แรกมันก็ไหลออกไปได้ตักเสร็จแล้วก็กลับไปล้นมาจนกระทั่งท่วมบ้านท่วมบ้านชั้น
ล่างปาแก้วก็ล้น คือไม่สามารถที่จะป้องกันให้น้ำไม่ท่วม น้ำก็ท่วมขึ้นมา หากคาถาให้
หยุดมันก็ไม่หยุดสักที ยิ่งตักใหญ่ก็เหมือน กทม.เขาสูบ ก็สูบน้ำวน นั้นแหละแบบ
สูบน้ำวน...”

นอกจากนั้นมีการใช้อุปมาหรือเทียบเคียง(Simile) เช่น ในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2524 โดยทรงกล่าวถึงความสามัคคีโดยเทียบเคียงกับการเดิน ว่าหากเท้าซ้ายและขวาเดินไม่สัมพันธ์ก็จะให้ล้ม ความสามัคคีก็เช่นกันถ้าไม่มีหรือทะเลาะกัน การทำงานก็ไม่ประสบผลสำเร็จ

“...เพราะว่าถ้าพูดอย่างนี้บอกมาให้เดินและใช้เท้า ถ้าวทุกคนจะหกล้ม เพราะว่าเคี้ยวเท้าของแต่ละคน จะไม่สามัคคีกัน จะแย่งกันไปก่อน ก็หกล้ม คือว่าสำหรับอย่างทหารเขามีข้อบังคับ หรือมีระเบียบว่าเวลาหน้าเดินก็เอาเท้าซ้ายเดินก่อน ไม่งั้นไม่รู้ว่าจะก้าวไปทางไหน เพราะว่าเคยเห็นแล้วทหารที่ยังฝึกไม่ได้หรือยังไม่ได้ฝึกเลย เวลาบอกหน้าเดินบางทีก็จะชนกัน จะหกละเม่นเพราะว่ายังไม่ทราบระเบียบว่า หน้าเดินก็คือเดินก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าแล้วก็เมื่อขั้นแล้วก็ก้าวเท้าขวาออกไปข้างหน้าอีกที ถ้าเท้าขวาตบมันก็เดินได้ ถ้าหากว่าไม่ตบมันก็อาจจะทะเลาะกัน แล้วก็ไม่มีสำเร็จกิจการในการเดิน อันนี้ก็เป็นตัวอย่างว่าทำไมต้องสามัคคี...”

(สำนักพระราชเลขานุการ, มปป ค : 399)

มีการใช้วิธีการบรรยาย (description) บรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้ในการเล่าถึงพระสุบินเมื่อหลายปีก่อน ในพระราชดำรัสฯ ปี พ.ศ.2528 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2528 : 466)

“...ถ้าหากว่าฝันจริง ๆ ก็อาจจะเป็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่เป็นมงคลก็ได้ อย่างเช่น เคยฝันเมื่อหลายปีมาแล้ว ว่าต้องเข้าไปในอุโมงค์ในถ้ำลึกเข้าไป แล้วมีหินที่แหลมมากตัวก็เข้าไปจนกระทั่งเดินไม่ได้ ต้องคลานเข้าไป แล้วที่หลังก็มีเป็นเหมือนไม้ไผ่แหลมมากตัวเป็นเหมือนบ้าน บ้านชาวบ้านที่เขาต้องสร้างด้วยไม้ไผ่ แต่ว่าบ้านนั้นโกโรโกโส ไม้ไผ่ก็ออกมาจะทิ่มแทงเอา แล้วก็แคบลงทุกทีแต่ในที่สุดก็ไผ่ล่อออกมาไผ่ล่อออกมาถึงในที่ที่ เป็นช่องสว่าง แล้วก็ไผ่ล่อออกมาเป็นลานหญ้า และที่ขอบลานหญ้ากว้างประมาณสิบเมตรได้ ก็เป็นส่วนที่ลาดเทลงไป แล้วรอบด้านมีภูเขาคือด้านหน้าที่หันไปก็เป็นภูเขา...”

มีการใช้อุปมา หรือเทียบเคียง (Simile) เช่น พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2523 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2524 : 304)

“...คนไหนมีใจแต่ไม่มีกายก็รู้ดีกว่าถ้าปาก ไม่รู้เป็นอะไร คนที่มีกายแล้วไม่มีใจนั้นบางคนก็มี แต่คนเช่นนั้นก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานใด ๆ แล้วส่วนมากเขาก็เรียกว่า “ผี” แต่ว่าผีนั้นความจริงเท่ากับมีแต่ใจ มีทั้งผิดทั้งดีไม่คิด ผิดนั้นก็หมายความว่าผู้ที่มีจิต

ใจดี แต่ก็ต้องไปอยู่ในภพอื่น ส่วนสีไม่คืนันซึ่งมีเป็นอันมาก เป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติคนไม่ดี ได้ใช้ร่างกายไม่ดี เมื่อไปภพอื่นก็กลับเป็นสีที่ไม่ดี...”

ส่วนการเลือกใช้คำนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเลือกใช้คำที่มีความหลากหลาย เช่น มีการใช้คำโบราณ

พระราชดำรัส ปี 2524 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป ค : 14)

“...แต่ตามักดีคือความครบถ้วนก็เป็นตามักดี ดังที่เรียกว่า สมังคี สมังคีหรือตามักดีก็เหมือนกัน สมังคีก็ฟังได้ชัดเจนน้อยกว่าแปลว่าให้พร้อม ให้ไปด้วยกัน...”

ใช้เสียงสัมผัส เช่น พระราชดำรัส ปี 2525 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป จ : 239)

“...คนที่แม้จะตัวเล็กตัวน้อย ก็ตั้งขึ้น หมายถึงว่า ประกอบกิจการที่ดีที่สุจริตที่ถูกต้องตามอัตราภาพ...”

นอกจากนั้นทรงใช้การเรียงลำดับโครงสร้างของเรื่องตามลำดับแบบปัญหาทางแก้ไข (problem – solution sequence) ในหลาย ๆ พระราชดำรัส เพื่อใช้ในการบอกเล่าถึงสาเหตุของปัญหา และทรงเสนอแนะวิธีแก้ไข เป็นต้น

มีข้อน่าสังเกตคือ ในช่วงสมัยปี พ.ศ.2520-2530 พระราชดำรัสในช่วงนี้บางครั้งแสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชอารมณ์ขัน เช่น

ทรงใช้วิธีการเล่นคำ (play upon words) แสดงพระราชอารมณ์ขัน ในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2521 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ก : 85)

“งานในบ่าวันนี้ เป็นงานที่มีเป็นประจำมาหลายปี และไม่ได้รับชื่อ นอกจากเรียกเป็นภายในว่า งานอนุสุมาคม มีงานมหาสุมาคมในพระที่นั่งอมรินทฯ แล้วก็มีการอนุสุมาคมที่นี่ แต่งงานอนุสุมาคมนี้ปรากฏว่าใหญ่โตกว่ามหาสุมาคม(เสียงหัวเราะ) และทุกปีทำให้เกิดความคิดชวนให้คิดในงานนี้เอง จากอวยพรที่มาอวยชัยหมายความว่าอาจารย์ประกาศน์ มาอวยชัย (ศาสตราจารย์ประกาศน์ อวยชัย ประธานรัฐสภา) (เสียงหัวเราะ)* ชวนให้คิดหลายอย่าง ไม่ทราบว่าจะเริ่มเอาความคิดใดมาแสดงให้ท่านฟังก่อน...”

* พิมพ์ตามสำเนาที่ปรากฏ

พระราชดำริในช่วงสมัยสมัยหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จนถึงสมัยรัฐบาลพล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ มีความน่าสนใจและทำให้ผู้ฟังติดตามฟังได้มากขึ้น เนื่องจากการใช้กลวิธีการ ใช้ภาษาในหลายรูปแบบ ทั้งทรงยกตัวอย่าง นิทานเปรียบเทียบ ใช้การอุปมา และยังทรงใช้การ ลำดับเรื่องโดยวิธีตามลำดับแบบปัญหาทางแก้ไข (problem-solution sequence) ในส่วนของการแก้ไข ปัญหาของประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ในเรื่องของการพัฒนา และยังทรงแฝงไว้ซึ่งพระราช อารมณ์ขันในการพระราชทานวาทะอีกด้วย

9. ปริมททางการเมืองรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง (4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 – ปัจจุบันพ.ศ.2542)

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณกับนโยบายทางเศรษฐกิจ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2531 ด้านการบริหารประเทศ ในเรื่องของเศรษฐกิจเริ่มกำตังพื้นตัว และมีการขยายตัวมากขึ้น อันเป็นผลมาจากรัฐบาลชุดก่อน (รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์) เมื่อเข้ามาบริหารประเทศรัฐบาลได้ทำการลดราคาน้ำมัน ลดภาษี ลดดอกเบี้ย ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้เพิ่มค่าใช้จ่ายให้กับรัฐบาลมากขึ้น (ปวิษฐา กานนท์รังษี, 2537 : 110-112) และนโยบายที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางคือ แนวคิด “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” อันถือเป็นการทูตแนวใหม่ในสมัยนั้น โดยส่งเสริมการค้าในประเทศกลุ่มอินโดจีน (เสถียร จันทิมาธร, 2541 : 203-230)มีการเปิดการค้าเสรี มีการเปิดโครงการพัฒนาพิเศษเพื่อรองรับการลงทุน จากนานาชาติในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โครงการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ 5 จังหวัดภาคเหนือ โครงการเมืองแฝด ขอนแก่น-นครราชสีมา โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ การพัฒนาที่เหลื่อมเศรษฐกิจ เป็นต้น ความร้อนแรงทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้เกิดตลาดหุ้น อสังหาริมทรัพย์ เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดเศรษฐกิจใหม่ขึ้นมามากมาย ถือเป็นยุคทองแห่งเศรษฐกิจไทยเลขที่เดียว การพุ่งทะยานอย่างร้อนแรงของเศรษฐกิจโดยไร้การควบคุมอย่างเข้มงวดเพียงพอ ได้เป็นจุดเริ่มต้นแห่งภาวะฟองสบู่ และกลายเป็นพิษที่ทำให้สภาวะเศรษฐกิจอย่างร้ายแรงในเวลาต่อมา

การคอร์รัปชันนำไปสู่การรัฐประหารของ รตช.

ในช่วงปลายปี พ.ศ.2533 กระแสข่าวการคอร์รัปชันในยุครัฐบาลชาติชายที่ขยายวงกว้างขึ้น ภายหลังจากการเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไม่ถึงปี ก็เริ่มมีการกล่าวหากันอย่างกว้างขวาง ทั้งจากบทความ ในหน้าหนังสือพิมพ์ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และนิสิตนักศึกษาว่า รัฐบาลคอร์รัปชัน (กักร เวหน, 2540 : 145) ถึงกับมีการขนานนามคณะรัฐมนตรี ชุดนี้ว่า “บุฟเฟต์

คาบิเนต” พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้บริหารประเทศมาจนถึงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 ก็ถูก รัฐประหารหมดย่านางไป สาเหตุของการรัฐประหาร เกิดจากความขัดแย้งระหว่างพรรครัฐบาลกับ กองทัพ (เสถียร จันทิมาธร, 2541 : 203-230) โดยการรัฐประหารครั้งนี้ กระทำโดยคณะทหารที่เรียก ตนเองว่า “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (รตช.) นำโดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชา การทหารสูงสุด, พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก, พลอากาศเอกเกษร โจนนิล ผู้บัญชาการทหารอากาศ, พลเรือเอกประพัฒน์ กฤษณะจันทร์ ผู้บัญชาการทหารเรือ และคณะ ได้ทำ การยึดอำนาจโดยใช้อาวุธเข้าจับตัวพลเอกชาติชายฯ นายกรัฐมนตรี และพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก รองนายกรัฐมนตรี และคณะบนเครื่องบินซี 130 ของกองทัพอากาศ คณะ รตช. ได้อ้างเหตุผลในการ ยึดอำนาจ 5 ข้อด้วยกัน ได้แก่

1. พฤติกรรมการเมืองการฉ้อราษฎร์บังหลวงของคณะผู้บริหารประเทศ
2. ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงราชการประจำ
3. รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา
4. การทำลายสถาบันทหาร
5. การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์

สองวัน หลังการยึดอำนาจ คณะ รตช. ได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตรวจสอบ ทรัพย์สินนักการเมือง ที่มีพฤติการณ์อันแสดงให้เห็นว่ามีทรัพย์สินร่ำรวยผิดปกติ ในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2534 คณะ รตช. ได้จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนนายอานันท์ ปันยารชุน โดยคณะ รตช. และได้เปลี่ยน ชื่อจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เป็นสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (สภา รตช.) ภารกิจสำคัญของรัฐบาลนายอานันท์ฯ คือการบริหารประเทศ ร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกาศใน ปี พ.ศ.2534 และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2535 โดยก่อนการเลือกตั้งมี การตั้งพรรคการเมืองใหม่ขึ้นมาพรรคหนึ่ง คือ พรรคสามัคคีธรรม ซึ่งถูกตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนแกน นำของคณะ รตช. หลังการเลือกตั้ง พรรคสามัคคีธรรมได้ที่นั่งมากที่สุด นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคจะได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป แต่มีข่าวแพร่หลายว่าถูกทางสหรัฐอเมริกาเคย ปฏิเสธไม่ออกวีซ่าเข้าประเทศให้เนื่องจากสงสัยว่าพัวพันกับขบวนการค้ายาเสพติด แกนนำทั้ง 5 พรรคอันประกอบด้วย สามัคคีธรรม ชาติไทย กิ่งสังคม ประชากรไทย และราษฎรได้เสนอชื่อ พล.อ.สุจินดา คราประยูรเป็นนายกรัฐมนตรี และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2535 ซึ่งก่อนหน้านั้น พลเอกสุจินดาฯ ได้กล่าวไว้ว่าจะไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

มนตรี นอกจากนั้นในการจัดตั้งรัฐบาลยังได้นำนักการเมืองที่ดองคดี “ร่ำรวยผิดปกติ” เข้าร่วมรัฐบาลอีกด้วย

พลังมวลชนนำไปสู่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

การเข้ารับตำแหน่งของพลเอกสุจินดา คราประยูรนับเป็นจุดเริ่มต้นของความไม่พอใจและการคัดค้านของประชาชน รวมพรรคการเมืองฝ่ายค้านสี่พรรค ได้แก่ ประชาธิปัตย์ ความหวังใหม่ พลังธรรม เอกภาพ และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั่วประเทศ การคัดค้านครั้งนี้มีหลักการสำคัญสองประการ (สารคดี ฉบับพิเศษฯ, 2541 : 189-200) คือ

1. คัดค้านการสืบทอดอำนาจของเผด็จการรสช. คือการขึ้นดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา คราประยูร
2. คัดค้านรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี พ.ศ.2534) ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

โดยเหตุการณ์ เริ่มจากอดอาหารประท้วงของ ร.ต.ฉลาด วรฉัตร จนถึงการประกาศอดอาหารของ พล.ต.จำลอง ศรีเมืองหัวหน้าพรรคพลังธรรม ซึ่งดำเนินการตั้งแต่วันที่ 4 พฤษภาคม การดำเนินการต่อต้านการดำรงตำแหน่งของพลเอกสุจินดาฯ เกิดขึ้นทั้งในและนอกสภา ซึ่งการชุมนุมในช่วงแรกนั้นสลายลงชั่วคราว หลังจากที่นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้แถลงว่าพรรคการเมืองต่าง ๆ ทั้งฝ่ายค้านและพรรคร่วมรัฐบาลจะแก้ไขรัฐธรรมนูญ และแก้ไขประเด็นให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง แต่สถานการณ์เริ่มตึงเครียดขึ้น เมื่อพรรคร่วมรัฐบาลได้แสดงท่าทีถ่วงเวลา การแก้ไขรัฐธรรมนูญ จึงทำให้เกิดการชุมนุมขึ้นอีกครั้งที่ท้องสนามหลวง ในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 เพื่อรอฟังคำตอบจากรัฐ-บาล การชุมนุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประมาณ 4-5 แสนคน มีการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้ชุมนุม กับเจ้าหน้าที่รัฐ มีการใช้กำลังทหาร และตำรวจ จากฝ่ายรัฐบาลเข้าสลายกลุ่มประชาชนที่มาชุมนุมบริเวณถนนราชดำเนิน สามารถจับกุมพลตรีจำลอง ศรีเมืองผู้นำสำคัญ ในการชุมนุมเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2535 และรัฐบาลได้ออกประกาศจับแกนนำสำคัญในการชุมนุมจำนวน 6 คน คือ นายแพทย์สันต์ ทัศนวิรัตน์ นายสมศักดิ์ โกศัยสุข นายปริญญา เทวานฤมิตรกุล นางประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ ฯลฯ แต่สถานการณ์ก็ยังไม่คลี่คลายลงแต่อย่างไร ในวันที่ 20 พฤษภาคม เวลา 20.10 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ อัญเชิญกระแสดพระราชดำรัสให้พลเอกสุจินดา และพลตรีจำลอง เข้าเฝ้าและมีกระแสดพระราชดำรัสให้หันหน้าเข้าหากันเพื่อยุติความรุนแรงต่าง ๆ วันที่ 21 พฤษภาคม สถานการณ์ต่าง ๆ เริ่มผ่อนคลายลง ผู้ชุมนุมประกาศการสลายการชุมนุม กลุ่มผู้ชุมนุมที่ถูกจับได้รับการปล่อยตัว และในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2535 พลเอกสุจินดา คราประยูร

แสดงการฆ่าทางโทรศัพท์นอกรอกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สำหรับความเสียหายจากเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ มีผู้เสียชีวิตรวม 52 คน บาดเจ็บ 802 คน สูญหาย 69 คน และความสูญเสียด้านทรัพย์สิน 1,790 ล้านบาท (เขียน ชีระวิทย์, 2536 : 98-101)

หลังการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา คราประยูร คร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้ทูลเกล้าฯ ถวายชื่อนายอานันท์ ปันยารชุนให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2535

ยุคประชาธิปไตยนายชวน หลีกภัย

ในระหว่างนี้สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขรัฐธรรมนูญหลายครั้ง เพื่อให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้น ในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2535 ซึ่งภายหลังการเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่ได้รับเสียงข้างมากที่สุด จึงเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยรวบรวมพรรคการเมืองอีก 4 พรรค คือ ความหวังใหม่ พลังธรรม กิจสังคม และเอกภาพ โดยนายชวน หลีกภัยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2537 พรรคความหวังใหม่ออกจากการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล เนื่องจากความเห็นไม่ตรงกับพรรคร่วมรัฐบาลอื่น ในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญในส่วนการกระจายอำนาจการปกครอง และพรรคชาติพัฒนา พรรคฝ่ายค้าน (ซึ่งนำโดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ) ได้เข้าร่วมในคณะรัฐบาล

การคอร์รัปชัน สปก.4-01 ฉุกเฉินรัฐบาลนายชวน หลีกภัย

ในด้านปัญหาเศรษฐกิจ รัฐบาลต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มกำลังความสามารถในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศ เช่น การแก้ไขปัญหาในตลาดหลักทรัพย์ที่ตกต่ำลงอย่างฉับพลัน และความบกพร่องในการบริหารประเทศที่นำไปสู่การยุบสภา คือ ปัญหา สปก. 4-01 ซึ่งทำให้เกิดวิกฤตศรัทธาต่อรัฐบาลอย่างรุนแรง

ในการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน หรือ นโยบายการปฏิรูปที่ดินจากการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 ในสมัยรัฐบาลนายชวนนั้น มีนโยบายจะแจกเอกสารสิทธิ สปก.4-01 ให้แก่เกษตรกรผู้ยากไร้ไม่มีที่ทำกิน แต่ปรากฏว่าในพิธีมอบเอกสารสิทธิฯ ที่ จ.ภูเก็ตโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานในพิธี ปรากฏว่ามีรายชื่อผู้มีชื่อเสียงในสังคมที่มีฐานะร่ำรวย รวมอยู่ด้วย ซึ่งทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมาก นำไปสู่การอภิปรายไม่ไว้วางใจในวันที่ 16-17 พฤษภาคม พ.ศ.2538 หลังการอภิปราย นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศยุบสภา ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2538 ก่อนถึงกำหนดลงมติ เพียงหนึ่งชั่วโมงครึ่ง และจัดให้มีการเลือกตั้ง ในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2538

นายบรรหาร ศิลปอาชา กับบทบาทผู้นำประเทศ

ภายหลังการเลือกตั้ง วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2538 นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยได้รับเสียงข้างมาก ให้จัดตั้งรัฐบาล ซึ่งได้เข้ามาบริหารประเทศ ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2538 ท่ามกลางกระแสความไม่ยอมรับรัฐมนตรีบางคนและมีเสียงเรียกร้องให้มีการปรับคณะรัฐมนตรี เนื่องจากภาพลักษณ์ของแกนนำในพรรคชาติไทยที่ยังเป็นที่คลางแคลงใจของประชาชน เกี่ยวกับการค้ายาเสพติด การเป็นเจ้าพ่อ เป็นผู้มีอิทธิพล (เนชั่นสุดสัปดาห์, 2538 : 8-9) รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้ทำการปรับคณะรัฐมนตรีถึง 4 ครั้ง ในเวลาประมาณ 1 ปี เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคร่วม และการกล่าวหาถึงการคอร์รัปชัน และเหตุการณ์สุดท้ายที่มีผลกระทบต่อรัฐบาล จนทำให้ต้องประกาศยุบสภา คือ การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลเพียงคนเดียว ในวันที่ 18-20 กันยายน พ.ศ.2539 พรรคร่วมฝ่ายค้านได้กล่าวหาว่านายบรรหาร ศิลปอาชา บริหารงานผิดพลาดถึง 13 ประเด็นด้วยกัน พรรคความหวังใหม่ นำโดยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ บังคับให้นายบรรหารลาออกโดยเร็วแล้วจะลงคะแนนสนับสนุนในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ หลังการอภิปราย นายบรรหารเลือกวิธีการยุบสภาฯ แทนการลาออกจากราชการตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และให้มีการเลือกตั้งใหม่ ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2539

ความยุ่งยากด้านการเมืองเป็นผลให้เกิดการปฏิรูปการเมือง โดยแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 เพื่อให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ด้านเศรษฐกิจ เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและปัญหาเงินเฟ้อ เนื่องจากการใช้จ่ายมากแต่เงินออมน้อย และรายได้ของประเทศน้อยกว่ารายจ่าย รวมไปถึงการลดลงของการลงทุนในตลาดหุ้น รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เศรษฐกิจตกต่ำลงอย่างมาก (วิศิษฏ์ ชัชวาลทิพากร, 2540 : 37-39)

พิษเศรษฐกิจกับการลาออกจากราชการตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

หลังการเลือกตั้ง ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2539 นั้น พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล ในช่วงการบริหารประเทศสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จเมื่อวันที่ 15

สิงหาคม พ.ศ.2540 ในช่วงหลังของเดือนสิงหาคม พ.ศ.2540 มีการเคลื่อนไหวเรื่องรัฐธรรมนูญกันมากมีทั้งฝ่ายสนับสนุนและคัดค้าน จนถึงในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน พ.ศ.2540 วิกฤตเศรษฐกิจที่เริ่มมาตั้งแต่ต้นปีเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น จนกลายเป็นแรงกดดันให้มีการรับร่างรัฐธรรมนูญ จนในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 วุฒิสภาได้มีมติรับรองกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับ เป็นอันเสร็จสิ้นการสร้างเครื่องมือเพื่อการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในช่วงเวลาเดียวกันในเดือนสิงหาคม 2540 จากพิษเศรษฐกิจทำให้พลเอกชวลิต ยงใจยุทธตัดสินใจรับความช่วยเหลือด้านการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) เพื่อขอกู้เงินจำนวน 17,200 ล้านดอลลาร์ (เนชั่นสุดสัปดาห์, 21-27 พฤศจิกายน 2540 : 22-23) มาตรการต่าง ๆ ของไอเอ็มเอฟ คือ การประกาศลดค่าเงินบาท, การปรับภาษีมูลค่าเพิ่มจาก 7% เป็น 10% การออกคำสั่งให้บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์จำนวนถึง 42 แห่งหยุดดำเนินกิจการชั่วคราว ภาวะเศรษฐกิจที่รุมเร้าเข้ามา ทำให้พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2540

การกลับมาของนายชวน หลีกภัย

พรรคประชาธิปัตย์ ได้รวบรวมเสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มากกว่า ซึ่งประกอบด้วยพรรคชาติไทย กิจสังคม เสรีธรรม เอกภาพ และส.ส.บางส่วนของพรรคประชากรไทยจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายชวน หลีกภัยหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2540 และได้มีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2541 และได้บริหารประเทศในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจจนถึง ปี พ.ศ.2542 ในขณะนี้

10. วิเคราะห์พระราชดำริในสมัยรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง (ปี พ.ศ.2531-2542)

ส่วนที่ 1 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำริพร้อมตัวอย่าง

พระราชดำริที่พระราชทาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531-2542 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริไว้ 12 องค์ด้วยกัน โดยสามารถแสดงการเน้นเนื้อหาได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 6 แสดงการเน้นเนื้อหาในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2531-2542

แก่นเรื่อง	เน้นคุณธรรม	เน้นการพัฒนา	อื่น ๆ	รวม
จำนวนแก่นเรื่อง (เรื่อง)	11	12	6	29
คิดเป็นร้อยละ	37.93	41.38	20.69	100

สรุปได้ว่า จากตารางดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเน้นเนื้อหาด้านคุณธรรมและการพัฒนาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีการเน้นด้านคุณธรรม คิดเป็นร้อยละ 37.93 และเน้นการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 41.38 ซึ่งเป็นการเน้นมากที่สุด ส่วนการเน้นด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 20.69 จะเห็นได้ว่าการที่ทรงเน้นการพัฒนามากที่สุดอาจจะเป็นเพราะช่วง ปี พ.ศ.2531-2542 ประเทศไทยกำลังมีการพัฒนาประเทศอย่างมาก อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งมีจุดเปลี่ยนจากความขัดแย้ง ในกรณีพฤษภาทมิฬ จนถึงการพัฒนาระบบประชาธิปไตย พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมีส่วนให้การเน้นด้านคุณธรรมมีความสำคัญมาเป็นอันดับสอง เพื่อนำหลักไปใช้ปฏิบัติ เพื่อให้ประเทศชาติเกิดสันติสุข ชื่อนำตั้งเขตเมื่อศึกษาพระราชดำรัสที่เน้นคุณธรรมและการพัฒนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสเน้นคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนา เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากทรงต้องการให้ประชาชนชาวไทยนำคุณธรรม ไปใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อพัฒนาประเทศ ในด้านต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร จนถึง รัฐบาลปัจจุบันคือนายชวน หลีกภัย (หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จนถึงปี พ.ศ.2542) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าบทบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในด้านการพัฒนาเริ่มมีบทบาทเด่นขึ้นหากเปรียบเทียบกับในช่วงสมัยแรก ๆ ที่ทรงเริ่มเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อาจเนื่องมาจากบทบาทของรัฐบาลแต่ละสมัยทำให้บทบาทเริ่มเด่นชัดขึ้น

ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาในพระราชดำรัส

ทำให้เนื้อหาที่พระราชทานพระราชดำรัสสามารถแบ่งได้เป็น 3 เรื่องใหญ่ๆ คือ

1. เรื่องคุณธรรม เช่น ความสามัคคี ละเว้นการทุจริต และความเพียรและความอดทน เป็นต้น
2. เรื่องการพัฒนาประเทศ เช่น ปัญหาน้ำท่วม โครงการในพระราชดำริต่าง ๆ แนวทางการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ
3. เรื่องอื่น ๆ ทั่วไป ที่ไม่สามารถนำมาจัดหมวดหมู่ได้ เช่น การกล่าวถึงเหตุการณ์บ้านเมือง การใช้ภาษาไทย ความตื่นตระหนกกับ ปี ค.ศ.2000 เป็นต้น

1. เรื่องของคุณธรรม เช่น ความสามัคคี ละเว้นการทุจริต และความเพียรและความอดทน เป็นต้น
- ในเรื่องความสามัคคี พระราชดำรัสปี พ.ศ.2534 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ข : 51)
- “...ทุก ๆ สิ่งมีชีวิต และประเทศไทยก็เป็นประเทศที่มีชีวิต ระเบียบการอะไรก็เปลี่ยนแปลงได้ แล้วถ้าเปลี่ยนโดยวิธีทุกคนรู้เรื่อง คือเจรจากันอย่างถูกหลักวิชาที่แท้ ที่สูงกว่าหลักวิชาในตำรา ก็จะหมดปัญหา แต่ไม่ใช่ว่าเปลี่ยนไปแล้วก็เปลี่ยนอย่างตายตัวไปเลย เมื่อสถานการณ์ไม่อำนวย ก็เปลี่ยนต่อไปได้โดยไม่ต้องทะเลาะกันอย่างหนักจนกระทั่งทำให้เสียหาย จนทำให้ประเทศไทยกลับเป็นประเทศที่ด้าหลัง ความจริงประเทศไทยนี้ก้าวหน้านามากแล้ว และก็ก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ ไม่เร็วเกินไปไม่ช้าเกินไป สิ่งที่สำคัญ ก็คือต้องใช้หลักที่พูดเมื่อวานนี้ แต่พูดผิดพลาดไป วันนี้จึงมาแก้เสียดีกว่า แก้คำเดียว แก้คำว่า จัก เป็น รัก หรือ รัก เป็น จัก ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้เข้าใจว่า เมื่อวานนี้พูดผิดยอมรับ เขียนไว้อย่างดีว่า “คนไทย รู้รักความสามัคคี” โทงไปพูดว่า รู้จักความสามัคคี ซึ่งก็ไม่ผิดนัก แต่ รู้รักความสามัคคี นั้นซึ่งกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว เข้าใจว่าท่านทั้งหลายก็จะซึ้ง และรู้รักความสามัคคี...”

ข้อนำสังเกต ปี พ.ศ.2534 เป็นปีที่มีการปฏิบัติโดยคณะกรรมการฯ. เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งความขัดแย้งจนนำไปสู่การปฏิวัติสาเหตุที่แท้จริงคือ ความขัดแย้งกันระหว่างทหาร และรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งพระราชดำรัสในช่วงปีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับคุณธรรม เรื่องความสามัคคี เพื่อให้พสกนิกรชาวไทยได้นำไปยึดถือปฏิบัติ

พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2535 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 72-73)

“...เรื่องหงส์ก็เช่นเดียวกัน มีหงส์ดำ และหงส์ขาว ตอนแรกหงส์ดำ หงส์ขาวนี้เขาแยกกัน เพราะไม่ถูกกัน ใครเป็นสีดำใครเป็นสีขาวก็ย่อมจะเป็นตรงข้ามกันชอบที่จะทะเลาะกัน เวลามาวุ่นน้ำในสระ ก็ต่างคนต่างมากัน หงส์ขาวก็เดินขบวนมา และหงส์ดำก็เดินอีกขบวน มาบัดนี้ก็เห็นได้ว่าคงตกลงกันได้ เวลาเดินกลับบ้าน เขาก็คละกัน ไม่มีปัญหา ส่วนนกยูงซึ่งมีจำนวนมาก มีทั้งเขียวทั้งขาวก็คละกัน แต่มีนกยูงตัวหนึ่งแทนที่จะไปคละกับนกยูง กลับไปคละกับหงส์ เวลาหงส์มาที่บ่อน้ำ นกยูงตัวนั้นก็มาด้วย แต่โดยที่เป็นนกยูงตัวนั้นก็ไม่งอน้ำ เพราะรู้ว่าถ้าลงน้ำก็จะจมน้ำแล้วจะเป็นอันตราย ฉะนั้นนกยูงตัวนั้นก็อยู่ขอบบ่อ

ชักนียบเรื่องนงมา ก็เพื่อให้เห็นว่าตอนแรก ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องมีการทะเลาะกันแต่เมื่อเข็ดหลาบอย่างหนึ่ง หรือมีความคิดที่ถูกต้อง ที่จะช่วยกันดำเนินชีวิตร่วมกัน ก็อยู่ได้โดยสันติ ไม่ทะเลาะกัน ไม่ทำอันตรายกัน คุณลักษณะของธรรมชาติจึงเกิดขึ้น สำหรับสวนจิตรฯ นี้ก็ต้องรายงานว่า ปีนี้มีความอยู่เย็นเป็นสุขพอสมควร สภาพของชีวิตในประเทศก็อยู่เย็นเป็นสุขพอสมควร แต่ถ้าดูในโลกนั้น ก็รู้สึกว่าการงานไม่ดีขึ้น แม้ว่าสมัยนี้สงครามเย็นหมดไปแล้ว แต่สันติสุขหาได้เกิดขึ้นไม่ เพราะว่าสงครามร้อนก็มีขึ้น ที่มีสงครามร้อนขึ้นมานั้น ก็เพราะว่าความไม่ปรองดองหรือความเอาเปรียบกันมีมาก เมื่อเห็นดังนี้แล้วเราก็ต้อง นึกดีใจว่าในประเทศเราสงครามร้อนก็ยัง ไม่เกิดขึ้น แล้วก็สมควรจะเกิดขึ้นถ้าทุกคนคิดดี ๆ ...”

พระราชดำรัส ในปี พ.ศ.2536 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 105)

“...ที่พูดอย่างนี้ก็ขอให้ช่วยกันคิด บางคนอาจบอกว่าไม่ใช่เรื่อง ไม่ใช่ฐานะของทุกคน เช่นที่พูด ในการสวนสนามเมื่อวานนี้ ก็ใช้คำว่าสามัคคีอีกแล้ว เมื่อวานนี้พูดกับทหารว่าจะต้องมีความสามัคคี คำว่าสามัคคีนี้ รู้สึกว่าเป็นคำที่ค่อนข้างจะน่าเบื่อ เพราะว่าพูดเกือบทุกครั้ง วันนี้ก็ต้องมาพูดเรื่องสามัคคีอีก สามัคคีคือการช่วยกันร่วมมือกัน และไม่ทะเลาะกัน มากเกินไป โธ่ทะเลาะกันนี่นะ บางคนก็บอกว่าแต่ละคนมีสิทธิทะเลาะกัน แต่ละคนมีสิทธิมีความคิดของตัวเอง แล้วก็ต้องทะเลาะกันถึงจะสร้างสรรค์จริง เพราะว่าในหมู่คณะใดก็ตาม ในองค์การองค์กร หรือสมาคมหรือสโมสร ประกอบด้วยคนต่าง ๆ ในสังคมก็ประกอบด้วยคนต่าง ๆ ในประเทศชาติก็ประกอบด้วยคนต่าง ๆ

ถ้าทุกคนพูดเหมือนกัน เวลาพูดอะไรกันขึ้นมา ก็พูดเหมือนกันหมด สัมมนา ก็ไม่ต้องสัมมนากัน ไม่ต้องประชุมกัน ไม่ต้องชี้แจง ทุกคนคิดเหมือนกัน ทำเหมือนกันหมด อันนี้ชี้นำเบื่อ ทุกคนเหมือนกัน ไม่มีอ้วน ไม่มีผอม เหมือนกันหมด มันจะน่าดูไหม ในที่นี้ก็มีคนอ้วนคนผอม ก็เป็นสิทธิของเขา แล้วเขาก็มีความสุขของเขาได้ ฉะนั้นสามัคคี หรือการปรองดองกัน ไม่ได้หมายความว่า คนหนึ่งพูดอย่างหนึ่ง คนอื่นต้องพูดเหมือนกันหมด ลงท้ายชีวิตก็ไม่มีจุดหมาย ต้องมีความแตกต่างกัน แต่ต้องทำงานให้สอดคล้องกัน แม้จะขัดกันบ้าง ก็ต้องสอดคล้องกัน...”

ลักษณะเนื้อหาในเรื่องความสามัคคีนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงอย่างต่อเนื่อง ตลอดช่วงปี 2531-2542 อาจเนื่องมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากรัฐบาลที่ปกครองประเทศที่มาจากพรรคการเมือง ทั้งในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาล และพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งมีออกมาให้เห็นเป็นระยะ ๆ ซึ่งการแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงสามารถเข้าไปแก้ปัญหาได้โดยตรง เนื่องจากอยู่นอกเหนือพระราชอำนาจ จึงพระราชทานพระราชดำรัสที่เน้นความสามัคคีเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ ความสามัคคียังนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศ พัฒนาโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จอีกด้วย

ในเรื่องละเว้นการทวงริต

ในปี พ.ศ.2542 (ไทยรัฐ, 2542 : 12)

“...มีตัวอย่างของเรื่องบ้านพัง อย่างเช่นตึกนั้น บ้านมันพัง มีแผ่นดินไหว สัน บ้านก็พัง ชั้นบนลงมาถึงชั้นล่างเลย คนที่นั่งอยู่ข้างบนเขาบอกมันลง ๆๆ นับทับลงมาถึงชั้นล่างก็ยังมีชีวิตอยู่ได้ แต่มันลงอย่างนั้น เพราะมีทวงริตส่วนใหญ่ เพราะว่าผู้ที่ตรวจการก่อสร้างปล่อยให้เขาก่อสร้างบ้านที่สันนิษฐานก็ถล่มที่อื่น ที่มันสัน ถูกแผ่นดินไหวมาก ไม่เสียหายเท่า ก็มีหลายตัวอย่างแล้ว ก็ตัวอย่างเขาว่าเป็นทวงริตที่เวนชูลาเมื่อไม่กี่วันมานี้เขาเป็นทวงริต ไม่ได้ทำโครงการที่เหมาะสม สำหรับป้องกัน ทำให้คนตายกว่า 3 หมื่น อย่างน้อยขึ้น 3 หมื่น เมืองไทยนี้ แต่ถ้าไม่ระวังว่าเป็นที่ให้เห็น เพราะว่าไปอยู่หัวหินนานเกินไป ทำให้ไปเผชิญพายุ พายุที่ผ่านที่ปราณฯ แล้วก็เมื่อผ่านที่ปราณฯ ความเร็วลม 60 กิโลเมตรต่อชั่วโมง มันก็มาพัดใส่หัวหิน วันนั้นเวลา 10 นาฬิกา ดูทะเลเป็นบ้า น้ำท่วมที่บ้านหมายความว่าน้ำท่วมที่วังไกลกังวล น้ำท่วมเพราะเหตุว่าสะพานผ่านถนน ถนนที่ผ่านตลาดกั้นน้ำไว้ น้ำก็มาเอ่ออยู่ข้างบน แล้วก็เสร็จแล้วเมื่อเอ่อ ก็ท่วมแถวบ้านสุดท้ายที่ผ่านตลาดกั้นน้ำไว้ น้ำก็มาเอ่ออยู่ข้างบน แล้วก็เสร็จแล้ว เมื่อเอ่อ ก็ท่วมแถวบ้านสุดท้ายไปพันถนนนั้น พันที่กั้นส่วนที่กั้นนั้น 2 ข้างทาง 2 ข้างของผิวจรวงน้ำก็ไหลลงมา ไหลลงมาลงเข้ามาในวังไกลกังวล แล้วตกลงทะเลเป็นเหมือนน้ำตกก็สวยดีเหมือนกัน แต่ว่าโดยที่น้ำท่วมอันนั้นก็พอที่จะอยู่ในควบคุม ก็จัดการซ่อมแซมได้เรียบร้อย แต่ตอนนี้ก็ต้องทำแผนเพราะน้ำก็ท่วมลงตลาด ตลาดฉัตรชัย น้ำไม่ไหลลงทะเล เพราะว่ามีมาสร้างบ้านมาสร้างบ้านขวางตลอดทาง ขากลับจากหัวหินน้ำก็ยังท่วมอยู่ที่ทางเข้าเพชรบุรี ตรงนั้นท่วมอีก อาคารเขาสร้างขวางทางน้ำที่จะลงทะเล ที่จะทำให้ระบายน้ำออก ทั้งหมดนี้เดี่ยวจะกลายเป็นการหาเรื่อง แต่ว่า เพราะว่าได้เปรียบ เขาก็รู้ว่าน้ำจะไหล น้ำฝนจะ

ลงมา จะทำให้ขวางแล้วก็มาเออ เสร็จแล้วก็ท่วม ถ้าควบคุมดี ๆ ก็ไม่ว่าว่าเป็นทุจริต แต่เป็นเงินแท้ เพราะเป็นมานานแล้ว สร้างถนนทำสะพานไม่พอ สร้างถนนเขาก็บอกรู้มีท่อ ในท่อจะผ่านไม่ได้เท่าไร ท่อใหญ่ ๆ นี่คนเข้าไปได้แต่น้ำมากกว่า ฉะนั้นเมื่อทำอย่างนั้นทุกโครงการไม่ดี เห็นมานานแล้วว่า ระหว่างหน่วยราชการจะมีกรมทาง กรมชลประทาน กรมป่าไม้ เป็นต้น ไม่ได้สอดคล้องกัน โครงการไม่ทำให้สอดคล้อง ก็เกิดเรื่องแก้ไขก็แก้ไขได้ไม่ทุกอย่าง แต่จะต้องไม่มีทิว จะต้องร่วมกัน แต่ถ้ามีทุจริตมาเพิ่มในกิจการเหล่านี้แล้ว มันก็เกิดทำให้ร้ายแรงขึ้นเป็น 2 เท่า 3 เท่า ที่พูดมานี้ เมื่อหลายปีแล้ว...”

ในปี พ.ศ.2541 (มติชน, 2541 : 2)

“...ในระยะหลังนี้ทราบข่าวมาว่าเดี๋ยวนี้เศรษฐกิจดีขึ้น ที่ดีขึ้นเอาเกณฑ์อะไรมาบอกว่าเศรษฐกิจดีขึ้น ถ้าถามกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ก็ไม่มีใครเชื่อ เขาบอกว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์พูดอะไรเชื่อไม่ได้ เพราะท่านก็พยายามพูดพยายามอธิบาย จนท่านไม่พูดแล้ว เพราะพูด ๆ ไม่มีใครเชื่อไม่มีใครฟัง ท่านก็ไม่พูด แต่ว่าเกณฑ์ที่ได้ถามไม่ใช่รัฐมนตรี ไม่ใช่กระทรวงถาม โหราจารย์ไม่ใช่ถามว่าเดี๋ยวนี้เศรษฐกิจดีหรือไม่ดี ถ้าถามโหราจารย์ว่าเดี๋ยวนี้เศรษฐกิจดีมากก็ไม่มีใครเชื่อบอกว่างมฉาย ไปฟังโหราศาสตร์ แต่โหราจารย์นั้นไม่ใช่บอกว่าดีหรือไม่ดี แต่บอกว่าเดี๋ยวนี้เศรษฐกิจของโหราจารย์ดีของตัวเองดี ไม่ใช่ของประเทศ ไม่ใช่ของนักธุรกิจ ไม่ใช่ของนักการเมือง ไม่ใช่ของฝ่ายค้าน ไม่ใช่ของรัฐบาลแต่ของตัวเอง

แล้วเกณฑ์ที่บอกว่าเป็นอย่างไร เพราะมีคนมาขออุกฤษ์มากขึ้น เมื่อปีก่อนนี้ท่านโหราจารย์แม้ไม่มีใครมาขออุกฤษ์ ไม่มีใครบำรุงกิจการเลย บอกว่าล้มจม แต่ว่ามาระยะหลังนี้มีคนมาขออุกฤษ์ ก็หมายความว่าเศรษฐกิจชักกระเดื่อง

นี่เป็นเรื่องของเกณฑ์ ที่เราสามารถทราบสถานการณ์เป็นอย่างไร มันเป็นความคิด ความเห็นที่เป็นกลาง เพราะว่านี่เป็นเรื่องของตัวเอง ของท่านโหราจารย์ เป็นข้อเท็จจริง และก็เถียงไม่ได้ ฉะนั้น มานึกดูว่า ถ้าเศรษฐกิจสม่ำเสมอดี มีแต่ขึ้นได้...”

ลักษณะเนื้อหาด้านการละเว้นความทุจริตนั้น จะเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ของพรรคร่วมรัฐบาล มักเกิดขึ้นจากการถูกกล่าวหาเรื่องการคอร์รัปชันเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการคอร์รัปชันในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กรณีสปก.4-01 ของพรรคประชาธิปัตย์ในสมัยนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย หรือแม้แต่ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการทุจริต จึงเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนชาวไทยปราศจากการทุจริตเพื่อประเทศชาติจะได้เจริญก้าวหน้า

ในเรื่องความเพียรและอดทน

ในปี พ.ศ.2541 (มติชน, 2541 : 2)

“...ฉะนั้นถ้าทำโครงการอะไรให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศก็สามารถจะสร้างความเจริญได้ให้กับเขตที่ใหญ่ขึ้น เขตที่ใหญ่ลงท้ายก็เป็นประเทศแต่อย่างนี้ต้องร่วมมืออย่างดีระหว่างทุกฝ่ายทั้งนักวิชาการ นักปกครอง

นี่ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่นี้จะนำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียรและอดทน ไม่ใจร้อนต้องไม่พูดมาก ไม่ทะเลาะกัน ถ้าทำได้โดยเข้าใจกัน เชื่อว่าทุกคนจะมีความพอใจได้...”

โดยสรุปแล้ว ลักษณะของเนื้อหาด้านความเพียร และอดทนนั้น เป็นพระราชดำรัสที่พระราชทาน ในขณะที่ประชาชนชาวไทยตกอยู่ภายใต้วิกฤตการณ์เศรษฐกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวเตือนประชาชนให้มีความเพียรและอดทน ในการเผชิญหน้ากับปัญหา และข้อสังเกตคือทรงให้ใช้ความเพียรและอดทนในการใช้ชีวิตอย่างเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแนะแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแล้ว ยังทรงแนะนำให้ประชาชนชาวไทย นำคุณธรรมในเรื่องความสามัคคี การละเว้นทุจริต และความเพียรและอดทน เข้ามาปฏิบัติเพื่อการพัฒนาในด้านนี้อีกด้วย

2. เรื่องของการพัฒนาประเทศ เช่น ปัญหาน้ำท่วม โครงการในพระราชดำริต่าง ๆ แนวทางการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ เป็นต้น

ในเรื่องปัญหาน้ำท่วม เช่น

ปี พ.ศ.2533 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 44)

“...เมื่อปีที่แล้ว ในที่ประชุมนี้ ได้พูดถึงเรื่องของธรรมชาติและได้นำตัวเลขที่อาจทำให้ท่านทั้งหลายฉงนแล้วเวียนหัว อาจไม่เข้าใจ หรือเข้าใจแล้วอาจจำไม่

ได้ แต่ก็ได้วางหลักการเอาไว้ และเข้าใจว่าเป็นผลดี ที่ได้ทำให้คนระลึกถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ปีนี้พูดถึงน้ำท่วม ก็จะยกตัวเลขเพียงเล็กน้อย เพราะว่าถ้ายกตัวเลขมาก ๆ ตัวผู้พูดเองก็ไม่สามารถที่จะจำได้ อาจทำให้ฉงน และเวียนหัวเปล่า ๆ แต่ว่าดูตามหลัก ผ่นที่ส่งมาเขาคำนวณได้ว่าลงมาในบริเวณนั้นเป็นจำนวน 700 ล้านลูกบาศก์เมตรนี้อาจคิดไม่ออกว่าเท่าไร แต่ก็คงเข้าใจว่าเวลาน้ำถูกเทลงมาในที่จำกัด น้ำนั้นย่อมท่วม ย่อมนอง

เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมนี้ จะต้องนำน้ำออกจากที่นั่นไป วิธีเอาน้ำนั้น ออกจากบริเวณที่ท่วมก็มีวิธีเดียว ก็ต้องระบายออกไปทางคลองเอาลงไปที่ทะเล การระบายน้ำก็จะต้องมีระบบคลอง มีคนเคยนึกที่จะทำระบบที่เรียกว่า เจ้าพระยา 2 คือทำคลองยาวประมาณสามสิบ กิโลเมตรจากแถวปทุมธานี ลงไปที่ทะเล แต่มานึกคิดว่าคลองนั้น ไม่ได้เป็นคลองที่เคลื่อนที่ เป็นคลองตายตัว ในเหตุการณ์เช่นครั้งนี้ น้ำฝนลงมามากแฉวนครนายก สระบุรี ปราชินบุรี ถ้าหากว่าอยากจะระบายน้ำออกไปจากที่นั่นก็จะต้องยกคลองนี้ไปไว้ที่นครนายกเป็นต้น...”

ในเรื่องโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ

พระราชดำริ ปี พ.ศ.2533 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 46)

“...เมื่อประมาณ 5 ปีมานี้ ได้วางโครงการที่อำเภอบ้านม่วงที่หมู่บ้านที่ชื่อว่าบ้านजार แล้วก็ช่วยทำอ่างเก็บน้ำ ก็ได้ผล ชาวบ้านเหล่านั้น เขาไม่อยากจะทำการคัมเกลือหรือทำนาเกลือ เพราะทราบคิดว่าถ้าทำแล้วนาข้าวเสียหาย ก็ได้สนับสนุนเขา และปีนี้เขาสามารถทำนาข้าวได้ดี เขาก็ดีใจมาก...”

พระราชดำริ ในปี พ.ศ.2536 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 99)

“...ทำฝนเทียมหมายความว่าความชื้นที่ผ่านเหนือเขต เราดึงเอาไว้ให้ลงได้ ปีนี้ได้ทำมากพอใช้ ทำเป็นเวลาต่อเนื่องกันไปประมาณเกือบ 3 เดือน ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ทำงานนั้น เหน็ดเหนื่อยมาก เพราะว่าเครื่องบินก็มีน้อย อุปกรณ์มีน้อย เจ้าหน้าที่ที่ทำฝนเทียมนั้น ต้องเสี่ยงอันตรายมาก เพราะเครื่องบินที่มีอยู่ก็เก่าแล้ว และชำรุดบ่อย ๆ ทางกองทัพได้เอื้อเฟื้อเครื่องบิน แต่เครื่องบินเหล่านั้น ก็เก่าอย่างเช่น เครื่องบิน ซี 123 ซึ่งเหมาะสมกับการทำฝนเทียม เพราะระวางบรรทุกมากพอใช้และมีสมรรถนะดี แต่ 2 ลำนั้นต้องใช้ผลัดกัน บางวันอาจจะใช้ได้หนึ่งลำ บางวันก็ศูนย์ลำ เพราะต้องแก้เครื่องยนต์

เจ้าหน้าที่จะต้องเสี่ยงอันตราย เพราะว่าขึ้นไปแล้ว ถ้าเครื่องยนต์เสีย จะมาลงที่ไหน มันไม่มีที่ลง ลงลำบากก็เลยทำให้เป็นอันตรายได้ ฉะนั้นเขาได้ปฏิบัติด้วยความเสียสละ ใช้คำว่าเสียสละได้เพราะว่าอันตราย ฝ่าอันตราย ส่วนของกระทรวงเกษตรฯ นั้น ก็มีเครื่องบิน 2 ลำ ซึ่งจะต้องผลักดันซ่อม ฉะนั้นจำนวนเครื่องบินที่มีใช้ อาจจะไม่พอ ถ้าไม่พอ ผลมันไม่ได้ และเพื่อให้ฝนเทียมนี้ได้ผลจะต้องมีอุปกรณ์ให้พอสมควร ซึ่งยากที่จะหาเพราะว่าราคาก็แพง เครื่องบินลำหนึ่งราคาเป็น สองร้อย สามร้อย ล้าน...”

พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2538 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป ๗ : 71)

“...เราจำได้เมื่ออายุ 5 ขวบ มีลิง เอากลับไปให้ มันก็เคี้ยว เคี้ยว เคี้ยว แล้วใส่ในแก้มถึง ตกลง “โครงการแก้มลิง” นี้มีที่คิดเมื่อเราอายุ 5 ขวบ เมื่ออายุ 5 ขวบ ก็นี่เป็นเวลา 63 ปีมาแล้ว ถึงสมัยโน้น ถึงโบราณเขาก็มีแก้มลิงแล้ว เขาเคี้ยวแล้วเอาเข้าไปเก็บในแก้ม น้ำท่วมลงมา ถ้าไม่ทำ “โครงการแก้มลิง” น้ำท่วมนี้จะเประอะไปหมด อย่างที่เประอะปีนี้ เประอะไปทั่วภาคกลาง จะต้องทำ “แก้มลิง” เพื่อที่จะเอาน้ำนี้ไปเก็บไว้เวลาน้ำทะเลขึ้นไม่สามารถที่จะระบายออก เมื่อไม่สามารถระบายออก น้ำทะเลก็ขึ้นมา ดันขึ้นไปตามแม่น้ำขึ้นไปเกือบถึงอยุธยา ทำให้น้ำลดลงไปไม่ได้ แล้วเวลาน้ำทะเลลง น้ำที่เอ่อขึ้นมานั้นก็ไม่สามารถที่จะกลับเข้าไปแม่น้ำเจ้าพระยา ก็ท่วมต่อไป จึงต้องมีแก้มลิง เราพยายามที่จะเอาน้ำออกมาเมื่อมีโอกาส เอาลงมาเหมือนโครงการที่ได้กล่าวถึงเมื่อวันที่ 19 กันยายน ที่บอกให้ทำที่เก็บน้ำทางฝั่งตะวันออก ในที่สุดก็สำเร็จพอสมควรเพราะว่าภายในไม่กี่วัน น้ำที่อำเภอลาดกระบังก็ลดลง...”

ในเรื่องแนวทางในการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ

ทรงพระราชทานพระราชดำรัส ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทฤษฎีใหม่ เพื่อนำไปใช้เพื่อการเกษตร เพื่อมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ เช่น ในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2537 (สำนักพระราชเลขานุการ, มปป ๗ : 619-621)

“...ทฤษฎีใหม่ นี้ มิได้เป็นการแจกจ่ายที่ดิน เป็นที่ดินของประชาชนเอง เรื่องนี้เริ่มต้นที่จังหวัดสระบุรี ที่ต้องพูด เพราะว่า แม้ได้พูดเรื่องที่เป็นต้นเหตุเรื่องนี้มาแล้ว แต่ว่าไม่ได้พูดอย่างชัดแจ้ง เรื่องนี้เริ่มที่สระบุรีเมื่อหลายปีแล้ว ก่อนหน้านั้นได้มีจินตนาการ ความคิดฝัน ท่านทั้งหลายคงนึกแปลก ทำไมแผนการจะต้องคิดฝัน ไม่ได้

ไปดูตำรา ไม่ได้ค้นตำรา แต่ค้นในความคิดฝัน ในจินตนาการ เรานึกถึงว่าจะต้องมี
 แห่งหนึ่ง ที่จะเข้ากับเรื่องของเรา...

...หลักมีว่า แบ่งที่ดินเป็นสามส่วน ส่วนหนึ่งเป็นที่สำหรับปลูกข้าว อีกส่วนหนึ่ง
 สำหรับปลูกพืชไร่ พืชสวน และก็มีที่สำหรับขุดสระน้ำ ดำเนินการไปแล้ว ทำอย่าง
 ธรรมดาอย่างชาวบ้าน ในที่สุดได้ข้าวและได้ผัก ขายข้าวกับผักนี้มีกำไร 2 หมื่นบาท
 2 หมื่นบาทต่อปี หมายความว่า โครงการนี้ใช้งานได้ เมื่อใช้งานได้ก็ขยายโครงการ
 “ทฤษฎีใหม่” นี้... “

พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2541 พระบาทสมเด็จพระทรงแสดงให้เห็นการทำตามทฤษฎีใหม่ที่
 ได้ผลจะนำมาซึ่งความเจริญแก่ประเทศไทย

“...ฉะนั้นทำโครงการอะไรให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศก็สามารถจะสร้าง
 ความเจริญได้ให้กับเขตที่ใหญ่ขึ้น เขตที่ใหญ่ลงท้ายก็เป็นประเทศ แต่อย่างนี้ต้องร่วม
 มืออย่างดีระหว่างทุกฝ่ายทั้งนักวิชาการ นักปกครอง นี่ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง
 และทฤษฎีใหม่นี้จะนำความเจริญแก่ประเทศไทยได้...”

(มติชน, 2541 : 2)

นอกจากเรื่องทฤษฎีใหม่แล้ว สิ่งที่สามารถแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี นั้น
 ก็คือ เศรษฐกิจพอเพียง เช่น ในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2540 (สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ค : 47)

“...ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเสือนั้นไม่
 สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า
 อิ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้ หมาย
 ความว่า ทุกคนรอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกิน
 ไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่าง
 ที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสีย
 ค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่าถ้าสมัยจริง อาจจะไม่
 สมัย คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจ ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการ
 ค้าไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลอรู้สึกละไม่หรรษา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญ
 อยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้...”

ในพระราชดำรัส ปี พ.ศ.2541 (มติชน, 2541 : 2)

“...คำว่า “พอเพียง” อีกอย่าง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้มีใช้พของตัวเอง แต่ความหมายพอมีพอกินนี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ในศาลานี้ เมื่อ 24 ปี เมื่อปี 2517 ปีนี้ 2541 ก็ 14 ปีโซ่ใหม่ วันนั้นได้พูดถึงว่าเราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน นี่ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มไม่พอมีพอกิน บางคนก็มี บางคนก็ไม่มีเลข มาสมัยนี้ก็ชักจะไม่พอมีพอกิน นี่จึงเป็นนโยบายทำเศรษฐกิจพอเพียง ให้ทุกคนพอเพียง ให้ได้

“พอเพียง” นี้คือมีกิน มีพุ่มเพียงพอ หรุหระ แต่ว่าพอ แม้จะบางอย่างดู พุ่มเพียงพอ แต่ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ดีสมควรทำ สมควรปฏิบัติ ทั้งนี้ความหมายอีก อย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง ได้แปล “พอเพียง” ตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจแล้วพูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self-sufficiency แต่ความจริง เศรษฐกิจพอเพียง นี้กว้างขวางกว่า Self-sufficiency ผลิตอะไรมีพอกินที่จะใช้ ไม่ต้องขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง เขาแปลจากภาษาฝรั่ง...”

พระราชดำรัส ในปี พ.ศ.2542 (ไทยรัฐ, 2542 : 12)

“...เศรษฐกิจพอเพียงนั้น เขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชน คือหมายความว่าให้พอเพียงในหมู่บ้าน หรือในท้องที่ที่สามารถที่จะมีพอกิน มันเริ่มด้วยพอกิน พอมีพอกิน อันนี้พอมีพอกินนี้ ได้พูดมาหลายปี สิบกว่าปีมาแล้วให้พอมีพอกิน แต่ว่าไอ้พอมีพอกินนี้มันเป็นเริ่มต้นของเศรษฐกิจ เมื่อปีที่แล้วบอกว่าถ้าพอกิน พอ Self sufficiency คือพอมีพอกินของตัวเองนั้น มันเป็นเศรษฐกิจสมัยหินมันไม่ใช่ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยหิน สมัยหินนั้นนะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมัย แปลว่าค่อย ๆ พัฒนา ขึ้นมาก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน มีการช่วยระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่างจะเรียกว่า อำเภอ จังหวัด ประเทศ ก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนไม่พอเพียงถึงบอกว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียง เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอแล้วจะใช้ได้ เพราะว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ ถ้าสมมติว่าเดี๋ยวนี้ไฟดับ ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง ไฟดับไฟหลวงไฟฟ้างหลวง ไฟฟ้าฝ่ายผลิตก็ดับหมดทั้งหมดจะทำอย่างไร ที่ๆ ต้องใช้ไฟฟ้าก็ต้องแยไป บางคนต่างประเทศเวลาไฟดับเขาฆ่าตัวตาย แต่ของเราไฟดับเรเคยชิน เราไม่เป็นไร ไฟดับถ้ามีความจำเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ แบบไม่เต็มทีก็เรามาเครื่องปั่นไฟ ก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขั้นโบราณกว่า มีดก็จะจุดเทียน มีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ ฉะนั้น

เศรษฐกิจพอเพียงนี่จะมีเป็นขั้น ๆ แต่ว่าต้องคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี่ที่จะมาบอกว่า ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์เป็นสิ่งที่ลืบกว่าปีมาแล้วให้พอมีพอกิน แต่ว่าใช้พอมีพอกินนี่มันเป็นเริ่มต้นของเศรษฐกิจ เมื่อปีที่แล้วบอกว่าถ้าพอกิน พอ Self sufficiency ก็พอมีพอกินของตัวเองนั่น มันเป็นเศรษฐกิจสมัยหินมันไม่ใช่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจสมัยหิน สมัยหินนั่นนะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมั๊ย แปลว่าค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมาก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน มีการช่วยระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่างจะเรียกว่าอำเภอ จังหวัด ประเทศ ก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนไม่พอเพียงถึงบอกว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียง เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะพอแล้วจะใช้ได้ เพราะว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ ถ้าสมมติว่าเคี้ยวนี้ไฟดับ ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง ไฟดับไฟหลวงไฟฟ้าหลวง ไฟฟ้าฝ่ายผลิตก็ดับหมดทั้งหมดจะทำอย่างไร ที่ๆ ต้องใช้ไฟฟ้าก็ต้องแย้ไป บางคนต่างประเทศเวลาไฟดับเขาฆ่าตัวตาย แต่ของเราไฟดับเราเคยชิน เราไม่เป็นไร ไฟดับถ้ามีความจำเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ แบบไม่เต็มทีก็เรามีเครื่องปั่นไฟ ก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขั้นโบราณกว่า มีคาก็จะจุดเทียน มีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงนี่จะมีเป็นขั้น ๆ แต่ว่าต้องคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี่ที่จะมาบอกว่า ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน มีการช่วยกัน ถ้ามีการช่วยกันแลกเปลี่ยนไม่ใช่พอเพียงแล้วแต่ว่าพอเพียงในทฤษฎีหลวงนี่ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้ แต่ที่ว่าเมืองไทยไม่ได้ใช้เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ไม่ได้ว่าคำนี้ ไม่เคยพูดนี้เพิ่งพูดวันนี้ ก็พูดเวลานี้ ขณะนี้ว่าประเทศไทยไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียงค่อนข้างจะแย้ เพราะว่าไม่ก็จะทำให้ล้มจม..."

กล่าวโดยสรุปแล้ว เนื้อหาพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานั้น เป็นการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาประเทศต่าง ๆ และเป็นการวางแนวทางในการบริหารประเทศในด้านต่าง ๆ อีกด้วย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงใช้พระราชดำรัสเป็นสิ่งถ่ายทอดพระราชดำริที่นำไปสู่การพัฒนา

3. เรื่องอื่น ๆ ทัวไป ที่ไม่สามารถนำมาจัดหมวดหมู่ได้ เช่น ทรงกล่าวถึงเหตุการณ์บ้าน เมือง การใช้ภาษาไทย อากาศประชวรและการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ปลด อาสนจินดา) วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้น

ลักษณะพระราชดำรัสเรื่องอื่น ๆ ที่น่าสนใจมีประชาชนให้ความสนใจเป็นเรื่องที่วิตกกังวลอย่างมากนั่นคือ ปัญหา Y2K พระราชดำรัส ปี พ.ศ. 2542 (ไทยรัฐ, 2542 : 12)

“...ปีใหม่ที่จะเกิดขึ้นไม่กีวันนี้ เขาถือว่าเป็นปีที่ประหลาด เป็นปีที่พิเศษ แต่ว่าส่วนมากปีหน้าเป็นปี 2543 ก็ไม่มีอะไรแปลกประหลาดเลย มันก็ผ่านไปอีกปี เริ่มต้นอีกปี ไม่มีอะไรเป็นพิเศษใด ๆ เลย เพียงแต่เป็น 2542 บวก 1 มันก็เป็น 2543 แต่ว่าทุกคนเครียด เพราะว่าปีที่ผ่านมานั้นเป็นปีที่ค่อนข้างจะมีความเครียด อันนี้อาจจะเป็นเหตุผลที่ทำให้จะผ่านปีจะขึ้นปีใหม่นั้นเป็นสิ่งที่เกรงกลัวกันว่าจะเครียดว่าจะลำบากต่อไป ซึ่งก็อย่างที่ว่า ปีหน้าก็ไม่มีอะไรเป็นพิเศษ เป็นปี 2543 แต่ว่าที่เครียดกันเพราะว่านับเป็นปี 2543 นับเป็นพุทธศักราช ถ้านับเป็นปีคริสต์ศักราช เป็นปี 2000 ซึ่งเป็นเลขที่สวย แต่ตัวเลขที่สวยนี้ก็กลัวกันมาก กลัวกันมากเพราะว่าเหตุใด กลัวกันเพราะว่าเกี่ยวข้องกับวิทยาการแผนใหม่ โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับเรื่องของคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นของสมัยใหม่ และส่วนมากเดี๋ยวนี้ก็สนับสนุนให้ศึกษาคอมพิวเตอร์และศึกษาวิทยาการสมัยใหม่

...แต่ว่าเดี๋ยวนี้ก็ปรากฏว่าไม่กี่วันจะถึง ปี 2000 ก็เลขจำละห้วนกันใหญ่ ต้องแก้ปัญหาปี 2000 ซึ่งภาษาฝรั่งปีก็ตัว Y ตัว Year และ 2000 เขาไม่ได้เขียนปัญหา Y2000 เขาเขียนว่า Y2K (วายทูเค) หรือสองเค K นั้นแปลว่าพัน เหมือนคำว่า กิโลเมตรก็ 1000 เมตร กิโลกรัม ก็ 1000 กรัม...

...แต่อย่างไรก็ตามคนไทยหรือคนฝรั่ง คนต่างประเทศก็เดือดร้อนตามตามกัน เพราะว่ากลัวว่าถ้าถึงปี 2000 มันเป็น สอง ศูนย์ ศูนย์ ศูนย์ ถ้าหากว่าเป็น หนึ่ง เก้า ศูนย์ ศูนย์ ใครมีปัญหาในธนาคารจะไปบอกว่า ตอนนี้ วันที่ 1 หรือวันที่ 2-3 มกราคม สองพันนี้ ก็ไปดูในตำรา เขาบอกเป็นปี 1900 ทางธนาคารก็บอกคุณไม่มีสตางค์ หหมดแล้ว ไม่ต้องบอกใคร รัฐบาลก็คงไม่มีสตางค์เหมือนกัน เดือดร้อนถ้าไม่มีสตางค์ แต่ว่าสมัยนี้เราไม่ใช่ไม่มีสตางค์ เรามีหนี้ มันตรงข้าม เอาถ้าไปดูปี 1900 ไม่มีหนี้ ก็ใช่โย อันนี้เป็นเรื่องต่าง ๆ ที่เวลามาพูดต่อหน้าท่านทั้งหลายซึ่งก็มีคนที่เข้าหน้าบ้างไม่เข้าหน้าบ้าง มันทำให้ความคิดเฟื่อง ทำให้ความคิดแปลก ๆ ทำไปคนเรามีปัญหา...”

ลักษณะเนื้อหาอื่น ๆ นั้น จะเป็นเนื้อหาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา เช่น อาการประชวรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความวิตกกังวลด้านปัญหา Y2K เป็นต้น ซึ่งลักษณะเนื้อหาจะสะท้อนมุมมองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีต่อเหตุการณ์สำคัญนั้น ๆ

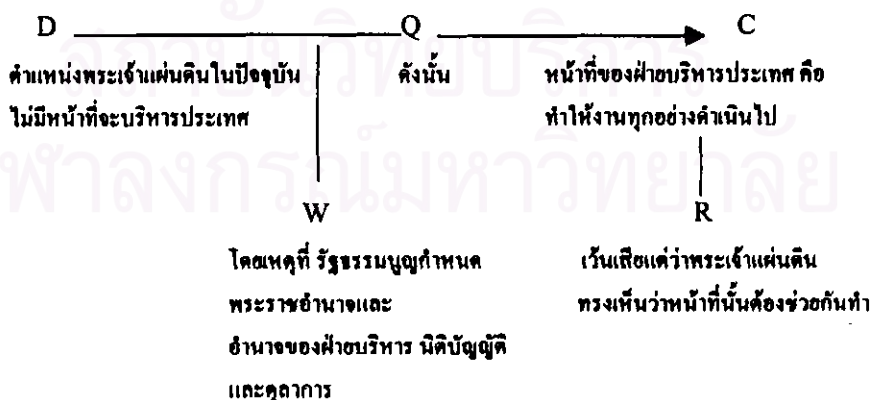
ส่วนที่ 2 แสดงลักษณะการอ้างเหตุผลตามแบบจำลองทูลมิน

พระราชดำรัสในช่วงปี พ.ศ.2531-2542 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักพัฒนา แก้ปัญหาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศ โดยพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าการบริหารงานต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นมิได้หากปราศจากความร่วมมือกันของฝ่ายต่าง ๆ

พระราชดำรัสใน ปี พ.ศ.2533 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 42)

“...นายกฯ ได้กล่าวเมื่อตะกี้ มีใจความตอนต้นว่า เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ได้ทำทุกอย่างแต่ผู้เดียว ข้อความจริงก็พูดมากเกินไปหน่อยแต่ตอนหลังนายกฯ บอกว่าพูดเพียงเดียวเดียว อันนี้ค่อนข้างจะมากกว่าเดียวเพราะเหตุว่าคนคนเดียวทำอะไรทุกอย่างไม่ได้ ถ้าจะคิดทำอะไร ก็ต้องมีคนอื่นช่วยคิดช่วยทำด้วย ถ้าคิดอยู่คนเดียวมีข้อเสียหลายอย่าง ข้อเสียที่มากที่สุด ก็คือคนคนเดียวไม่สามารถที่จะคิดทำงานใหญ่ เช่น การบริหารประเทศ ทำแต่ผู้เดียวไม่ได้

ตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินในปัจจุบันนี้ไม่มีหน้าที่ที่จะบริหารประเทศ ต้องมีฝ่ายบริหารทำให้งานการทุกอย่างของชาติดำเนินไปได้ด้วยดีต่างคนต่างมีหน้าที่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำเฉพาะหน้าที่นั้น เพราะถ้าคนใดทำหน้าที่เฉพาะของตัวเองโดยไม่มองไม่แลคนอื่น งานก็ดำเนินไปไม่ได้ เพราะเหตุว่างานทุกงานจะต้องพาดพิงกัน จะต้องเกี่ยวโยงกัน ฉะนั้นแต่ละคนจะต้องมีความรู้ถึงงานของผู้อื่นแล้วก็ช่วยกันทำ...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้ข้อแย้ง (rebuttal) เพื่อแสดงให้เห็นว่า การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิบัติหน้าที่เพื่อการบริหารประเทศ ก็เนื่องจากการบริหาร

บ้านเมืองเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกัน เพื่อให้เห็นว่า จากข้อสรุป (claim) ที่ได้ว่า หน้าที่การบริหารงานประเทศเป็นของฝ่ายบริหาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้การ โน้มน้าวใจให้ประชาชน หรือผู้ฟังเห็นว่างริงๆ แล้วหน้าที่การบริหารประเทศนั้น ไม่ใช่พระราชภารกิจของพระองค์ แต่เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารประเทศที่จะต้องทำตามหน้าที่ของคน และต้องทำหน้าที่ของคนด้วยความสามัคคี ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะทำให้ประชาชนหรือผู้ฟังเห็นว่าในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวเช่นนั้น แต่ในทางความเป็นจริงในช่วงสมัย ปี พ.ศ.2531 - 2542 พระองค์ทรงบริหารประเทศในทางอ้อมโดยผ่านการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ทรงแสดงให้เห็นว่า เป็นหน้าที่ที่ทุกคน ต้องช่วยกันทำและมักเป็นที่ยอมรับว่าโครงการหลวงนั้นราชการจะเอาใจใส่ติดตามเป็นพิเศษ

ส่วนที่ 3 ศึกษาตำนาน ตีตา และภาษาที่ทรงใช้ในพระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยังทรง ใช้ภาษาที่เรียบง่าย ใช้การเรียงลำดับและโครงสร้างของเรื่องโดยการแบบปัญหาทางแก้ไข (problem-solution sequence) ซึ่งจะเห็นได้จากการแก้ปัญหาศรษฐกิจ โดยกล่าวถึงปัญหาว่าเกิดจากอะไร และนำไปสู่ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นบ้าง นอกจากนี้ มีความน่าสนใจคือ ทรงใช้คำที่ดั้งเดิม (Sylogism) มาใช้เรียก พระราชดำริในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Self-sufficiency”

ตำนานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้ในพระราชดำรัสเพื่ออธิบายเรื่องราวต่างๆ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ทรงใช้วิธีการอุปมาอุปไมย (Metaphor) เช่น พระราชดำรัสในปี พ.ศ.2535 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 72)

“...เรื่องหงส์ก็เช่นเดียวกัน มีหงส์ดำ และหงส์ขาว ตอนแรกหงส์ดำ หงส์ขาวนี้เขาแยกกันเพราะไม่ถูกกัน ใครเป็นสีดำใครเป็นสีขาวก็ย่อมจะเป็นตรงข้ามกันชอบที่จะทะเลาะกัน เวลาว่าว่ายน้ำในสระ ก็ต่างคนต่างมากัน หงส์ขาวก็เดินขบวนมา และหงส์ดำก็เดินอีกขบวน มาบัดนี้ก็เห็นได้ว่าคงตกลงกันได้ เวลาเดินกลับบ้าน เขาก็ทะเลาะกัน ไม่มีปัญหา ส่วนนกยูงซึ่งมีจำนวนมาก มีทั้งเขียวทั้งขาวก็ทะเลาะกัน แต่มีนกยูงตัวหนึ่ง แทนที่จะไปทะเลาะกับนกยูงกลับไปทะเลาะกับหงส์ เวลาหงส์มาที่บ่อน้ำ นกยูงตัวนั้นก็มาด้วย แต่โดยที่เป็นนกยูงตัวนั้นก็ยังไม่ลงน้ำ เพราะรู้ว่าถ้าลงน้ำก็จะจมน้ำแล้วจะเป็นอันตราย ฉะนั้นนกยูงตัวนั้นก็อยู่ขอบบ่อ

ชักนินยารเรื่องนกยูงมา ก็เพื่อให้เห็นว่าตอนแรก ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้อง มีการทะเลาะกัน แต่เมื่อเข็ดหลาบอย่างหนึ่ง หรือมีความคิดที่ถูกต้อง ที่จะช่วยกัน

ดำเนินชีวิตร่วมกัน ก็อยู่ได้โดยสันติ ไม่ทะเลาะกัน ไม่ทำอันตรายกัน คุลย์ของ
 ธรรมชาติจึงเกิดขึ้น...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงยกเรื่องราวของหงส์ดำ และหงส์ขาวที่เกิดการ
 ทะเลาะวิวาท ในปี พ.ศ.2535 โดยไม่ได้ทรงยกสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบมากถ่าวถึง แต่หากดูจาก
 บริบทช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งได้เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ขึ้นในประเทศไทย และมีความวุ่นวายเกิด
 ขึ้นระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ซึ่งนั่นอาจทำให้เห็นได้ชัดว่า พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวทรงดัดเคื่อนโดยใช้การเปรียบเทียบแบบอุปถัมภ์

นอกจากนั้น สิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในพระราชดำรัสอย่างเสมอต้น
 เสมอปลายเกือบตลอด ปี พ.ศ.2531-2542 ก็คือ การเปรียบเทียบ (analogy or comparison) ยกนิทาน
 หรือเรื่องราวต่าง ๆ มาเทียบเคียง (Simile) เช่น พระราชดำรัส ในปี พ.ศ.2536 เมื่อทรงกล่าวถึงความ
 สามัคคี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยกเรื่องการขับรถยนต์มาเปรียบเทียบ

“...ยกตัวอย่าง ทางวิศวกรรม อย่างรถยนต์คันหนึ่ง ทุกส่วนของรถยนต์ต้องทำงาน
 สอดคล้องกัน ถ้าไม่ทำงานสอดคล้องกัน รถก็พังและใช้รถยนต์ไม่ได้ ถ้าล้อหน้าเดิน
 หน้า ล้อหลัง เดินถอยหลัง รถก็ถ่นไปไม่ได้ ต้องให้ล้อหมุนสอดคล้องกัน แต่จะ
 ให้พวงมาลัยซึ่งเป็นสิ่งที่หมุน หมุนเหมือนกับล้อ เราารู้สึกว่า จะขับรถไม่ได้ ทุกสิ่ง
 ต้องมีหน้าที่ของตัวเอง พวงมาลัยต้องหมุนไปทาง เครื่องยนต์ก็หมุนเร็วเท่านั้น ๆ ล้อ
 หมุนด้วยความเร็วเท่านั้นๆ ถ้าเครื่องยนต์กับล้อหมุน ด้วยความเร็วเท่ากัน ก็จะทำให้
 รถไม่มีกำลัง อย่างเวลาออกรถต้องใส่เกียร์หนึ่ง ต้องทด คือ เครื่องก็ต้องหมุนเร็วกว่า
 ล้อ ไม่อย่างนั้นไม่พอ ทุกส่วนมีความแตกต่างกัน ในหน้าที่มีความแตกต่างใน
 ทิศทาง...”

(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 106)

และที่ทรงแสดงพระอัจฉริยภาพในการใช้ภาษา โดยการที่ทรงเปลี่ยนคำว่า “จึก” เป็น
 คำว่า “รัก” ใน “รู้จึกสามัคคี” เป็น “รู้รักสามัคคี” ซึ่งเป็นการเล่นคำ สัมผัสสระ อย่างทรงพระปรีชา
 ยิ่งเพราะยังคงรูปพยางค์เดียวสระและตัวสะกดเดียวกันเพียงแต่พยัญชนะต้นเปลี่ยนไป ทำให้ความ
 หมายเปลี่ยนไปอย่างเฉียบคม พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2534 (ตำนักราชเลขานุการ, มปป ข :13-15)

“...อีกอย่างหนึ่งที่จะแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ก็ได้พูดแล้ว ท่านก็คงได้ฟังแล้ว ได้พูดเมื่อวานนี้เองในพิธีสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ คอนแรกได้พูดว่าคนไทยเรา ที่รักษาเอกราชอธิปไตยไว้ได้ก็โดยอาศัย การที่ “รู้จักความสามัคคีและรู้จักทำหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ประสานส่งเสริมกัน” ความจริงเขียนไว้ว่า “รู้จักความสามัคคี” เดิมเขียนว่า “รู้จักสามัคคี” แต่กลัวว่าถ้าพูดผิดวรรคตอนเป็น “รู้จักสามัคคี” ก็จะกลายเป็น “รู้จักษา” แล้ว “สามัคคี” ก็จะไม่ว่ากันว่าแปลว่าอะไร ก็เลยเติมคำ “ความ” เข้าด้วย แต่เวลาอ่านตามันลยา เพราะเหตุว่ายังเป็นสฤต แล้ววันของป็นสฤต มันตามลมมา มาเข้าตา ไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร ต้องถามอธิบดีกรมอุตุนิมฯ ว่าทำไมลมเกิดเปลี่ยนทิศมาอย่างนั้น แต่ว่าลมมันเปลี่ยนทิศมา ทำให้วันของสฤตของทหารป็นใหญ่มาเข้าตา เลยทำให้อ่านว่า “รู้จักความสามัคคี” ความจริงเขียน “รู้จักความสามัคคี” ที่เขียนไว้ อย่างนั้นเพราะว่าคนไทยนี้ ความจริง “รู้จักสามัคคี” ถึงอยู่ได้จนทุกวันนี้ ถ้าไม่รู้จัก “รู้จักสามัคคี” อยู่ไม่ได้

แต่ก่อนนี้เมื่อ 40 หรือ 50 ปีก่อน ประชากรของประเทศไทยมีประมาณ 18 ล้าน เคียวนี้มีมากขึ้นสามเท่า มีมากกว่า 54 ล้าน จวนจะ 60 ล้าน การที่จะ รู้จักสามัคคี ก็ลำบากมาก เพราะคนมาก ๆ รู้จักกันทั่วถึงไม่ค่อยได้ แต่ รู้จักสามัคคี ควรจะใช้ได้ เพราะหมายความว่า ทุกคนถือว่าตนเป็นคนไทย มีอะไรเกิดขึ้นก็ตาม ทุกคนรู้ว่า ต้องมีความสามัคคี...”

นอกจากพระอัญริยาภาคันการใช้ภาษาแล้ว พระราชดำรัสในช่วงสมัยปริบหนี่ ยังทรงมีพระราชอารมณ์ขันสอดแทรกให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินในการฟังอีกด้วย เช่น

พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2540 (สำนักราชเลขาธิการ, 2541 ก : 5)

“ขอขอบใจท่านทั้งหลายที่มาให้พร เวลาได้ผ่านมามากหนึ่งปี ปีนี้มีความคล้ายคลึงกับปีที่แล้ว และในหนังสือเล่มนี้ (ทรงชี้ในหนังสือพระราชดำรัส ปี 2539) มีหลักฐานอยู่พูดว่าเหล่าพี่ ๆ ก็ได้มาให้พร ซึ่งทำให้สามารถผ่านอีกหนึ่งปีโดยสวัสดิภาพ เมื่อปีที่ได้พูดว่าคนที่ประจำเรื่องราวเมื่อหลายปีมาแล้ว อาจจะหายาก แล้วก็พูดถึงว่ามีเด็กหัวกลมน่ารัก อันนี้ก็ได้มาลงรูปภาพในเล่มนี้ เป็นหลักฐานว่าเมื่อประมาณ 65 ปีหรือว่ามีเด็กน่ารัก พวกพี่ ๆ อาจจะดูไม่ค่อยเห็น ก็ต้องไต่แวนตา (เสียงหัวเราะ) ...”

* พิมพ์ตามสำเนาที่ปรากฏ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวเข้าเฝ้ากับผู้เข้าฟัง โดยทรงกล่าวถึงพระบรมฉายาลักษณ์ในสมัยยังทรงพระเยาว์ ว่าเป็นเด็กหัวกลมน่ารัก และทรงกล่าวกับผู้ฟังว่า “พี่ๆ อาจจะจะดูไม่ค่อยเห็น...” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเรียก “พี่ๆ” เพื่อทรงให้เกิดสติผู้เข้าฟัง และทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกว่าได้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท

นอกจากนี้ ในปีเดียวกัน (พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2540) ยังทรงเล่าถึงนกกระทงในสวนจิตรลดา โดยทรงกล่าวติดตลกว่านกในสวนจิตรฯ ที่เคยมีอาศัยอยู่มาก ตอนนี้อยู่เพียงตัวเดียว เนื่องจากกลับไปเยี่ยมญาติ เป็นการใช้โวหารขำล้อ เช่น

...ได้เล่าเรื่องนกในสวนจิตรฯ นี้ ก็ขอแจ้งว่าเมื่อห้าปีมีนกกระทงหนึ่งตัว แล้วชื่อใหม่อีกสามตัว เป็นสี่ นกพวกนี้เขาก็มีลูกมีเต้า และก็ไปเชิญชวนเพื่อนฝูงมา มีวันหนึ่งนับได้ 15 ตัว ก็หมายความว่าเขาคงมีความสุข แต่วันนี้ ในสระนี้ เหลือลอยอยู่ตัวเดียว ลอยอยู่ตัวเดียวเพราะตัวอื่นคงไปเยี่ยมญาติ (เสียงหัวเราะ) หรืออาจจะตั้งครอบครัวขึ้นมาใหม่ ก็ต้องดูแลครอบครัว...”

(สำนักพระราชเลขานุการ, 2541 ก : 71)

พระราชดำรัส ที่กล่าวถึงการแก้ปัญหาเศรษฐกิจนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังทรงสอดแทรก พระราชอารมณ์ขันเพื่อไม่ให้ผู้ฟังทรงเบื่อ โดยกล่าวล้อเลียนการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรที่มีการยกมืออภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็เป็นการใช้โวหารในลักษณะขำล้อเช่นกัน

พระราชดำรัส ปี พ.ศ.2542 (ไทยรัฐ, 2542 : 12)

“...ผู้ที่เป็นอาจารย์เศรษฐศาสตร์ ที่มีชื่อเสียง ที่เขาพูดคำห่าดังถึงเอ๋ถึงเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว ถ้าเขาไม่เห็นว่ามีดี เขาไม่พูดเลย ถ้าพูดถึงหาว่ามาดีเดียนพระเจ้าอยู่หัวไม่ดี แต่นี่เขาก็พยายามเอาขึ้นมาใช้ แต่เขาก็มีคำถามว่าเป็นอย่างไร ไข่ม้อยอย่างไข่ม้อย เมื่อเขาถามพระเจ้าอยู่หัวไข่ม้อย ไข่ม้อย แต่เขาพูดในทีวี เมื่อพระเจ้าอยู่หัวฟังคุณมันไม่ไข่ม้อย 2 ทาง เดี่ยวเราต้องตั้งสถานีโทรทัศน์คู่เคียงกันบนเวที แล้วพระเจ้าอยู่หัวก็นั่งอยู่ ฟัง แล้วก็ ถ้ามีอะไรที่เขาจะถาม เขาก็จะถามว่าพระเจ้าอยู่หัวคิดอย่างไร แล้วพระเจ้าอยู่หัวจะได้ยกมือ ยกมือขึ้นเหนือหัวแล้วก็กดไมโครโฟนแล้วก็ตอบไข่ม้อย

ตอบชัชวาลจนกระทั่งมีการประท้วง แต่ทำอย่างไรเราก็ไม่ได้นอน ไม่ได้หลับ คือเขาจะมีโปรแกรมได้วาทีกัน ถ้าพูดอย่างนั้นก็กลายเป็นได้วาทิให้กระชั้นหน่อย...”

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตำนาน ลีลา และภาษา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในพระราชดำรัส ช่วงปี พ.ศ.2531-2542 มีลักษณะลีลาที่เรียบง่าย หากเรื่องใดต้องการอธิบายให้ประชาชนได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ก็ทรงใช้การสร้างคำใหม่ ทรงใช้วิธีอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบ และยกนิทานประกอบเรื่อง นอกจากนี้ ยังสอดแทรกพระราชอารมณ์ขัน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินอีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย